

TƏSVİRİ İNCƏSƏNƏT

METODİK VƏSƏİT

2

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ DÖVLƏT HİMNİ

*Musiqisi Üzeyir Hacıbəylinin,
sözləri Əhməd Cavadındır.*

Azərbaycan! Azərbaycan!
Ey qəhrəman övladın şanlı Vətəni!
Səndən ötrü can verməyə cümlə hazırız!
Səndən ötrü qan tökməyə cümlə qadiriz!
Üçrəngli bayrağınla məsud yaşa!
Minlərlə can qurban oldu!
Sinən hərbə meydan oldu!
Hüququndan keçən əsgər
Hərə bir qəhrəman oldu!

Sən olasan gülüstan,
Sənə hər an can qurban!
Sənə min bir məhəbbət
Sinəmdə tutmuş məkan!

Namusunu hifz etməyə,
Bayrağını yüksəltməyə
Cümlə gənclər müştəqdir!
Şanlı Vətən! Şanlı Vətən!
Azərbaycan! Azərbaycan!

YEGANƏ CƏLİLOVA
KƏMALƏ CƏFƏRZADƏ

TƏSVİRİ İNCƏSƏNƏT

2-ci sinif

Ümumtəhsil məktəblərinin 2-ci sinfi
üçün Təsviri incəsənət fənni üzrə dərsliyin
METODİK VƏSAİTİ

Bu nəşrlə bağlı irad və təkliflərinizi
bn@bakineshr.az və **derslik@edu.gov.az**
elektron ünvanlarına göndərməyiniz xahiş olunur.
Əməkdaşlığınız üçün əvvəlcədən təşəkkür edirik!

B A K I N Ə Ş R

Bakı — 2018

MÜNDƏRİCAT

GİRİŞ	3
II SİNİF ÜZRƏ MƏZMUN STANDARTLARI	4
DƏRSLİK KOMPLEKTİNİN MÖVZULAR	
ÜZRƏ STRUKTURU	5
ŞAĞİRD NƏİLİYYƏTLƏRİNİN QİYMƏTLƏNDİRİLMƏ	
PRİNSİPLƏRİ VƏ ÜSULLARI	7
İSTİFADƏ OLUNAN FƏAL TƏLİM ÜSULLARI	12
1. SEHRLİ RƏNGLƏR	15
2. TƏSVİRETMƏ QAYDALARI	23
3. TƏBİƏT VƏ İNSAN	30
4. GÖZƏLLİK ALƏMİNƏ SƏYAHƏT	44
KİÇİK SUMMATİV QİYMƏTLƏNDİRMƏ NÜMUNƏLƏRİ	56
MƏNBƏLƏR	63

GİRİŞ

Hörmətli müəllimlər! Şagirdlərin ümumi orta təhsilində, ahəngdar inkişafında təsviri incəsənətin rolu böyükdür. Təsviri incəsənət fənninin məqsədi estetik dünyagörüşlü, zəngin mənəviyyətə, bədii zövqə və yaradıcı təxəyyülə malik, milli və ümumbəşəri dəyərlərə hörmətlə yanaşan, incəsənət əsərlərini duyub qiymətləndirən, obrazlı və simvolik düşüncə tərzinə malik şəxsiyyət formalaşdırmaqdan ibarətdir.

Təsviri incəsənət fənnindən ümumi təhsil pilləsinin dövlət standartları və proqramları (kurikulumları) əsasında hazırlanmış 2-ci sinif dərslik komplekti **dərslik və müəllim üçün metodik vəsaitdən** ibarətdir.

Dərslik komplektində təqdim olunan məşğələlər Bakı məktəblərində təsviri incəsənət dərslərində sınaqdan keçirilmişdir. Praktiki işlərin nümunələri isə nəşriyyatın müəlliflərlə birgə əməyi sayəsində əyani şəkildə hazırlanmışdır.

Dərslikdə mövzu haqqında qısa məlumatlar verilmişdir. Bu məlumatlar isə beş məşğələ növü vasitəsilə təqdim edilir:

- 1) naturadan rəsm;
- 2) təsviri sənət haqqında söhbət;
- 3) mövzu üzrə rəsm;
- 4) dekorativ-tətbiqi fəaliyyət;
- 5) yapma.

Məşğələlərdə verilən məlumatlar praktiki şəkildə tətbiq olunaraq müəyyən həyati bacarıqlar əldə edilir. Burada Blum taksonomiyasına əsaslanan, digər fənlərlə integrativ xarakterli, dərslərin verdiyi informasiyadan əlavə, başqa bilik və bacarıqlardan da istifadəni nəzərdə tutan suallar verilmişdir.

Dərslərə hər bir məzmun xətti üzrə qiymətləndirmə standartları əsasında diferensial təlim nəzərə alınmaqla hazırlanmış bilik və bacarıqları möhkəmləndirmək üçün tapşırıqlar, yaradıcı tətbiq etmə xarakterli çalışmalar, praktiki işlər üzrə tapşırıqlar, istiqamətləndirici suallar, hər tədris vahidinin sonunda summativ qiymətləndirmə vasitələri daxildir.

Tapşırıqlar sadədən mürəkkəbə doğru yerləşdirilmişdir. Şagirdlərin bütün tapşırıqları yerinə yetirmələri vacib deyildir. Bunlar diferensial yanaşma əsasında, çətinlik dərəcələrinə görə şagirdlər arasında bölüşdürülə bilər.

Müəllim üçün vəsaitdə aşağıdakı materiallar öz əksini tapmışdır:

- 2-ci sinif üzrə məzmun standartları;
- Dərslik komplektində dərslərin mövzular üzrə planlaşdırılması. Burada fənn üzrə məzmun standartlarının reallaşma cədvəli və illik iş planı, fənlərarası integrasiya imkanları və digər fənlərin uyğun alt standartları ilə integrasiya cədvəli göstərilmişdir;
- Şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilmə prinsipləri və formaları barədə materiallar;
- Təlimin təşkilində istifadə olunan üsullar;
- Dərslərin mərhələlər üzrə planlaşdırılma nümunələri.

Dərslərin planlaşdırılması nümunələrində tövsiyə olunan materiallardan tədris prosesində istifadə edilməsi konkret situasiyalardan asılı olaraq, müəllim tərəfindən müəyyənləşdirilir. Dərslər aşağıdakı mərhələlərlə aparılır və vaxt bölgüsü sinfin hazırlığına əsasən təqribi olaraq müəyyən edilir:

1. Motivasiya, tədqiqat sualının qoyulması;
2. Tədqiqat aparılması;
3. Məlumat mübadiləsi;
4. Məlumatın müzakirəsi və təşkili;
5. Nəticələr çıxarılması;
6. Yaradıcı tətbiq etmə;
7. Qiymətləndirmə.

II SİNİF ÜZRƏ MƏZMUN STANDARTLARI

II sinfin sonunda şagird:

- Təsviri incəsənətin cəmiyyətdə əhəmiyyətini anladığını nümayiş etdirir.
- Görkəmli Azərbaycan təsviri incəsənət nümayəndələrini (Ə.Əzimzadə, B.Kəngərli, Q.Xalıqov, C.Qaryağdı) tanıyır.
- Təsviri və dekorativ sənət növlərini tanıdığını nümayiş etdirir.
- Təsviri sənət üzrə bədii ifadə vasitələrindən istifadə bacarıqlarını nümayiş etdirir.

1. Cəmiyyət və təsviri incəsənət

Şagird:

1.1. Təsviri incəsənətin cəmiyyətdə əhəmiyyətini anladığını nümayiş etdirir.

- 1.1.1. Təsviri incəsənətin cəmiyyətdə rolunu sadalayır.
- 1.1.2. Təsviri incəsənətin cəmiyyətdə əsas roluna aid məlumatlar verir.
- 1.1.3. Təsviri incəsənətin əsas rolunu fərqləndirir.

1.2. Görkəmli Azərbaycan təsviri incəsənət nümayəndələrini (Ə.Əzimzadə, B.Kəngərli, Q.Xalıqov, C.Qaryağdı) tanıyır.

- 1.2.1. Görkəmli Azərbaycan təsviri incəsənət nümayəndələrini sadalayır.
- 1.2.2. Yaradıcılıq sahələrinə görə görkəmli incəsənət nümayəndələrini fərqləndirir.
- 1.2.3. Görkəmli Azərbaycan təsviri incəsənət nümayəndələrinin məşhur əsərlərini sadalayır.

2. Təsviri və dekorativ yaradıcılıq

Şagird:

2.1. Təsviri və dekorativ sənət növlərini tanıdığını nümayiş etdirir.

- 2.1.1. Təsviri incəsənət növləri üzrə mövcud olan əsas janrları sadalayır.
- 2.1.2. Dekorativ sənətin əsas növlərini istifadə olunan materiallara görə fərqləndirir.

2.2. Təsviri incəsənət üzrə bədii ifadə vasitələrindən istifadə bacarıqlarını nümayiş etdirir.

- 2.2.1. Əsas rənglərdən alınmış çalarları adlandırır.
- 2.2.2. Sadə və rəngli karandaş və flomasterlər vasitəsi ilə sadə rəngli təsvirlər yaradır.
- 2.2.3. Sadə materiallardan (rəngli kağız, karton, parça və s.), həndəsi fiqurlardan və təbiət formalarından ritmik dekorativ kompozisiyalar tərtib edir.
- 2.2.4. Ənənəvi Azərbaycan naxışlarından sadə dekorativ kompozisiyalar quraşdırır.

3. Estetik reaksiya

Şagird:

3.1. Təsviri və dekorativ sənət əsərinə estetik reaksiya nümayiş etdirir.

- 3.1.1. Verilmiş təsviri və dekorativ sənət nümunələrinin onda yaratdığı əhval-ruhiyyəni yaş səviyyəsinə uyğun şərh etməklə ona münasibət bildirir.

DƏRSLİK KOMPLEKTİNİN MÖVZULAR ÜZRƏ STRUKTURU

TƏDRİS VAHİDİ	MÖVZULAR	
1. SEHRLİ RƏNGLƏR	1.	Təbiət və rəssam
	2.	Rəssam hansı materiallarla işləyir
	3.	Əsas və qarışıq rənglər
	4.	İsti və soyuq rənglər
	5.	Payızın sehrli rəngləri
2. TƏSVİRETMƏ QAYDALARI	6.	Ornament və kompozisiya
	7.	Simmetriya
	8.	Naturadan rəsm
	9.	Güldən çəkirik
	10.	Təsviri sənətin janrları
3. TƏBİƏT VƏ İNSAN	4.	Azərbaycan sənətkarları. Ə.Əzimzadə, B.Kəngərli
	5.	Qışın möcüzələri
	6.	Oriqami
	7.	Plastilin nəyi bacarır
	8.	Rəssam-heykəltəraş
	9.	Məişət əşyalarının gözəlliyi
	10.	Təsəvvürə əsasən quşları çəkirik
	11.	Sualtı dünyanın sakinləri
	12.	Yurdumuza Bahar gəlir
	13.	Xoş gəlmisən, elin əziz bayramı!
4. GÖZƏLLİK ALƏMİNƏ SƏYAHƏT	14.	Təbiəti qoruyaq
	15.	Nağıllarda xeyirxahlıq və qəddarlıq
	16.	Nəqliyyat vasitələrini çəkirik
	17.	Güllərin möcüzəsi
	18.	Bəzək əşyaları
	19.	Dünya şöhrətli Azərbaycan inciləri
	20.	Azərbaycan sənətkarları. Q.Xalıqov, C.Qaryağdı
	21.	Dünyanın məşhur muzeyləri

FƏNN ÜZRƏ MƏZMUN STANDARTLARININ REALLAŞMA CƏDVƏLİ VƏ İLLİK İŞ PLANI

Cədvəldə verilən illik planlaşdırma nümunəsi həftədə 1 saat olmaqla ildə 33 həftəyə və ya 33 saata nəzərdə tutulmuşdur. Müəllim mövzulara şəxsi münasibətindən asılı olaraq tövsiyə edilən illik planlaşdırma nümunəsinə müəyyən dəyişikliklər edə bilər.

TƏDRİS VAHİDİ VƏ MÖVZULAR			Məşğələ NÖVÜ	Cəmiyyət və təsviri incəsənət						Təsviri və dekorativ yaradıcılıq						Estetik reak- siya		
				1.1.			1.2.			2.1.		2.2.				3.1.1	SAAT	
				1.1.1	1.1.2	1.1.3	1.2.1	1.2.2	1.2.3	2.1.1	2.1.2	2.2.1	2.2.2	2.2.3	2.2.4			
1. SEHRLİ RƏNGLƏR	1.	Təbiət və rəssam	M.ü.r.	+										+			+	1
	2.	Rəssam hansı materiallarla işləyir	N.r.											+			+	1
	3.	Əsas və qarışıq rənglər. İsti və soyuq rənglər	M.ü.r.			+							+	+				1
	4.	Payızın sehrli rəngləri	M.ü.r.								+		+	+				1
	5. KİÇİK SUMMATİV QIYMƏTLƏNDİRMƏ № 1																	1
2. TƏSVİRETMƏ QAYDALARI	6.	Ornament və kompozisiya	D-t.f.								+				+	+		1
	7.	Simmetriya	Apl.								+				+			1
	8.	Naturadan rəsm	N.r.		+								+					1
	9.	Güldən çəkirik	N.r.	+		+		+										1
	10.	Təsviri sənətin janrları	M.ü.r.	+	+					+								1
	11. KİÇİK SUMMATİV QIYMƏTLƏNDİRMƏ № 2																	1
3. TƏBİƏT VƏ İNSAN	12.	Azərbaycan sənətkarları	T.s.h.s.				+	+	+									1
	13.	Qışın möcüzələri	M.ü.r.	+	+							+	+					1
	14.	Oriqami	D-t.f.												+		+	1
	15.	Plastilin nəyi bacarır. Rəssam- heykəltəraş	yapma			+	+			+							+	1
	16. KİÇİK SUMMATİV QIYMƏTLƏNDİRMƏ № 3																	1
	17. BÖYÜK SUMMATİV QIYMƏTLƏNDİRMƏ № 1																	1
	18.	Məişət əşyalarının gözəlliyi	yapma		+					+								1
	19.	Təsəvvürə əsasən quşları çəkirik	N.r.		+					+			+					1
	20.	Sualtı dünyanın sakinləri	D-t.f.		+											+		1
	21.	Yurdumuza Bahar gəlir	M.ü.r.						+				+				+	1
	22.	Xoş gəlmisən, elin əziz bayramı!	N.r.			+							+					1
23. KİÇİK SUMMATİV QIYMƏTLƏNDİRMƏ № 4																	1	
4. GÖZƏLLİK ALƏMİNƏ SƏYAHƏT	24.	Təbiəti qoruyaq	D-t.f./K	+							+				+			1
	25.	Nağıllarda xeyirxahlıq və	M.ü.r.							+				+				1
	26.	Nəqliyyat vasitələrini çəkirik	N.r.											+				1
	27.	Güllərin möcüzəsi	Apl.		+										+			1
	28.	Bəzək əşyaları	D-t.f.			+					+		+					1
	29.	Dünya şöhrətli Azərb-can inciləri	D-t.f.		+	+										+		1
	30.	Azərbaycan sənətkarları	T.s.h.s.				+	+	+									1
	31.	Dünyanın məşhur muzeyləri	T.s.h.s.	+													+	1
	32. KİÇİK SUMMATİV QIYMƏTLƏNDİRMƏ № 5																	1
33. BÖYÜK SUMMATİV QIYMƏTLƏNDİRMƏ № 2																	1	

Təsviri incəsənət dərsləri məşğələ növləri vasitəsilə təqdim edilir: *mövzu üzrə rəsm, naturadan rəsm, dekorativ-tətbiqi fəaliyyət, yapma, təsviri sənət haqqında söhbət.*

M.ü.r. – Mövzu üzrə rəsm; T.s.h.s. – Təsviri sənət haqqında söhbət; D-t. f. – Dekorativ-tətbiqi fəaliyyət; N.r. – Naturadan rəsm; Apl. – Aplikasiya; K. – Konstruksiya.

QEYD: Təqdim olunan illik iş planı həftədə 1 saat olmaqla ildə 33 həftəyə və ya 33 saata nəzərdə tutulmuşdur. Burada bəzi mövzular bir-biri ilə sıx bağlı olduğundan onların birgə tədrisinə 1 akademik saat ayrılır. Lakin, müəllim mövzulara şəxsi münasibətindən asılı olaraq tövsiyə olunan illik planlaşdırılma nümunəsinə məqsədəuyğun saydığı dəyişikliklər edə bilər. Müəllim illik planlaşdırma üzrə nəzərdə tutulmuş kiçik summativ qiymətləndirmələri "Ümumtəhsil məktəblərində məktəbdaxili qiymətləndirmənin aparılması barədə təlimat"ın 6.6 bəndinə uyğun olaraq ayrıca dərs saatında, yaxud dərs saatının bir hissəsində apara bilər.

FƏNLƏRARASI İNTEQRASIYA CƏDVƏLİ

TƏDRİS VAHİDİ VƏ MÖVZULAR			FƏNNİN ADI VƏ ALT STANDARTIN NÖMRƏSİ
1. SEHRLİ RƏNGLƏR	1.	Təbiət və rəssam	H-b. 1.3.2.; 2.3.2.; A-d. 1.2.1.
	2.	Rəssam hansı materiallarla işləyir	A-d. 1.2.1.; H-b. 1.3.2., 2.3.2.
	3.	Əsas və qarışıq rənglər	A-d. 1.2.1.; H-b. 1.3.2., 2.3.2.; A-d. 1.2.1.
	4.	İsti və soyuq rənglər	A-d. 1.2.1.; Mus. 2.1.1.
	5.	Payızın sehrli rəngləri	A-d. 1.2.1.; Mus. 2.1.1.; H-b. 1.2.1.
2. TƏSVİRETMƏ QAYDALARI	6.	Ornament və kompozisiya	Tex. 1.3.3.; Riy. 3.2.1.
	7.	Simmetriya	Tex. 1.3.3.; H-b. 1.1.1.
	8.	Naturadan rəsm	İnf. 1.1.3.; H-b. 2.3.2.; A-d. 2.2.4.
	9.	Güldan çəkirik	A-d. 1.1.2.; H-b. 1.3.2.; 2.3.2.
	10.	Təsviri sənətin janrları	İnf. 1.1.3.
3. TƏBİƏT VƏ İNSAN	11.	Azərbaycan sənətkarları	A-d. 1.2.1.; Mus. 2.1.1.
	12.	Qışın möcüzələri	İnf. 1.1.3.; H-b. 1.3.2.; 2.3.2.; A-d. 1.2.1.; Mus. 2.1.1.
	13.	Oriqami	Tex. 1.3.3.
	14.	Plastilin nəyi bacarır	H-b. 1.3.2.; Tex. 1.3.2.
	15.	Rəssam-heykəltəraş	A-d. 1.2.1.; Mus. 2.1.1.
	16.	Məişət əşyalarının gözəlliyi	İnf. 1.1.3.
	17.	Təsəvvürə əsasən quşları çəkirik	İnf. 1.1.3.; H-b. 1.3.2.; 2.3.2.; A-d. 1.2.1.
	18.	Sualtı dünyanın sakinləri	İnf. 1.1.3.; Tex. 1.3.3.; Riy. 3.2.1.; A-d. 2.2.4.
	19.	Yurdumuza Bahar gəlir	H-b. 1.3.2.; 2.3.2.; A-d. 1.2.1.; Mus. 2.1.1.
	20.	Xoş gəlmisən, elin əziz bayramı!	A-d. 1.2.1.; H-b. 1.3.2.
4. GÖZƏLLİK ALƏMİNƏ SƏYAHƏT	21.	Təbiəti qoruyaq	Tex. 1.3.2.; H-b. 1.4.1, 1.4.2.
	22.	Nağıllarda xeyirxahlıq və qəddarlıq	H-b. 1.3.2.; 2.3.2.; A-d. 1.2.1.
	23.	Nəqliyyat vasitələrini çəkirik	H-b. 1.3.2.; 2.3.2.; A-d. 1.2.1.
	24.	Güllərin möcüzəsi	İnf. 1.1.3.; Tex. 1.2.3.
	25.	Bəzək əşyaları	A-d. 1.2.1., Mus. 2.1.1.
	26.	Dünya şöhrətli Azərbaycan inciləri	İnf.1.1.3.; Tex. 1.3.3.; Riy. 3.2.1.
	27.	Azərbaycan sənətkarları	A-d. 1.2.1.
	28.	Dünyanın məşhur muzeyləri	A-d. 1.2.1.; Mus. 2.1.1.

A-d. – Azərbaycan dili; Riy. – Riyaziyyat; H-b. – Həyat bilgisi; Tex. – Texnologiya; Mus. – Musiqi; İnf. – İnformatika.

ŞAĞİRD NƏİLİYYƏTLƏRİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏ PRİNSİPLƏRİ VƏ ÜSULLARI

Təlim prosesinin ən mühüm mərhələlərindən biri qiymətləndirmədir. Hər bir fənn üzrə təlim prosesinin müxtəlif mərhələlərində aparılan qiymətləndirmə şagirdlərdə mənfi emosiya doğurmamalıdır. O cümlədən təsviri incəsənət fənni üzrə əldə edilən bilik və bacarıqların qiymətləndirilməsində bir yaradıcılıq, şəffaflıq, yüksək estetik zövq və daimi yüksəlişə, ümumbəşəri dəyərlərə köklənmiş müsbət emosiya hiss olunmalıdır. Bu prosesdə müəllim şagirdin səhvlərini deyil, daha çox əldə etdiyi nailiyyətləri, keyfiyyət göstəricilərini və qazandığı dəyərləri vurğulamalıdır. Müəllim təlim prosesində müəyyənləşdirilmiş hər hansı bir səhvin ən asan həlli yollarını tapmaqda onlara dəstək verməklə, stimulyatmalıdır.

Vəsaitdə hər bir dərslərin sonunda təlim nəticələrinə uyğun formativ qiymətləndirmə meyarları göstərilmişdir. Tədris vahidlərinin sonunda isə summativ qiymətləndirmə vasitələri verilmişdir. Qiymətləndirmə dərslərində müəllim vəsaitdəki vasitələrdən yararlanı bilər və ya bu nümunələr əsasında yeni qiymətləndirmə vasitəsini özü tərtib edə bilər. Kiçik summativ qiymətləndirmə vasitələrinə aid nümunələr vəsaitin sonunda verilmişdir.

Fənn kurikulumlarına görə, qiymətləndirmə təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə yönəldilir, onu idarə edən vacib amil kimi meydana çıxır. Məzmun standartlarının mənimsənilməsi səviyyəsini ölçmək üçün qiymətləndirmə standartları müəyyənləşdirilmişdir. Məktəbdaxili qiymətləndirmə *diaqnostik, formativ və summativ* qiymətləndirmələrdən ibarətdir.

Diaqnostik qiymətləndirmə fənn üzrə təlimin hər hansı bir mərhələsində şagirdlərin ilkin bilik və bacarıq səviyyəsinin qiymətləndirilməsidir. Diaqnostik qiymətləndirmə, adından da məlum olduğu kimi, şagirdə və ya bütöv sinfə qoyulan diaqnozdur. Şagirdlərin maraq dairəsi, dünyagörüşü, yaşadığı mühit haqqında məlumat almağa imkan verir. Bu qiymətləndirmənin nəticələri rəsmi sənədlərdə qeyd olunmur, müəllimin şəxsi qeyd dəftərində öz əksini tapır, nəticələr barədə valideynlər, sinif rəhbəri və digər fənn müəllimləri məlumatlandırılır.

Diaqnostik qiymətləndirmədə istifadə olunan metod və vasitələr: müsahibə; söhbət; müşahidə; tapşırıqlar; valideynlərlə və digər fənn müəllimləri ilə əməkdaşlıq.

Diaqnostik qiymətləndirmə həm də şəraitə görə təlim məqsədləri və üsullarda çevik dəyişikliklər aparılmasına imkan yaradır.

Formativ qiymətləndirmənin məqsədi (2 sentyabr 2013-cü il tarixli təlimata əsasən) təhsil alanın təlim prosesində məzmun standartlarından irəli gələn bilik və bacarıqların mənimsənilməsinə yönəlmiş fəaliyyətini izləməkdən, bu zaman qarşıya çıxan problemləri müəyyən etməkdən və onları aradan qaldırmaqdan ibarətdir. Formativ qiymətləndirmə rəsmi qiymətləndirmə deyil.

Formativ qiymətləndirmə fənnin məzmun standartları üzrə təlim məqsədləri əsasında müəyyənləşdirilmiş qiymətləndirmə meyarlarına görə aparılır. Tədris prosesində formativ qiymətləndirmə aparmaq üçün rubrikələrdən istifadə oluna bilər.

Müəllim qiymətləndirmə meyarlarına uyğun dörd səviyyəli rubrikələr (I-IV səviyyə) hazırlayır. Zəruri hallarda rubrikələr 3 və ya 5 səviyyədə tərtib oluna bilər.

Müəllim şagirdin fəaliyyətinin nəticəsini "Müəllimin formativ qiymətləndirmə dəftəri"ndə rubrikə uyğun olaraq rum rəqəmləri (I, II, III və IV) ilə, "Məktəbli kitabçası"nda isə sözlərlə yazır.

"Müəllimin formativ qiymətləndirmə dəftəri"ndə rubrikələrin məzmunu və şagirdin formativ qiymətləndirilməsinə dair məlumatlar sərbəst formada aparılır. Müəllim yarımillərin sonunda "Müəllimin formativ qiymətləndirmə dəftəri" əsasında şagirdin yarımil ərzində fəaliyyətinin qısa təsvirini hazırlayır və portfolioda saxlayır.

Formativ qiymətləndirmədə istifadə olunan metod və vasitələr:

Üsullar	Vasitələr
Müşahidə	Müşahidə vərəqləri
Şifahi sual-cavab	Şifahi nitq bacarıqları üzrə qeydiyyat vərəqi
Tapşırıqvermə	Çalışmalar
Valideynlərlə və digər fənn müəllimləri ilə əməkdaşlıq	Söhbət, sorğu vərəqi (şagirdin evdə və ya məktəbdəki fəaliyyəti ilə bağlı suallar yazılmış vərəq)
Oxu	Dinləmə üzrə qeydiyyat vərəqi
Yazı	Oxu üzrə qeydiyyat vərəqi
Layihə	Şagirdlərin təqdimatı və müəllim tərəfindən müəyyən olunmuş meyar cədvəli
Rubrik	Nailiyyət səviyyələri üzrə qiymətləndirmə şkalası
Şifahi və yazılı təqdimat	Meyar cədvəli
Test	Test tapşırıqları
Özünüqiymətləndirmə	Özünüqiymətləndirmə vərəqləri

Formativ qiymətləndirmə aparmaq üçün rubriklərdən istifadə olunur. Rubrik xüsusi növ qiymətləndirmə şkalasıdır. O, iki əsas suala cavab verir:

- "Mən nəyi qiymətləndirməliyəm?" (obyekt, məzmun, aspektlər, tərəflər, xüsusiyyətlər);
- "Aşağı, orta, yuxarı nailiyyət səviyyələrinin xüsusiyyətlərini necə bilmək olar?"

Rubrik vasitəsilə qiymətləndirmə nəticəsində şagirdlərin keçilmiş materialı necə mənimsədiklərini, buraxdıqları xarakterik səhvləri müəyyən etmək, növbəti dərstdə qarşıya çıxacaq problemlər üzərində görüləcək işləri dəqiqləşdirmək olar.

Qiymətləndirmə şkalası nailiyyət səviyyələrinə qiymət (bal) verilməsi üçün mexanizmdir. Rubriklərin hazırlanması üçün əvvəlcə dərsin məqsədləri müəyyən olunmalıdır. Qiymətləndirmənin formalarından biri seçilməlidir (diaqnostik, formativ və ya summativ).

Müəllimlər üçün rubriklərin üstün cəhətləri

- Rubriklər qiymətləndirmənin daha ədalətli, obyektiv, etibarlı və ardıcıl olmasına imkan verir.
- Rubriklər tələb edir ki, müəllimlər müvafiq şərtlər üzrə öz meyarlarını müəyyənləşdirdinsinlər.
- Rubriklər müəllimləri tədrisin səmərəliliyi ilə bağlı faydalı məlumatlarla təmin edir.
- Rubriklər keyfiyyət səviyyələrinin intervalı vasitəsilə müxtəlif qabiliyyətli şagirdlərin olduğunu nəzərə alır.

Səviyyələr üzrə təsvirlərin hazırlanması üçün təlimat:

1. Qısa və sadə tərzdə, şagirdin anlayacağı sadə dildən istifadə edilməlidir.
2. Müqayisəli və ya normativ dildən fərqli olaraq deskriptiv dildən istifadə edin. Pis, orta, kafi, yaxşı, əla kimi qeyri-müəyyən deskriptorlardan uzaq durulmalıdır.
3. Səviyyə deskriptorları müşahidə oluna bilən davranışlar və ya nəticənin xüsusiyyətləri baxımından mümkün dərəcədə ifadə edilməlidir.
4. Qiymətləndirmə səviyyələri arasında sərhəd aydın olmalıdır, üst-üstə düşməməlidir.
5. Şkala şagird nailiyyətləri intervalını tam əhatə etməlidir.
6. Təsvirlərin məzmunu nailiyyət səviyyələri üzrə eyni formalı tərtib edilməlidir.
7. Fəaliyyət səviyyələri bütün aspektlər üzrə uyğun olmalıdır (məsələn: bir aspekt üzrə "4" qiyməti digər aspekt üzrə "4" qiyməti ilə müqayisə oluna bilməlidir).
8. Əvvəlcə "ən yüksək", sonra "ən aşağı" səviyyələr, sonda "aralıq" səviyyələr təsvir edilməlidir.
9. Ən yüksək səviyyə: yüksək tələbkərliyə malik, bununla yanaşı, real olmalıdır.
10. Ən aşağı səviyyə: yalnız çatışmazlıqları deyil, həmçinin minimal nailiyyətin xüsusiyyətlərini əks etdirməlidir.

Summativ qiymətləndirmə təhsilin hər hansı mərhələsində (tədris vahidinin, yarımilin və ilin sonunda) şagirdlərin əldə etdikləri nailiyyətlərin qiymətləndirilməsidir. Summativ qiymətləndirmə məzmun standartlarının mənimsəmə səviyyəsinin etibarlı göstəricisidir.

Summativ qiymətləndirmə kiçik summativ və böyük summativ qiymətləndirmədən ibarətdir.

Kiçik summativ qiymətləndirmə (KSQ) bəhs və ya bölmələrin sonunda müəllim tərəfindən, böyük summativ qiymətləndirmə (BSQ) isə yarımillərin sonunda məktəb rəhbərliyinin və ya məktəbdə yaradılan müvafiq komissiyanın nəzarəti ilə fənni tədris edən müəllim tərəfindən aparılır. Summativ qiymətləndirmənin nəticələri rəsmidir və keçirildiyi tarixdə sinif jurnalında qeyd olunur.

Kiçik summativ qiymətləndirmə fənn kurikulumları tətbiq olunan siniflərdə bəhs və ya bölmələrin sonunda altı həftədən gec olmayaraq müəllim tərəfindən keçirilir. Onun nəticələri yarımillik qiymətlərin hesablanmasında nəzərə alınır.

Kiçik summativ qiymətləndirmə vasitələri (test, tapşırıq, yazı işləri və s.) fənni tədris edən müəllim tərəfindən hazırlanır.

Böyük summativ qiymətləndirmə yarımillərin sonunda təhsil müəssisəsinin rəhbərliyi tərəfindən yaradılan müvafiq komissiyanın nəzarəti ilə fənni tədris edən müəllim tərəfindən aparılır. Ona görə də metodik vəsaitdə böyük summativ qiymətləndirmə üçün testlərin nümunəsi verilməyib. Şagirdin illik qiyməti aşağıdakı cədvəle uyğun hesablanılır:

Y1	Y2	İllik
2	2	2
2	3	3
2	4	3
2	5	4

Y1	Y2	İllik
3	2	2
3	3	3
3	4	4
3	5	4

Y1	Y2	İllik
4	2	3
4	3	3
4	4	4
4	5	5

Y1	Y2	İllik
5	2	3
5	3	4
5	4	4
5	5	5

Şagirdin qiyməti düzgün cavabların maksimum bala nisbəti ilə faiz göstəricisinə uyğun müəyyənləşdirilir:

Nº	Şagirdin yerinə yetirdiyi tapşırıqların faizlə miqdarı	Şagirdin qiyməti
1	(0% - 40%)	2 (qeyri-kafi)
2	(40% - 60%)	3 (kafi)
3	(60% - 80%)	4 (yaxşı)
4	(80% - 100%)	5 (əla)

TƏSVİRİ İNCƏSƏNƏT FƏNNİ ÜZRƏ FORMATİV QIYMƏTLƏNDİRMƏ ZAMANI İSTİFADƏ OLUNAN ÜSUL VƏ VASİTƏLƏR

FƏALİYYƏT NÖVLƏRİ	ÜSULLAR	VASİTƏLƏR
Müşahidəetmə	Müşahidə (müəllim şagirdlərin fəaliyyətini müşahidə edərək qiymətləndirir).	Müşahidə vərəqi (şagirdin təlim fəaliyyətindən gözlənilən nəticəni əks etdirən meyarların yazıldığı cədvəl): natura, təbiət, interyer, meyvə, tərəvəz, məişət əşyaları və s. Təsviri incəsənət əsərləri (rəsm və heykəltəraşlıq nümunələri). Dekorativ-tətbiqi sənət nümunələri (ağac üzərində oyma, xalçaçılıq, bədii tikmə, parça, misgərlik, zərgərlik, keramika, milli geyimlər).
Təsvirlərin təhlili	Tapşırıqvermə	Təsviri sənət əsərləri, rəsm işləri
	Nəzəri tapşırıqlar	
	Sənət əsərlərinin izahı, müqayisəsi, şərh, təhlili	Təsviri (reproduksiya, fotosəkil və s.) və dekorativ sənət əsərlərinə (ağac üzərində oyma, xalçaçılıq, bədii tikmə, parça, misgərlik, zərgərlik, keramika, milli geyimlər) münasibət
	Praktiki tapşırıqlar:	
	Məzmun	İşləmə texnikası
	səth üzərində	rəsm, rəngkarlıq, aplikasiya
	həcmli (model)	kağız, karton, plastilin, gil, maket
	- rəsm çəkmək (naturadan rəsm, mövzu üzrə rəsm, dekorativ fəaliyyət və s.); - dekorativ-tətbiqi fəaliyyət (texnikalar: aplikasiya, panno, kollaj, dekupaj, vitraj, mozaika, batika, tikmə, hörmə, keramik məhsullar və s.); - yapma (relyefli və ya həcmli); - kompüter qrafikası	- karandaş, flomaster, diyircəkli və rəngli qələm, tuş, kömür, qrafit, pastel tabaşir, rəngli kağız, karton, qutu, parça, boya (quş, akvarel, akril, yağlı boya və s.) və s.; - təbiət materialları (düyü, buğda, şam qozası, ağac, budaq, toxum, yarpaq və s.); - plastilin, gil, gips, duzlu xəmir; - qrafik redaktor (Paint və s.)

Sorğu	Şifahi sual-cavab	Təsviri incəsənət əsərləri, ətraf aləm, qayda və anlayışlar üzrə sual-cavablar, təhlil, müzakirə üzrə qeydiyyat vərəqi
Təqdimat	Şifahi, yazılı, rəmzi, təsviri, kompüterdə təqdimatlar	Şifahi cavablar; bədii əsərlərə esselərin yazılması; rəmzi təsvirlər (işarələr); bədii yaradıcılıq və əl işləri, slayd vasitəsilə təqdimat; layihələr
Qiymətləndirmə	Qrup işlərinin qiymətləndirilməsi, özünüqiymətləndirmə, rubrik üzrə qiymətləndirmə, qrafik, sxem, şkala, test və s.	Qiymətləndirmə vərəqləri, qiymətləndirmə sxemləri, meyarlar cədvəli, şkalalar, sxemlər, test tapşırıqları və s.

Müvafiq qiymətləndirmə vasitələrinə aid nümunələr vəsaitin arxasında verilmişdir.

Müəllim üçün metodik vəsaitdə bir sıra qiymətləndirmə üsullarından istifadə olunması tövsiyə edilir. Müəllim bu üsul və formalardan öz məqsədinə uyğun şəkildə istifadə edib, yenilərini yarada bilər.

Qrup diskussiyaları üçün qrupun özünüqiymətləndirməsi

Şagirdlər qruplar şəklində işləyərkən dərsin sonunda müəllim tərəfindən onlara öz işlərini qiymətləndirmək üçün vaxt verilir. Müəllim şagirdlərə öz işlərini qiymətləndirmək üçün müəyyən istiqamətlər verə bilər.

Nö	Meyarlar	Həmişə	Bəzən	Heç vaxt
1	Müzakirəyə başlamazdan əvvəl tapşırığı dəqiqləşdiririk.			
2	Tapşırıqdan kənara çıxmırıq.			
3	Həm fikrini söyləyir.			
4	Bir rəyə gələ bilirik.			
5	Qrupda yerinə yetiriləcək işləri aramızda düzgün bölürük.			
6	İşi verilən vaxt ərzində yerinə yetiririk.			

Şagirdlər qrup daxilində öz işlərini qiymətləndirdikdən sonra bu işin səmərəsini necə artırmaq barədə müəllimlə müzakirə apara bilərlər.

Qrup fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi

Şagirdləri qiymətləndirmək üçün müəllim özü də şagirdlərlə birlikdə meyarlar üzrə qrup qiymətləndirməsini həyata keçirə bilər. Bunun üçün o, tədqiqat işinə başlamazdan əvvəl şagirdlərlə birlikdə qrupun fəaliyyətini qiymətləndirmək üçün meyarlar işləyib hazırlamalıdır. Qiymətləndirmə ballarını ulduzlardan, müxtəlif işarələrdən, simvollarından (smayliklərdən) istifadə etməklə göstərmək olar. Nəticədə isə hər qrupun topladığı ulduz, simvol (smayliklər) sayılır.

QRUP	MEYARLAR					
	Dinləmə	Əməkdaşlıq	Tapşırıq tam və uyğun yerinə yetirilib	Əlavələr	Tərtibat	Vaxtında yerinə yetirilib
I						
II						
III						
IV						

Toplum halında qiymətləndirmə

Toplum halında qiymətləndirmə şagirdlərin bilik və bacarıqlarını ən obyektiv şəkildə qiymətləndirməyə imkan verir. Lakin bu üsul digər qiymətləndirmə formalarına nisbətən mürəkkəb olduğu üçün daha çox səy tələb edir. Bunun üçün hər şagirdə bir qovluq ayrılır. Qiymətləndiriləcək işlər müəllim və ya şagirdin özü tərəfindən bu qovluğun içinə yığılır. Müəllim və şagirdlər qiymətləndiriləcək materialları müəyyən etdikdən sonra şagirdlərin qoyulmuş məqsədə çatmaq səviyyəsini müəyyən etmək üçün bu materiallar üzrə qiymətləndirmə meyarları barədə razılığa gəlirlər. Bu materiallar dərsin mövzuları üzrə çalışma və tapşırıqlardan, müxtəlif testlərdən, layihələrdən, tədqiqat işlərindən, ev tapşırıqlarından, özünüqiymətləndirmə formalarından, dərsdənkənar praktik tapşırıq-

lardan, şagirdlərin formalaşdırdığı suallar toplusundan və s. ibarət ola bilər. Bu, toplum vasitəsilə summativ qiymətləndirmə adlanır.

İSTİFADƏ OLUNAN FƏAL TƏLİM ÜSULLARI

BİBÖ cədvəlindən istifadə

BİBÖ cədvəlindən istifadə şagirdlərə əvvəlki bilik və təcrübə, yeni biliklər arasında əlaqə yaratmağa imkan verməklə şagirdin düşünməsini optimallaşdırır. Bu üsulu tətbiq etmək üçün müəllim şagirdlərlə birlikdə yazı taxtasında aşağıdakı qaydada cədvəl çəkir.

BİLİRİK	İSTƏYİRİK BİLƏK	ÖYRƏNDİK
•	?	•
•	?	•
•	?	•

Mövzuya uyğun olaraq, şagirdlər "Bilirik" qrafasında ümumi razılıqla əldə olunan fikirləri yazırlar. Suallar isə vahid razılıq əldə olunmayan detallardan, dəqiq müəyyənləşməmiş mövqelərdən və fikir ayrılığından irəli gəlir. Həmin sualları "İstəyirik bilək" qrafasında yerləşdirirlər. Mövzunu oxuyan zaman həmin sualları yaddaşlarında möhkəm saxlayırlar. Şagirdlər mətni oxuyub qurtardıqdan sonra onların diqqəti "İstəyirik bilək" qrafasında sadalanan sualların üzərinə qaytarılır. Oxu zamanı sualların hansına cavab tapdıqlarını aydınlaşdırır və bu cavabları "Öyrəndik" qrafasına yazırlar. Cavabsız qalan sualları isə müəllimin göstərişi ilə şagirdlər müxtəlif yollarla cavablandırırlar. Təsviri incəsənət dərsinin məqsədindən asılı olaraq BİBÖ cədvəlinin "Öyrəndik" hissəsi doldurulan zaman oraya sözlər, ifadələr yazmaq deyil, öyrənilənləri əks etdirən rəsm çəkmək olar.

ZİQZAQ üsulu

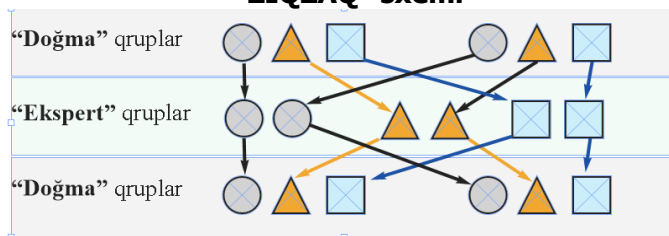
Ziqzaq üsulu qısa vaxt ərzində mövzunu əhatəli keçməyə imkan verir. Bu üsulu tətbiq etmək üçün şagirdlər "doğma" qruplara bölünür. Sonra qrupdakı hər şagirdə təklif olunur ki, bir rəqəm söyləməklə saysın. Öyrəniləcək mətnin həcmindən asılı olaraq, o, müəyyən hissələrə ayrılır (məsələn, 4 hissədirsə, 1-dən 4-ə kimi sayılır). Beləliklə, hər bir şagirdin söylədiyi rəqəm onun nömrəsi olacaqdır.

Sonra şagirdlərin diqqəti öyrəniləcək mətnə yönəldilir. Qısa şəkildə mövzunun adı və məzmunu müzakirə edilir. Müəllim izah edir ki, əsas vəzifə mətni araşdırmaq, onun məğzinə varmaqdır. Məşğələnin sonunda hər bir qrup mətni tam başa düşməlidir.

Şagirdlərin diqqətinə çatdırılır ki, mətn dörd hissəyə bölünmüşdür. Hər bir qrupdakı 1 nömrəli şagird birinci hissə, 2 nömrəli şagird ikinci hissə (3 və 4 nömrəli şagirdlər də bu qayda ilə) üçün cavabdeh olacaqlar. Sonra eyni nömrəli şagirdlər bir yerə toplaşirlər. İzah olunur ki, 1, 2, 3, 4 nömrəli şagirdlərdən ibarət olan qruplar indi "ekspert" qruplar adlanır. Onların vəzifəsi mətnin öhdələrinə düşən hissəsinin məzmununu diqqətlə öyrənməkdən ibarətdir. Onlar həmin hissəni oxumalı, tərəfdaşlar kimi onun məzmununu müzakirə etməli və materialı lazımınca qavradıqlarına əmin olmalıdırlar.

"Ekspert" qrupların işi başa çatdıqdan sonra onlar öz "doğma" qruplarına qayıdaraq, öyrəndiklərini, materialın məzmununu yoldaşlarına izah edirlər. Nəticədə bütün qrupun üzvləri mətnin məzmununu tam mənimsəməlidirlər.

"ZİQZAQ" sxemi

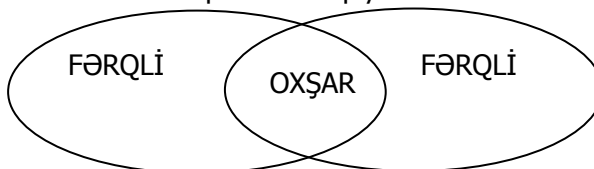

ESSE

Esse hər hansı problem haqqında şagirdlərin müstəqil düşüncələrini əks etdirən sərbəst yazı formasıdır və dərsin istənilən mərhələsində aparıla bilər. Bu yazı qısa vaxt ərzində yerinə yetirilir. Şagird lakonik və intensiv şəkildə mövzu üzrə öz mülahizələrini dayanmadan sərbəst yazır. Əgər biri nə yazmalı olduğunu bilmirsə, yaza bilər ki, "bilmirəm nə haqqında yazım". Əsas odur ki, dayanmadan, yazdığını oxumadan, düzəliş etmədən yazsınlar. Esse öyrənilən mövzuya dair biliklərin yekunlaşdırılmasına və şagirdlərin beynində nələr baş verdiyindən müəllimin xəbərdar olmasına kömək edir. Onun müddəti beş və on dəqiqədir. Sonra müəllim yazılardan bəzilərinə oxuda bilər və yaxud onları toplayıb, başqa vaxt tanış ola bilər.

VENN diaqramı

Venn diaqramı cisim və ya hadisələri müqayisə etməyə, onların oxşar və fərqli cəhətlərini müəyyənləşdirməyə kömək edir. Bu diaqram nisbətən üst-üstə düşən iki və ya daha artıq çevrə üzərində qurulur. Ondən ümumi və fərqli cəhətləri olan iki aspektin müqayisəsi zamanı istifadə olunur. Çevrələrin üst-üstə düşdüyü hissədə nə isə yazmaq üçün kifayət qədər yer olmalıdır. Həmin yerdə ideyaların ümumi cəhətləri qeyd edilir. Sol və sağ tərəfdəki dairələrin hissələrində isə yalnız onlar üçün səciyyəvi cəhətlər göstərilir.

ŞAXƏLƏNDİRMƏ (KLASTER)

Şaxələndirmə şagirdləri mövzu haqqında açıq və sərbəst düşünməyə sövq edən, əvvəlki təcrübəni nəzərdən keçirən pedaqoji üsuldur. O, yalnız fikirlərarası əlaqələr barədə düşünməyə təkan verən birləşmələr yaradır. Bu, təfəkkürün beynimizin necə fəaliyyət göstərməsi ilə daha sıx əlaqədə olan qeyri-xətti formasıdır.

Şaxələndirmədən mövzu ətrafı öyrənilməmişdən əvvəl, təfəkkürə təkan vermək üçün istifadə edilir. Ondən həmçinin öyrənilənləri yekunlaşdırma vasitəsi, yeni assosiasiyaların meydana gəlməsinin stimullaşdırılması üsulu və ya yeni təsəvvürlərin qrafik təsviri metodu kimi istifadə oluna bilər.

Şaxələndirmə mərhələləri asan yadda qalır və sadədir.

- Əsas sözü və ya ifadəni vərəqin, yazı taxtasının mərkəzinə yazın.
- Seçilmiş mövzu ilə əlaqəli ağılınıza gələn söz və ya ifadələri yazmağa başlayın.
- Fikirlər yada düşüb yazıldıqca onların arasında əlaqəli görünənləri xətlərlə birləşdirməyə başlayın.
- Vaxt bitənə və ya bütün fikirləriniz tükənənə qədər ağılınıza gələn mümkün qədər çox fikir yazın.

T-sxemlər

Bu təsvirdən eyni bir konsepsiyanın iki aspektini müqayisə etmək üçün istifadə olunur. Məsələn, orta məktəblərin şagirdləri nədənsə esse yazmağa başlayarkən əvvəlcə aşağıda göstərilən qaydada müsbət və mənfi aspektlərin siyahısını tərtib edə bilərlər.

MÜSBƏT ASPEKTLƏR	MƏNFİ ASPEKTLƏR

BEYİN HƏMLƏSİ

Şagirdlər fərdi şəkildə və yaxud cüt-cüt olmaqla mövzu üzrə özlərinə məlum olanların hamısını sadalayırlar. Bu zaman fikirlərin düzgün olub-olmadığının o qədər də əhəmiyyəti yoxdur. Əsas məqsəd odur ki, şagird mövzu haqqında düşünməyə başlasın. Bu üsul problemin həlli yollarının araşdırılmasını öyrədir və müstəqil düşünmək qabiliyyətini inkişaf etdirir.

KONSEPTUAL CƏDVƏL

Konseptual cədvəl üç və ya daha çox məsələnin, yaxud cəhətin müqayisəsini nəzərdə tutur. Cədvəlin tərtibi: şaquli qrafada müqayisə ediləcək obyektlər, üfüqi qrafalarda isə onların müqayisə olunacaq xüsusiyyətləri və özəllikləri yerləşir.

AÇAR SÖZLƏR

Bu üsul yeni anlayışların müstəqil olaraq çıxarılmasına xidmət edir. Əvvəlcə mövzuya aid olan dörd və ya beş söz verilir. Həmin sözlərə uyğun olaraq onlardan doğan söz tapılır. Bu, şagirdlərin mövzu haqqında fikirləşmələrinə kömək edir.

QRUP MÜZAKİRƏSİ

Müəyyən mövzu verilir. Onun haqqında müxtəlif mülahizələri ortaya çıxarmaq məqsədilə mövzu ətrafında bütün qrup müzakirə aparır və söylənən fikirlərə hörmətlə yanaşılır.

İTERAKTİV QEYDETMƏ SİSTEMİ – İQS (İNSERT)

Şagirdlərin davamlı məşğuliyyətini təmin edən bir çox tədris üsulları vardır. İQS (İNSERT) oxu zamanı şagirdlərin öz qavrayışını yoxlamasına imkan verən güclü vasitədir. Bu, səmərəli mütaliə və təfəkkür üçün İnteraktiv Qeydetmə Sistemi olub, işarələr sistemindən istifadə edib mətni başa düşmək üçün biliyini yoxlamaqla düzgün cavab axtarmaq üsuludur.

Kimə məlum deyil ki, bəzən bir səhifə materialı oxuyub qurtarırsan və məlum olur ki, yadında heç nə qalmayıb. Bu, fəal surətdə dərk etmək, anlamaq, qavradığını yoxlamaq üçün oxumağın ən yaxşı nümunəsidir. Bir çoxları mahiyyəti dərk etmədən oxu və digər öyrənmə proseslərini mənimsəmək istəyirlər. Öyrənmə prosesində mahiyyətin dərk edilməsi zəruridir. Lakin öyrənən şəxs proseslə məşğul deyilsə, öyrənmə imkanları hədəf gedəcəkdir.

İnteraktiv Qeydetmə Sistemi vasitəsilə mətn xüsusi işarələrlə oxunur:

- "+" – yeni informasiyadır,
- "—" – bildiyimə ziddir,
- "?" – qarışıq informasiyadır,
- "√" – əvvəl bilirdim.

Şagirdlərin yaş və hazırlıq səviyyəsindən asılı olaraq işlədilən işarələr də müxtəlif olur. Aşağı siniflərdə iki işarədən istifadə edilsə yaxşıdır: "+" yeni informasiyadır və "√" – əvvəl bilirdim. Oxunun məqsədindən və şagirdlərin işarə sistemi ilə işləmək təcrübəsindən asılı olaraq, işarələr fərqli ola da bilər.

1. SEHRLİ RƏNGLƏR

1. TƏBİƏT VƏ RƏSSAM

Məşğələ növü	mövzu üzrə rəsm
Alt standart	1.1.1.; 2.2.2.; 3.1.1.
Təlim nəticələri	- təbiətin cəmiyyətdə rolunu sadalayır; - sadə və rəngli karandaşlarla, flomasterlərlə, pastel tabaşirlərlə, quaş və ya akvarellə yay fəslini təsvir edir; - yay fəslinə aid verilmiş təsviri sənət nümunələrinin onda yaratdığı əhval-ruhiyyəni yaş səviyyəsinə uyğun şərh etməklə ona münasibət bildirir.
İstifadə olunan iş formaları	qrup işi
İstifadə olunan üsullar	beyin həmləsi; müzakirə; təriflər- suallar-təkliflər
Fənlərarası integrasiya	H-b.1.3.2.; 2.3.2.; A-d 1.2.1.
Təchizat	müxtəlif əsərlərin fotoları, rəngli karandaşlar, flomasterlər, pastel tabaşirlər, quaş və ya akvarel

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Müəllim yazı lövhəsinin bir tərəfində bəzəkli kəlağayı, paltar, güldan, üzük təsvirlərini, gözəl təbiət mənzərəsini, digər tərəfində isə həmin əşyaların bəzəksiz təsvirlərini, susuzluqdan çat vermiş torpaq mənzərəsini asır və soruşur:

- Şəkillərdə nə təsvir olunub? (Kəlağayı, paltar, güldan, üzük, təbiət təsviri).
- Gördüklərinizin fərqi nədədir? (Bir tərəfdə bəzəkli əşyalar və gözəl təbiət, digər tərəfdə isə eyni əşyalar bəzəksizdir və təbiət darıxdırıcıdır).
- Hansı daha gözəldir? (Bəzəkli əşyalar və gözəl təbiət).
- Gözəlliyi görmək üçün nə etmək lazımdır? (Ətrafa baxmaq, onu müşahidə etmək lazımdır).

Tədqiqat sualı: Rəssam kimdir? Yay fəslinin gözəlliklərini müşahidə və təsvir etmək üçün nəyi nəzərə almaq lazımdır?

Tədqiqat sualı əsasında şagirdlərin fərziyyələri dinlənir və yazı lövhəsinə yazılır.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Şagirdlər dərslərdəki mövzu ilə tanış olurlar. Sonra müəllim onları təbiətin yaratdığı gözəl varlıqların adı yazılmış vərəqlər vasitəsilə (“Çobanyastığı çiçəyi”, “Lalə gülü”, “Cücə”, “İlbiz”) 4 qrupa ayırır. 1-ci qrup “Çobanyastığı çiçəyi”nin, 2-ci qrup “Lalə gülü”nün, 3-cü qrup “Cücə”nin, 4-cü qrup “İlbiz”in gözəlliyini ifadə edir, onlar haqqında məlumat verirlər. Qrup üzvləri öz aralarında müzakirələr aparırlar. Müəllim qruplara “Yay fəslı” mövzusunda rəsm çəkməyi tapşırır. Bunun üçün onlarla bu fəsil, onun gözəlliyi haqqında müzakirələr edir. Kompozisiyanı çəkən zaman mövzuda verilən varlıqların mərhələlərlə rəsminədən istifadə edə bilirlər.

Xüsusi qayğıya ehtiyacı olan şagirdlər (XQEOŞ) yalnız çiçəklərdən birini mərhələlərlə çəkə bilirlər.

Qruplar sərbəst işləyirlər, müəllim isə aralıq onlara yaxınlaşıb istiqamət verir.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Qrup üzvləri çəkdiqləri rəsmi təqdim edir, qrup adından rəsmdə olan gözəllikləri, onların yaratdığı əhval-ruhiyyəni öz sözləri ilə ifadə edirlər. Qruplar təriflər, suallar və təkliflər üsulundan istifadə etməklə bir-birlərinin təsvirlərini müzakirə edirlər.

MƏLUMAT MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

Təqdim olunan rəsmlə bağlı sinfə müraciət olunur:

- Rəsmi çəkən zaman nəyə fikir verdiniz?

– Sizdə hansı əhvali-ruhiyyə yarandı?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

– Yaxşı müşahidəçi kimdir?

– Siz hansı yeni məlumat əldə etdiniz? (Gözəllik bizim ətrafımızdadır, onu müşahidə etməyi bacarmaq lazımdır).

Müəllim şagirdlərin diqqətini tədqiqat sualına yönəldərək deyir:

– Gözəlliyi çox axtarmaq lazım deyil. O, bizim yanıımızdadır. Ona görə də təbiətin yaratdığı gözəllikləri müşahidə etmək və ondan zövq almağı bacarmaq lazımdır.

Bizə gözəllik bəxş edən rəssamlarımızın əməyini də unutmamalıyıq. Yaxşı rəssam olmaq üçün yaxşı müşahidəçi olmaq lazımdır.

YARADICI TƏTBİQETMƏ

“Yay fəslı” mövzusunda istənilən rəssamın əsərini təhlil etmək.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- İzahetmə;
- Təsviretmə;
- Münasibətbildirmə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Təbiətin cəmiyyətdə rolunu izah etməkdə çətinlik çəkir.	Təbiətin cəmiyyətdə rolunu suallar əsasında izah edir.	Təbiətin cəmiyyətdə rolunu rəssam əsərləri əsasında izah edir.	Təbiətin cəmiyyətdə rolunu geniş izah edir.
Sadə və rəngli karandaşlarla yay fəslini təsvir edir, lakin flomaster, pastel tabaşirlər, quaş və ya akvarellə təsvirində çətinlik çəkir.	Sadə və rəngli karandaşlarla, flomasterlərlə, pastel tabaşirlərlə yay fəslini təsvir edir, lakin quaş və ya akvareldən müəllimin köməyiylə istifadə edir.	Sadə və rəngli karandaşlarla, flomasterlərlə, pastel tabaşirlərlə, quaş və ya akvarellə yay fəslini təsvir edəndə kiçik səhvlərə yol verir.	Sadə və rəngli karandaşlarla, flomasterlərlə, pastel tabaşirlərlə, quaş və ya akvarellə yay fəslini sərbəst təsvir edir.
“Yay fəslı”nə aid verilmiş təsviri sənət nümunələrinin onda yaratdığı əhval-ruhiyyəni yaş səviyyəsinə uyğun şərh etməkdə çətinlik çəkir.	“Yay fəslı”nə aid verilmiş təsviri sənət nümunələrinin onda yaratdığı əhval-ruhiyyəni yaş səviyyəsinə uyğun suallar əsasında şərh edir.	“Yay fəslı”nə aid verilmiş təsviri sənət nümunələrinin onda yaratdığı əhval-ruhiyyəni yaş səviyyəsinə uyğun qısa sözlərlə şərh edir.	“Yay fəslı”nə aid verilmiş təsviri sənət nümunələrinin onda yaratdığı əhval-ruhiyyəni yaş səviyyəsinə uyğun şərh etməklə ona düzgün, ətraflı münasibət bildirir.

2. RƏSSAM HANSI MATERIALLARLA İŞLƏYİR

Məşğələ növü	naturadan rəsm
Alt standart	2.2.2.; 3.1.1.
Təlim nəticəsi	• sadə və rəngli karandaşlar, pastel tabaşirlər, rəngli kağızlar, flomasterlər, plastilin və yaxud sulu boyalarla istənilən təsviri yaradır; • verilmiş təsviri və dekorativ sənət nümunələrinin onda yaratdığı əhval-ruhiyyəni yaş səviyyəsinə uyğun şərh etməklə ona münasibət bildirir.
İstifadə olunan iş formaları	qrup işi
İstifadə olunan üsullar	müzakirə, ziqzaq
Fənlərarası integrasiya	A-d.1.2.1.; H-b. 1.3.2.; 2.3.2.
Təchizat	müxtəlif təsvir materialları, onlarla çəkilmiş əsərlər, qrupa bölmək üçün və-rəqlər

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Müəllim yazı lövhəsində müxtəlif əşyaların təsvirlərini – pozan, kitab, balta, termometr, boya, paltar, fotoaparat, molbert, vərəq asır və soruşur:

– Bu materiallardan hansılar rəsm zamanı istifadə olunur? (Pozan, boya, molbert, vərəq).

Tədqiqat sualı: Rəssam iş vaxtı hansı təsvir materiallarından və necə istifadə edir?

Tədqiqat sualı əsasında şagirdlərin fərziyyələri dinlənir.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Akvarel, quaş, pastel, fırça təsvirləri olan şəkillərdən 4-5 nümunə hazırlanır və şagirdlərə paylanır. Eyni şəkilli şagirdlər bir yerdə – “doğma” qruplarda əyləşirlər. Hər “doğma” qrup 1-dən 5-ə qədər sayır. Sonra eyni rəqəmə malik olan şagirdlər “ekspert” qruplarda birlikdə otururlar. 1-ci “ekspert” qrupu akvarel, 2-ci “ekspert” qrupu quaş, 3-cü “ekspert” qrupu pastel, 4-cü “ekspert” qrupu palitra, 5-ci “ekspert” qrupu fırçalar haqqında dərslərdəki mövzudan məlumat toplayırlar. “Ekspert”lər dərslərdəki mətnin onlara aid hissələrini oxuyaraq müzakirələr aparırlar. Hər hansı təsvir materialından istifadə edib istədikləri rəsmi çəkir, təsvir materialının işləmə qaydasını praktik şəkildə müəyyənləşdirirlər.

Sonra “doğma” qrupa qayıdırlar. Hər ekspert bildiklərini yoldaşlarına danışır və nəticədə bütün qrupun rəssamın işlətdiyi materiallar haqqında məlumatı olur.

Bundan başqa, şagirdlər materiallar arasında fərqi də müzakirə edərək, öyrəndiklərini təqdimat üçün və-rəqdə lazımı formada tərtib edirlər.

XQEÖŞ-lər plastilindən çiçək yapa bilirlər.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Hər qrupdan bir şagird rəssamın işlətdiyi materiallar haqqında məlumat verir. Sonra fikir mübadiləsi aparılır. Çəkdiyi rəsmi təqdim edirlər.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

– Rəngli karandaşla pastel təbəşirlərin fərqi nədir? Akvarellə quaşın fərqi nədir? Fırça ilə necə işləmək olar?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

Müəllim şagirdlərin diqqətini tədqiqat sualına yönəldir və bu məqsədlə onlar aşağıdakı cədvəli fərdi şəkildə doldururlar.

Təsvir materialı	İşləmə qaydası	Digər materiallardan fərqi
Akvarel		
Quaş		
Palitra		
Pastel təbəşirlər		
Fırça		

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Şagirdlər təsvir materiallarından istifadə edərək məişət əşyasının rəsmi çəkirlər.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Təsviretmə;
- Münasibətbildirmə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Sadə və rəngli karandaşlar, pastel təbəşirlər, rəngli kağızlar, flomasterlər, plastilin və yaxud sulu boyalarla təsvirin yaradılmasında çətinlik çəkir.	Sadə və rəngli karandaşlar, pastel təbəşirlər, rəngli kağızlar, flomasterlər, plastilin və yaxud sulu boyalarla təsviri səliqəsiz şəkildə yaradır.	Sadə və rəngli karandaşlar, pastel təbəşirlər, rəngli kağızlar, flomasterlər, plastilin və yaxud sulu boyalarla istənilən təsviri yaradanda qeyri-dəqiqliyə yol verir.	Sadə və rəngli karandaşlar, pastel təbəşirlər, rəngli kağızlar, flomasterlər, plastilin və yaxud sulu boyalarla istənilən təsviri sərbəst şəkildə yaradır.

Verilmiş təsviri sənət nümunələrinin onda yaratdığı əhval-ruhiyyəni yaş səviyyəsinə uyğun şərh etməkdə çətinlik çəkir.	Verilmiş təsviri sənət nümunələrinin onda yaratdığı əhval-ruhiyyəni yaş səviyyəsinə uyğun suallar əsasında şərh edir.	Verilmiş təsviri sənət nümunələrinin onda yaratdığı əhval-ruhiyyəni yaş səviyyəsinə uyğun qısa sözlərlə şərh edir.	Verilmiş təsviri və dekorativ sənət nümunələrinin onda yaratdığı əhval-ruhiyyəni yaş səviyyəsinə uyğun şərh etməklə ona düzgün münasibət bildirir.
--	---	--	--

3. ƏSAS VƏ QARIŞIQ RƏNGLƏR

Məşğələ növü	naturadan rəsm
Alt standart	2.2.1.; 2.2.2.
Təlim nəticəsi	• əsas rənglərdən alınmış çalarları adlandırır; • sadə və rəngli karandaş, pastel tabaşirlər, quaş vasitəsilə sadə rəngli təsvirlər yaradır.
İstifadə olunan iş formaları	qrup işi
İstifadə olunan üsullar	müzakirə, qalereya gəzintisi
Fənlərarası integrasiya	A-d. 1.2.1.; H-b. 1.3.2.; 2.3.2.; A-d. 1.2.1.
Təchizat	quaş, fırçalar, su, rəngli karandaşlar, pastel tabaşirlər, rəngli kağızlar, yapışqan, qayçı

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Müəllim müxtəlif rənglərdə olan cisimlərin – qırmızı rəngdə paltar, göy rəngdə köynək, limon (sarı), portağal (narıncı), yarpaq (yaşıl), bənövşə gülü (bənövşəyi) və s. rəsmlərini yazı lövhəsindən asır və soruşur:

– Bunlar nədir və hansı rənglərdədir? (Paltar qırmızı, köynək göy, limon sarı, portağal narıncı, yarpaq yaşıl, bənövşə gülü bənövşəyi rənglərdədir). Bunların içərisində əsas və qarışıq rənglər var. Əsas rənglər — qırmızı, sarı, göydür. Qarışıq rənglərə isə yaşıl, narıncı və bənövşəyi aiddir.

Tədqiqat sualı: Əsas rənglərdən istifadə etməklə hansı rəngləri almaq olar?

Tədqiqat sualı əsasında şagirdlərin fərziyyələri dinlənilir.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Şagirdlər dərslikdə olan mövzu ilə tanış olurlar. Müəllim şagirdlərin sayına görə onları 1-ci qrup qırmızı, 2-ci qrup sarı, 3-cü qrup göy, 4-cü qrup yaşıl rənglərə görə 5-6 nəfərdən ibarət 4 qrupa ayırır. Qrupların diqqətini mövzuda verilən cisimlərə yönəldir. Cisimlərin hansının əsas və ya qarışıq rəngdə olduğunu söyləyirlər. Həmin rənglərin hansını insan, hansını təbiət verdiyini müzakirə edirlər.

Sonra şagirdlər qruplarda yaradıcı tapşırığa başlayırlar: hər qrup öz aralarında müzakirə edərək, əsas və ya qarışıq rənglərdən ibarət rəsm düşünüb çəkirlər.

XQEOŞ isə, sadəcə, vərəqi kvadratlara ayırır onları əsas və qarışıq rənglərlə boyayırlar.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Qruplar işlərini yazı lövhəsinin qarşısına düzülür. Qalereya gəzintisi üsulu vasitəsilə şagirdlər yoldaşlarının işlərinə münasibətlərini bildirirlər.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

– Təbiətdə əsas rəngdə olan cisimlərin adını sadala. Təbiətdə qarışıq rəngdə olan varlıqların adını sadala.

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

Müəllim şagirdlərin diqqətini tədqiqat sualına yönəldir və soruşur: Əsas və qarışıq rənglərin fərqi nədədir? Sonra müəllim şagirdlərlə birlikdə deyilənləri ümumiləşdirir: Əsas rənglər heç bir rəngdən alınmır və

onun sayı cəmi üçdür. Qarışıq rənglər isə əsas rənglərdən alınır. Sonra qarışıq rəngləri qatışdırıb digər rənglər də almaq olar.

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Rəngli kağızlardan əsas və qarışıq rənglərdə olan əşyaların aplikasiyasını düzəltmək.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Adlandırma;
- Təsvir etmə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Əsas rənglərdən alınmış çalarları adlandırmaqda çətinlik çəkir.	Əsas rənglərdən alınmış çalarları suallar əsasında adlandırır.	Əsas rənglərdən alınmış çalarları praktiki tapşırıq əsasında adlandırır.	Əsas rənglərdən alınmış çalarları düzgün adlandırır.
Sadə və rəngli karandaş, pastel tabaşirlər, quaş vasitəsilə sadə təsvirlər çəkməyə çalışır.	Sadə və rəngli karandaş, pastel tabaşirlər, quaş vasitəsilə müəllimin köməkliyi ilə sadə təsvirlər yaradır.	Sadə və rəngli karandaş, pastel tabaşirlər, quaş vasitəsilə ilə sadə təsvirlər yaradıanda kiçik səhvlər edir.	Sadə və rəngli karandaş, pastel tabaşirlər, quaş vasitəsilə sərbəst sadə rəngli təsvirlər yaradır.

4. İSTİ VƏ SOYUQ RƏNGLƏR

Məşğələ növü	mövzu üzrə rəsm
Alt standart	1.1.3.; 3.1.1.
Təlim nəticəsi	• isti və soyuq rənglərin əsas rolunu fərqləndirir; • verilmiş isti və soyuq rənglərdə olan təsviri sənət nümunələrinin onda yaratdığı əhvali-ruhiyyəni yaş səviyyəsinə uyğun şərh etməklə ona münasibət bildirir.
İstifadə olunan iş formaları	qrup işi
İstifadə olunan üsullar	müzakirə
Fənlərarası inteqrasiya	A-d. 1.2.1.; Mus. 2.1.1.
Təchizat	akvarel, quaş, fırçalar, su, palitra, rəngli kağızlar, yapışqan, qayçı

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Müəllim günəş və qar təsvirləri olan vərəqi yazı lövhəsindən asır və soruşur:

- Bunlar nədir və hansı rənglərdədir?
- Günəşə baxanda bizdə hansı hisslər oyanır? (fərziyyələr – istilik hiss edirik).
- Qara baxanda hansı hisslər keçiririk? (fərziyyələr – soyuğu hiss edirik).
- Dərsimiz isti və soyuq rənglər haqqındadır. Qırmızı, narıncı, sarı və onlardan alınan çalarlar isti, yaşıl, göy, bənövşəyi və onlardan alınan çalarlar isə soyuq rənglərdir.

Tədqiqat sualı: İsti və soyuq rənglər arasında fərq nədədir?

Tədqiqat sualı əsasında şagirdlərin fərziyyələri dinlənir.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Şagirdlər dərslikdəki mövzu ilə tanış olurlar. Müəllim şagirdlərin sayına görə onları 1-ci qrup pomidor, 2-ci qrup limon, 3-cü qrup yarpaq, 4-cü qrup bənövşə gülünün şəkilləri ilə 5-6 nəfərdən ibarət 4 qrupa ayırır. Onlara sual verir:

- Sizə verdiyim cismin şəkli isti və ya soyuq rəngdədir? (1 və 2-ci qruplar – isti, 3 və 4-cü qruplar – soyuq).

Qruplara aşağıdakı tapşırığı təhlil etməyi tapşırır:

1 və 2-ci qruplar – Nadir Əbdürrəhmanov. “Dağlı qadın”;

3 və 4-cü qruplar – Səttar Bəhlulzadə. “Kəpəzin göz yaşları”.

Sonra müəllim hər bir qrupdan soruşur:

- Təsviri yaratmaq üçün rəssam hansı rənglərdən istifadə edib? Niyə?
- Əsərlər haqqında fikirlərinizi söyləyin.

Suallara cavab alandan sonra şagirdlər qruplarda yaradıcı tapşırığa başlayırlar: hər qrup öz aralarında müzakirə edərək, isti və soyuq rənglərdə rəsm çəkəcəyinə qərar verir. Sonra rəng seçimini əsaslandırırlar.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Qruplar işlərini nümayiş etdirirlər. Bu zaman rənglərin onlara təsiri haqqında da fikirlərini bildirirlər.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

- Soyucu rənglərə baxarkən hansı hissləri keçirirsiniz?
- İsti rənglər sizə necə təsir edir?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

Müəllim şagirdlərin diqqətini tədqiqat sualına yönəldir və soruşur:

- İsti və soyucu rənglər arasında fərq nədədir?

Sonra müəllim şagirdlərlə birlikdə deyilənləri ümumiləşdirir:

– Rənglər isti və soyucu olur. İsti rənglər bizə istini, Günəşi, odu-alovu, isti səhraları xatırladır. Soyucu rənglər isə soyuğu, qarı, şaxta-sazağı xatırladır. Onlar bizim əhvali-ruhiyyəmizə də çox böyük təsir göstərir. İsti rənglər sevindirir, şənəndirir. Soyucu rənglər isə sirli görünür, sakitlik gətirir. Yaşıl rəng – ümid, sakitlik, bənövşəyi rəng – təəssüf, peşmanlıq və sadəlik, qırmızı rəng – əzəmət, calal, qələbə, narıncı rəng – gümrəhlik rəmzidir.

YARADICI TƏTBİQETMƏ

İsti və soyucu rənglərdən istifadə edərək aplikasiya düzəltmək.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Fərqləndirmə;
- Münasibətbildirmə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
İsti və soyucu rənglərin əsas rolunu fərqləndirməkdə çətinlik çəkir.	İsti və soyucu rənglərin əsas rolunu suallar əsasında fərqləndirir.	İsti və soyucu rənglərin əsas rolunu fərqləndirəndə kiçik səhvlərə yol verir.	İsti və soyucu rənglərin əsas rolunu düzgün fərqləndirir.
Verilmiş isti və soyucu rənglərdə olan təsviri sənət nümunələrinin onda yaratdığı əhvali-ruhiyyəni yaş səviyyəsinə uyğun şərh etməklə ona münasibət bildirməkdə çətinlik çəkir.	Verilmiş isti və soyucu rənglərdə olan təsviri sənət nümunələrinin onda yaratdığı əhvali-ruhiyyəni yaş səviyyəsinə uyğun suallar əsasında şərh edir.	Verilmiş isti və soyucu rənglərdə olan təsviri sənət nümunələrinin onda yaratdığı əhvali-ruhiyyəni yaş səviyyəsinə uyğun qısa sözlərlə şərh edir.	Verilmiş isti və soyucu rənglərdə olan təsviri sənət nümunələrinin onda yaratdığı əhvali-ruhiyyəni yaş səviyyəsinə uyğun şərh etməklə ona düzgün münasibət bildirir.

5. PAYIZIN SEHRLİ RƏNGLƏRİ

Məşğələ növü	mövzu üzrə rəsm
Alt standart	2.1.1.; 2.2.1.; 2.2.2.
Təlim nəticəsi	- mənzərə janrını tanıyır; - əsas rənglərdən alınmış çalarları adlandırır; - sadə və rəngli karandaş və flomasterlər vasitəsi ilə payız fəslinin rəngli təsvirini yaradır.
İstifadə olunan iş formaları	qrup işi
İstifadə olunan üsullar	müzakirə, BIBÖ
Fənlərarası inteqrasiya	A-d. 1.2.1.; Mus.2.1.1.; H-b. 1.2.1.
Təchizat	quaş, fırça, sadə və rəngli karandaşlar, pastel tabaşirlər, rəngli kağızlar, yapışqan, qayçı

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Təklif olunan iki variantdan biri tətbiq edilə bilər.

I variant: Müəllim şagirdlərə tapmaca oxuyur:

Bu haçan olur?

Bağçalar solur,

Əsir küləklər,

Axışır sellər.

– Bu nədir? (Payız)

– Bu gün dərsimiz payız fəslə haqqındadır.

II variant: Yazı lövhəsindən fəsillərə aid rəsmlər asılır.

– Rəsmlərdə nələr təsvir olunub? (Fəsillər).

– Gördüyünüz fəsillərdən indiki fəslə hansı uyğundur? (Payız).

– Payız fəslinin gözəlliyi nədədir? (fərziyyələr).

– Bu gün dərsimiz payız fəslə haqqındadır.

Tədqiqat sualı: Payızda təbiətdə hansı dəyişikliklər baş verir və əsas hansı rənglər müşahidə olunur? Bu fəslə təsvir edərkən hansı təsvir qaydalarından istifadə etmək lazımdır?

Payız meyvələrinə görə şagirdlər 5-6 nəfərdən ibarət 5 qrupa bölünürlər. Müəllimin yazı lövhəsində çəkdiyi BIBÖ cədvəlini qruplar da çəkərək, payız haqqında bildiklərini müzakirə edib ümumiləşdirərək cədvəlin birinci “Bilirik” hissəsinə yazır, sonra bilmək istədiklərini isə ikinci “İstəyirik bilək” hissəsində qeyd edirlər.

BİLİRİK	İSTƏYİRİK BİLƏK	ÖYRƏNDİK

Verilən vaxt ərzində təqdimatçılar cədvəlin hər iki hissəsində yazdıqlarını oxuyurlar.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Şagirdlər dərslikdə olan mövzu ilə tanış olurlar. Rəssam işlərindəki kompozisiya quruluşunu müzakirə edirlər.

ƏLAVƏ MATERIAL: Rəsmə başlamazdan əvvəl müəllim onlara “kompozisiya” anlayışını oyun-tapmaca vasitəsilə izah edir. Otaqda, əvvəlcədən hazırlanmış, süfrəsi əzilmiş və bir tərəfə sallanmış vəziyyətdə olan stolun üstünə müxtəlif əşyalar yığır: üzü aşağı çevrilmiş fincan, boş nəlbəki və qəndqabı, hər tərəfə dağılmış qənd, konfet, qapağı açıq olan çaydan, qaşiq, əzik salfet və s. qoyulur.

– Süfrədə olan əşyalar necə görünür? (Səliqəsiz, dağınıq).

– Onların səliqəli, təmiz, gözəl görünməsi üçün nə etmək olar? (fərziyyələr).

Müəllim hər qrupdan bir şagirdi dəvət edərək, dağınıq stolu səliqəyə salmağı xahiş edir. Övvəlcə süfrə dərtilir, stolun üzərində düzgün yerləşdirilir. Qaşıq və fincan üzü yuxarı çevrilərək nəlbəkinin içinə qoyulur, qənd və konfetlər qəndqabıya yığılır və qapağı örtülür. Çaydanın da qapağı yerinə qoyulur və salfet qatlanır və s. Müəllim şagirdlərə təşəkkür edərək, öz yerlərində oturmasını xahiş edir.

– Sizin fikrinizcə, süfrənin görünüşü ilk gördüyünüzdə, yoxsa indi xoşa gəlirlidir? (Əlbəttə, indi).

Müəllim onlara rəsm çəkən zaman da belə səliqəyə mütləq fikir vermələrini tövsiyə edir. Rəsmdə bütün hissələrin uyğunluğu, əlaqəli verilməsi çox vacibdir və bu, “kompozisiya” adlandırılır.

Şagirdlər payız fəslinin çəkilmə mərhələləri ilə tanış olur, lazımi məlumatı topladıqdan sonra “BİBÖ” cədvəlinin üçüncü – “Öyrəndik” hissəsində öyrəndiklərini yazırlar. Sonra qrupda payız mövzusunda aid öyrəndiklərini ümumiləşdirən rəsm çəkirlər. Müəllim iş zamanı onlara yaxınlaşıb istiqamət verir.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Şagirdlərin tərtib etdikləri BIBÖ cədvəlinin “Öyrəndik” hissəsi və ona aid rəsmləri qrup nümayəndələri tərəfindən təqdim olunur. Onlar rəsmlərində verilən kompozisiyanın quruluşunu əsaslandırırlar.

MƏLUMATIN APARILMASI VƏ TƏŞKİLİ

– Payıza aid kompozisiya çəkmək üçün hər bir mərhələdə nə etdiniz?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

Müəllim şagirdlərin diqqətini tədqiqat sualına yönəldir və soruşur:

- Kompozisiya nədir? Təbiət təsviri hansı janra aiddir?
- Payızda nəyi müşahidə etdiniz? Bu fəsildə isti və yaxud soyuq rənglər çoxdur?
- Təbiətin həmişə gözəl olması üçün nə etmək lazımdır?

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Payızı əks etdirən aplikasiya düzəltmək.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Tanıma;
- Adlandırma;
- Təsviretmə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Mənzərə janrını çətinliklə tanıyır.	Mənzərə janrını müəllimin verdiyi suallar vasitəsilə tanıyır.	Mənzərə janrını rəssam əsərləri əsasında tanıyır.	Mənzərə janrını sərbəst tanıyır.
Əsas rənglərdən alınmış çalarları adlandırmaqda çətinlik çəkir.	Əsas rənglərdən alınmış çalarları müəllimin köməyiylə adlandırır.	Əsas rənglərdən alınmış çalarları praktiki tapşırıq əsasında adlandırır.	Əsas rənglərdən alınmış çalarları düzgün adlandırır.
Sadə və rəngli karandaş və flomasterlər vasitəsi ilə payız fəslinin rəngli təsvirini yaratmaqda çətinlik çəkir.	Sadə və rəngli karandaş və flomasterlər vasitəsi ilə payız fəslinin rəngli təsvirini müəllimin köməyiylə yaradır.	Sadə və rəngli karandaş və flomasterlər vasitəsi ilə payız fəslinin rəngli təsvirini yaradanda səliqəsizliyə yol verir.	Sadə və rəngli karandaş və flomasterlər vasitəsi ilə payız fəslinin düzgün rəngli təsvirini yaradır.

2. TƏSVİRET MƏ QAYDALARI

6. ORNAMENT VƏ KOMPOZİSİYA

Məşğələ növü	dekorativ-tətbiqi fəaliyyət
Alt standart	2.1.2.; 2.2.3.; 2.2.4.
Təlim nəticələri	• dekorativ sənətin növlərini istifadə olunan materiallara görə fərqləndirir; • nəbatı elementlərdən və həndəsi fiqurlardan naxış düzəldərək sadə dekorativ kompozisiyalar tərtib edir; • ənənəvi Azərbaycan naxışlarından sadə dekorativ kompozisiyalar çəkir.
İstifadə olunan iş formaları	fərdi və qrup işi
İstifadə olunan üsullar	müzakirə, Venn diaqramı
Fənlərarası inteqrasiya	Tex.1.3.3.; Riy.3.2.1.
Təchizat	rəngli karandaşlar, qələmlər, flomasterlər

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Müəllim müxtəlif bəzəklərdə olan əşyaları — xalça, güldan, naxışlı parça şəkillərini yazı lövhəsindən asır və soruşur:

- Bunlar nədir? (Xalça, güldan, naxışlı parça). Onlar haqqında nə deyə bilərsiniz? (Onlar bəzəkliidir).
- Bəzəklər nədən ibarətdir? (Yarpaqlardan, çiçəklərdən, həndəsi fiqurlardan).
- Müxtəlif əşyaları bəzəmək üçün rəssam həndəsi fiqurlar, gül və yarpaqlardan naxış və ornament fikirləşir. Ornament — təkrarlanan naxışa deyilir.

Tədqiqat sualı: Hansı ornamentləri tanıyırsınız? Nəbatı elementlərdən və həndəsi fiqurlardan naxış düzəldərkən sadə dekorativ kompozisiyaları hansı ardıcılıqla tərtib etmək olar? Tədqiqat sualı əsasında şagirdlərin fərziyyələri dinlənir.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Şagirdlər dərslərdə olan məlumatla tanış olurlar. Nəbatı, həndəsi naxışlar haqqında məlumat topladıqdan sonra, naxışların çəkilmə ardıcılığına əməl etməklə, fərdi şəkildə sadə naxışlar təsvir edirlər. Onlar qruplarda da işləyə bilərlər. 1 və 2-ci qruplara nəbatı, 3 və 4-cü qruplara isə həndəsi naxışlarla olan ornament çəkmək tapşırıla bilər. Sonra onu rəngli karandaş və flomasterlərlə rəngləyirlər.

XQEOŞ-lər isə çəkilən naxışı rəngləyə bilər.

ƏLAVƏ MATERIAL: Müəllim əvvəlcə şagirdlərə naxışların müxtəlif növləri haqqında məlumat verdikdən sonra xatırladır ki, naxışların çoxu xətlərin köməkliyi ilə qurulur. Sonra dekorativ sənətin öz məzmununu bizi əhatə edən ətraf aləmdən götürdüyünü bildirir. Məsələn, gül və yarpaqların forma və rənglərini naturada olduğu kimi deyil, onların xarakterik xüsusiyyətlərini və quruluşunu saxlamaq şərti ilə özünəməxsus bir formada, daha da gözəlləşdirərək çəkmək olar. Nəbatı naxışlar belə yaranır. Riyaziyyat dərslində keçdiyiniz həndəsi fiqurları bir-biri ilə əlaqələndirərək, bir-birinin yanında çəkərək, təkrarlayaraq, çox gözəl həndəsi naxışlar almaq olar.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Qruplar işlərini təqdim edirlər. Digər şagirdlər fikirlərini bildirirlər.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

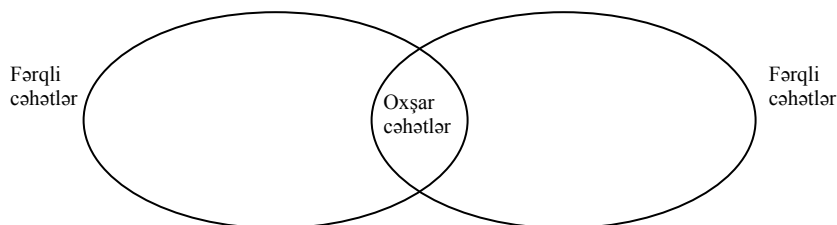
- 1-ci, 2-ci və 3-cü mərhələdə nə etdiniz?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

Müəllim şagirdlərin diqqətini tədqiqat sualına yönəldir və soruşur:

– Ornamentlərdən bəzək məqsədilə harada istifadə edilir?

Venn diaqramından istifadə etməklə, nəbati və həndəsi naxışları müqayisə edirlər.

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Nəbati və ya həndəsi naxışla hər hansı bir əşyanı bəzəmək.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Fərqləndirmə;
- Tərtib etmə;
- Təsvir etmə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Dekorativ sənətin növlərini istifadə olunan materiallara görə çətinliklə fərqləndirir.	Dekorativ sənətin növlərini istifadə olunan materiallara görə müəllimin köməkliyi ilə fərqləndirir.	Dekorativ sənətin növlərini istifadə olunan materiallara görə fərqləndirəndə kiçik nöqsanlara yol verir. .	Dekorativ sənətin növlərini istifadə olunan materiallara görə düzgün fərqləndirir.
Nəbati elementlərdən və həndəsi fiqurlardan naxış düzəldərək sadə dekorativ kompozisiyalar tərtib edən zaman çətinlik çəkir.	Nəbati elementlərdən və həndəsi fiqurlardan naxış düzəldərək sadə dekorativ kompozisiyaları müəllimin köməyi ilə tərtib edir.	Nəbati elementlərdən və həndəsi fiqurlardan naxış düzəldərək sadə dekorativ kompozisiyaları tərtib edəndə qeyri-dəqiqliyə yol verir.	Nəbati elementlərdən və həndəsi fiqurlardan naxış düzəldərək sərbəst sadə dekorativ kompozisiyalar tərtib edir.
Kompozisiya haqqında bilir, lakin çəkməkdə çətinlik çəkir.	Ənənəvi Azərbaycan naxışlarından suallar əsasında sadə dekorativ kompozisiyalar çəkir.	Ənənəvi Azərbaycan naxışlarından sadə dekorativ kompozisiyaları hazır nümunələr əsasında çəkir.	Ənənəvi Azərbaycan naxışlarından sərbəst sadə dekorativ kompozisiyalar çəkir.

7. SİMMETRİYA

Məşğələ növü	dekorativ-tətbiqi fəaliyyət / aplikasiya
Alt standart	2.1.2.; 2.2.3.
Təlim nəticələri	• aplikasiyanı istifadə olunan materiala görə (rəngli kağızlar) fərqləndirir; • rəngli kağızlardan simmetrik quş üzərində dekorativ kompozisiyalar tərtib edir.
İstifadə olunan iş formaları	qrup işi
İstifadə olunan üsullar	müzakirə
Fənlərarası inteqrasiya	Tex. 1.3.3.; H-b. 1.1.1.
Təchizat	rəngli kağızlar, yapışqan, qayçı, sadə və rəngli karandaşlar, flomasterlər

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Müəllim yazı lövhəsindən simmetrik və qeyri-simmetrik olan (kəpənək və fincan) varlıqların rəsmini asır və soruşur:

- Gördüyün varlıqların fərqli xüsusiyyətləri hansılardır? (fərziyyələr).
- Varlıqların mərkəzindən xətt çəksək, sağ tərəfləri sol tərəfləri ilə eyni olarmı? (Kəpənəkdə tərəfləri eynidir, fincanda isə sağ tərəfdə qulpu var).
- Kəpənək simmetrik, fincan isə qeyri-simmetrikdir.

Tədqiqat sualı: Hansı simmetrik və qeyri-simmetrik varlıqları müşahidə etmisən? Onları rəngli kağızlardan necə düzəltmək olar?

Fərziyyələr dinlənir.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Şagirdlər dərslikdə olan məlumatla tanış olurlar. Onlar çaydan (1-ci qrup), vedrə (2-ci qrup), şəkər tozu üçün qab (3-cü qrup) və quş şəkilləri (4-cü qrup) ilə 4 qrupa ayrılırlar. Hər qrupun qarşısına simmetrik və qeyri-simmetrik varlıqlardan (məişət və məktəb əşyaları, güllər və s.) ibarət şəkillər qoyulur. Qruplar şəkillərin içərisində simmetrik, qeyri-simmetrik olan varlıqları tapır və onların haqqında bildiklərini müzakirə edirlər. Sonra dərslikdə olan mövzuda göstərilən ardıcılığa əməl etməklə, simmetrik olan quşun aplikasiyasını düzəldirlər. Şagirdlər könüllü olaraq simmetrik əşyaların rəsmini də çəkmə bilirlər. 1 və 2-ci qruplar kağızdan quşu düzəldə, 3 və 4-cü qruplar isə simmetrik əşya rəsmini çəkmə bilirlər.

XQEOŞ-lər isə kəpənəyi çəkib rəngləyə bilirlər.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Qruplar düzəltdikləri quşu və ya çəkdikləri simmetrik əşyanı təqdim edirlər. Digər şagirdlər də fikirlərini bildirirlər.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

- Hər mərhələdə nə etdiniz?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

- Simmetriya nədir?

Müəllim şagirdlərin dediklərini ümumiləşdirdikdən sonra yazı lövhəsində səmanı göstərmək üçün bulud təsvirləri çəkir və deyir: “Səmanı bəzəyən quşlar” kompozisiyası düzəltmək üçün quş fiqurlarını bərkidici vasitəsilə buludların ətrafında yerləşdirin. Simmetrik əşya çəkən şagirdlərin işini isə ayrıca lövhənin qarşısına düzə bilər.

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Simmetrik əşyaların aplikasiyasını düzəltmək.

QİYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Fərqləndirmə;
- Tərtib etmə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Aplikasiyanı istifadə olunan materiala görə (rəngli kağızlar) çətinliklə fərqləndirir.	Aplikasiyanı istifadə olunan materiala görə (rəngli kağızlar) suallar əsasında fərqləndirir.	Aplikasiyanı istifadə olunan materiala görə (rəngli kağızlar) fərqləndirəndə qeyri-dəqiqliyə yol verir. .	Aplikasiyanı istifadə olunan materiala görə (rəngli kağızlar) düzgün fərqləndirir.
Rəngli kağızlardan simmetrik quşu tərtib etməkdə çətinlik çəkir.	Rəngli kağızlardan simmetrik quşu düzəldir, lakin üzərində dekorativ kompozisiyalar suallar əsasında tərtib edir.	Rəngli kağızlardan simmetrik quş üzərində dekorativ kompozisiyaları hazır kəsilmiş naxışlardan tərtib edir.	Rəngli kağızlardan simmetrik quş üzərində dekorativ kompozisiyaları sərbəst tərtib edir.

8. NATURADAN RƏSM

Məşğələ növü	naturadan rəsm
Alt standart	1.1.2., 2.2.2.
Təlim nəticələri	- naturadan rəsmi cəmiyyətdə əsas roluna aid məlumatlar verir; - sadə və rəngli karandaşlar, pastel tabaşirlər və quaş vasitəsi ilə oyuncaq təsviri yaradır.
İstifadə olunan iş formaları	qrup işi
İstifadə olunan üsullar	müzakirə
Fənlərarası integrasiya	İnf. 1.1.3.; H-b. 2.3.2.; A-d. 2.2.4.
Təchizat	pastel tabaşirlər, quaş, fırça, sadə və rəngli karandaşlar, oyuncaq şəkilləri

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Müəllim müxtəlif oyuncaq şəkilləri göstərir və soruşur:

- Bunlar nədir? (Oyuncaqlar). Onlar necə adlanır? (fərziyyələr).
- Oyuncaqlar nədən hazırlanır? (fərziyyələr).
- Bu gün naturadan oyuncaq çəkməkdir.

Tədqiqat sualı: Naturadan rəsm nədir? Naturadan oyuncaq çəkmək üçün nəyi bilmək lazımdır? Fərziyyələr dinlənilir.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Şagirdlər dərslikdə olan materiallarla tanış olurlar. Müəllim şagirdləri oyuncaq ayı, dovşan, pişik, inək şəkillərinə görə 4 qrupa ayırır. Sonra onlar dərslikdəki mövzuda olan mərhələlərə əməl etməklə rəsm çəkir. Naturadan 1-ci qrup ayı, 2-ci qrup dovşan, 3-cü qrup pişik, 4-cü qrup inək oyuncaqlarının rəsmini çəkir.

XQEÖŞ-lər qruplarda yalnız rəsmi rənglənməsində iştirak edə bilirlər.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Qruplar işlərini təqdim edirlər və digər şagirdlər isə təsvirlərə aid fikirlərini söyləyirlər.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

- Oyuncaqlar hansı hissələrdən ibarətdir və hər bir mərhələdə nə etdiniz?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

- Naturadan rəsm nədir?
- Oyuncaqların həyatda olan varlıqlardan fərqli və oxşar cəhətləri nədir?

Müəllim şagirdlərin diqqətini tədqiqat sualına yönəldərək deyir:

- Naturadan rəsm zamanı onun hündürlüyünü, enini, hissələrini, onlar arasındakı fərqi, formanı, rəngini müqayisə etmək lazımdır.

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Naturadan təsvir etdiyin oyuncağın təsvirə əsasən aplikasiyasını düzəltmək.

QİYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Məlumatvermə;
- Təsviretmə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Naturadan rəsm haqqında ümumi məlumatlar verir.	Naturadan rəsmi cəmiyyətdə rolu barədə suallar əsasında məlumatlar verir.	Naturadan rəsmi cəmiyyətdə əsas roluna aid qısa məlumatlar verir.	Naturadan rəsmi cəmiyyətdə əsas roluna aid geniş məlumatlar verir.

Sadə və rəngli karandaş, pastel təbəşirlər və quaş vasitəsilə çətinliklə oyuncaq təsviri yaradır	Sadə və rəngli karandaşlar, pastel təbəşirlər vasitəsilə oyuncaq təsviri yaradır, lakin quaşla müəllimin köməyi ilə işləyir.	Sadə və rəngli karandaşlar, pastel təbəşirlər vasitəsilə oyuncaq təsviri yaradır, quaşla işləyərkən qeyri-dəqiqliyə yol verir.	Sadə və rəngli karandaş, pastel təbəşirlər və quaş vasitəsilə sərbəst olaraq oyuncaq təsviri yaradır.
--	--	--	---

9. GÜLDAN ÇƏKİRİK

Məşğələ növü	naturadan rəsm
Alt standart	1.1.1.; 1.1.3.; 2.2.2.
Təlim nəticələri	- güldanın cəmiyyətdə rolunu sadalayır; - güldanın əsas rolunu fərqləndirir; - rəngli karandaşlar və ya quaş, akvarel vasitəsilə naturadan güldanın təsvirini yerinə yetirir.
İstifadə olunan iş formaları	fərdi iş
İstifadə olunan üsullar	açar sözlər, müzakirə, qalereya gəzintisi
Fənlərarası inteqrasiya	A-d.1.1.2.; H-b. 1.3.2.; 2.3.2.
Təchizat	sadə və rəngli karandaşlar, quaş və akvarel, rəngli kağız.

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Müəllim yazı lövhəsində yazır:

Ayaq şəkli → *ayaqqabı*

Dərilmiş güllər → ?

– Sual işarəsinin əvəzinə hansı sözü əlavə edək? (Güldan).

– Bu gün dərsimiz güldanın naturadan çəkilməsidir.

Şagirdlərin diqqəti naturada qoyulan güldana yönəldilir və suallar verilir:

– Güldan nə üçündür? O, neçə hissədən ibarətdir? Ön enli hissə hansıdır? Hissələri böyükdən kiçiyə doğru sadala.

Tədqiqat sualı: Naturadan güldanı necə çəkmək olar?

Fərziyyələr dinlənilir və bəzi şagirdlər yazı lövhəsində əyani olaraq güldanı bacardığı kimi çəkir.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Şagirdlər dərslərdə olan materiallarla tanış olurlar. Güldanın çəkilmə mərhələlərinə əməl etməklə, şagirdlər rəsmi çəkirlər. Onların sərbəst işi zamanı müəllim lazımi istiqamətlər verir. İşin sonunda rəsmlərini rəngləyirlər.

XQEÖŞ-lər fəncanı təsvir edə bilirlər.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Şagirdlər rəsmlərini yazı lövhəsinin qarşısına düzürlər. Bu zaman digər uşaqlar rəsm haqqında fikirlərini bildirirlər.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

– Güldanı naturadan təsvir edən zaman nəyi nəzərə aldınız?

– Hər bir mərhələdə nə etdiniz?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

– Naturadan rəsm nədir? Onun digər rəsmlərdən fərqi nədir? Güldanı naturadan təsvir edən zaman onun yerləşməsinə, hissələrini, onlar arasında fərqi, rəngini diqqətlə müşahidə etmək lazımdır.

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Güldanın aplikasiyasını düzəltmək.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Sadalama;
- Fərqləndirmə;
- Təsviretmə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Güldanın cəmiyyətdə rolunu sadalamaqda çətinlik çəkir.	Güldanın cəmiyyətdə rolunu verilən yönəldici suallar əsasında sadalayır.	Güldanın cəmiyyətdə rolunu nümunələr əsasında sadalayır.	Güldanın cəmiyyətdə rolunu düzgün sadalayır.
Güldanın istifadəsini (funksiyasını) bilir, lakin fərqləndirməkdə çətinlik çəkir.	Güldanın əsas rolunu müəllimin köməyiylə fərqləndirir.	Güldanın əsas rolunu şəkillər vasitəsilə fərqləndirir.	Güldanın əsas rolunu düzgün fərqləndirir.
Rəngli karandaşlar və ya quş, akvarel vasitəsilə naturadan güldanın təsvirini çətinliklə yerinə yetirir.	Rəngli karandaşlar və ya quş, akvarel vasitəsilə naturadan güldanın təsvirini müəllimin köməyiylə yerinə yetirir.	Rəngli karandaşlar və ya quş, akvarel vasitəsilə naturadan güldanın təsvirini yerinə yetirəndə kiçik səhvlər edir.	Rəngli karandaşlar və ya quş, akvarel vasitəsilə naturadan güldanın təsvirini sərbəst olaraq yerinə yetirir.

10. TƏSVİRİ SƏNƏTİN JANRLARI

Məşğələ növü	mövzu üzrə rəsm
Alt standart	1.1.1.; 1.1.2.; 2.1.1.
Təlim nəticələri	• təsviri sənətin cəmiyyətdə rolunu sadalayır; • təsviri sənətin cəmiyyətdə roluna aid məlumat verir; • təsviri sənətin növləri üzrə mövcud olan əsas janrları sadalayır.
İstifadə olunan iş formaları	qrup işi
İstifadə olunan üsullar	beyin həmləsi, ziqzaq, müzakirə
Fənlərarası integrasiya	İnf.1.1.3.
Təchizat və resurs	rəssamların əsərlərindən ibarət reproduksiya, A formatlı rəsm vərəqi, quş, rəngli karandaşlar, pastel tabaşirlər

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Müəllim şagirdləri kiçikölçülü vərəqlərə yazılmış əsər adları ilə “doğma” qruplara ayırır. 1-ci qrupa Tahir Salahovun “Fikrət Əmirov”, 2-ci qrupa Toğrul Nərimanbəyovun “Natürmort”, 3-cü qrupa Böyükəğa Mirzəzadənin “Bizim kəndin sakinləri” və 4-cü qrupa Səttar Bəhlulzadənin “Torpağın arzusu” əsərlərinin adları verilir. Yazı lövhəsindən isə əsərlərin şəkilləri (dərslikdə var) asılır. Müəllim əsərlərin adlarını uşaqlardan soruşaraq uyğun yerlərə yazır.

– Bu əsərlərin məzmunu arasında fərq nədir? (fərziyyələr). Müəllim şagirdləri dinlədikdən sonra əsərlərin məzmunları arasında olan fərqə diqqət yönəldir, xarakterinə görə janrlara bölündüyünü bildirir.

Tədqiqat sualı: Təsviri sənətin janrları dedikdə nə başa düşürsünüz?

Fikirlər dinlənir və yazı lövhəsinə yazılır.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Müəllim “doğma” qrupları 1, 2, 3, 4 saymaqla “ekspert” qruplara ayırır. 1-ci “ekspert” qrupu süjetli əsərlər, 2-ci “ekspert” qrupu portret, 3-cü “ekspert” qrupu mənzərə və 4-cü “ekspert” qrupu isə natürmort janrı haqqında dərslərdən məlumatlarla tanış olurlar, öyrəndiklərini yoldaşlarına da danışmaq məqsədilə tədqiq edirlər. “Ekspert” qruplara bunun üçün müəyyən vaxt ayrılır. Sonra onlar öz “doğma” qruplarına qayıdaraq öyrəndiklərini yoldaşlarına söyləyirlər. Nəticədə “doğma” qrup təsviri incəsənətin bütün janrları haqqında məlumat toplayır və təqdimatı istənilən formada hazırlayır.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Qruplar janrlar haqqında öyrəndiklərini təqdim edirlər.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

- Natürmortla süjetli rəsm fərqi nədir?
- Süjetli rəsmlə portretin fərqi nədir?
- Mənzərə ilə süjetli rəsm fərqi nədir?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

Şagirdlərin diqqəti beyin həmləsi zamanı deyilən fikirlərə yönəldilir. Müəllim onlarla birlikdə təsviri incəsənətin janrları haqqında dedikləri fikirlərdən hansının düz, hansının səhv olduğunu müzakirə edir.

Sonra müəllim müxtəlif əsərlərin fotolarını onlara göstərərək hansı janrda olmalarını müzakirə edir və soruşur:

- Təsviri incəsənət bizə nə üçün lazımdır? (fərziyyələr)

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Təsviri sənətin janrları haqqında əlavə məlumat toplamaq.

QİYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Sadalama;
- Məlumatvermə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Təsviri sənətin cəmiyyətdə rolunu çətinliklə sadalayır.	Təsviri sənətin cəmiyyətdə rolunu müəllimin köməyi ilə sadalayır.	Təsviri sənətin cəmiyyətdə rolunu qismən sadalayır.	Təsviri sənətin cəmiyyətdə rolunu ətraflı sadalayır.
Təsviri sənətin cəmiyyətdə tutduğu roluna aid məlumat verməkdə çətinlik çəkir.	Təsviri sənətin cəmiyyətdə roluna aid məlumatları nümunələr və suallar əsasında verir.	Təsviri sənətin cəmiyyətdə roluna aid az sayda məlumatlar verir.	Təsviri sənətin cəmiyyətdə roluna aid düzgün məlumat verir.
Təsviri sənətin növləri üzrə mövcud olan əsas janrları sadalayaraq növlərlə qarışıq salır.	Təsviri sənətin növləri üzrə mövcud olan əsas janrları rəssam əsərləri və suallar əsasında sadalayır.	Təsviri sənətin növləri üzrə mövcud olan əsas janrları sadalayanda qeyri-dəqiqliyə yol verir.	Təsviri sənətin növləri üzrə mövcud olan əsas janrları sərbəst sadalayır.

3. TƏBİƏT VƏ İNSAN

11. AZƏRBAYCAN SƏNƏTKARLARI Əzim Əzimzadə və Bəhrüz Kəngərli

Məşğələ növü	təsviri sənət haqqında söhbət
Alt standart	1.2.1.; 1.2.2.; 1.2.3.
Təlim nəticələri	• görkəmli Azərbaycan təsviri sənət nümayəndələrini sadalayır; • Ə.Əzimzadə və B.Kəngərli yaradıcılıq sahələrinə görə fərqləndirir; • görkəmli Azərbaycan təsviri sənət nümayəndələri Ə.Əzimzadə və B.Kəngərli məşhur əsərlərini sadalayır.
İstifadə olunan iş formaları	qrup işi
İstifadə olunan üsullar	beyin həmləsi, ziqzaq, Venn diaqramı
Fənlərarası integrasiya	A-d.1.2.1.; Mus.2.1.1.
Resurs	rəssamların əsərlərindən ibarət reproduksiya

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

“Tıq-tıq xanım” nağılına (istənilən nağıl ola bilər) olan illüstrasiya və mənzərə təsviri yazı lövhəsindən asılır. Müəllim soruşur:

- Bunlar nədir? (“Tıq-tıq xanım” nağılı və mənzərə).
- Rəsmlərin fərqi nədir? (Biri nağıl haqqındadır, digəri təbiət təsviridir).
- Nağıllara, hekayələrə, ədəbi əsərlərə çəkilmiş təsvirlərə illüstrasiya deyilir. Bu gün illüstrasiyaçı rəssam Ə.Əzimzadə və mənzərəçi rəssam B.Kəngərli haqqında öyrənəcəksiniz.

Müəllim Ə.Əzimzadənin “Kasıb evində ramazan”, “Varlı evində ramazan” və B.Kəngərliyə “Qaçqın İmran heybə ilə”, “İlanlı dağ” əsərlərinin adı yazılmış vərəqləri şagirdlərə paylayır. Onlar əsərlərin adına görə 5-6 nəfərlik “doğma” qrupa ayrılırlar.

Tədqiqat sualı: Ə.Əzimzadə və B.Kəngərli haqqında nə deyə bilərsiniz?

Qrupların bildikləri bütün fikirlər yazı lövhəsinə yazılır.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Şagirdlər “doğma” qruplarda 1, 2 saylaqla “ekspert” qruplara ayrılırlar. 1-ci qrup Ə.Əzimzadə, 2-ci qrup B.Kəngərli haqqında məlumatı dərslərdən oxuyurlar və əsas qeydlərini edirlər. Sonra “doğma” qruplarına qayıdıb öyrəndiklərini bir-birlərinə danışır və rəssamlar haqqında müxtəlif formalarda təqdimat hazırlayırlar.

XQEOŞ –lər isə mənzərə təsviri çəkə bilirlər.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

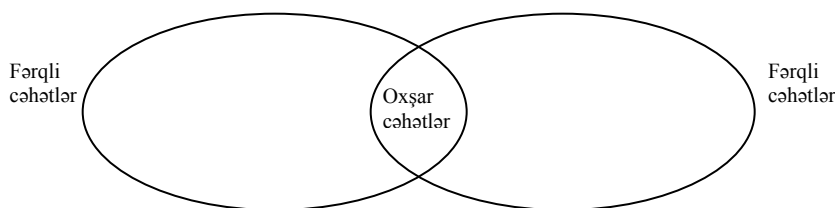
Qruplar öyrəndiklərini təqdim edirlər.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

- Ə.Əzimzadə, B.Kəngərliyə əsərlərinin oxşar və fərqli cəhətləri nədədir?
- Onlar təsviri incəsənətin hansı janrlarında işləyirlər? İllüstrasiya nədir?
- Mənzərəçi rəssamlardan kimi tanıyırsınız?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

Ə.Əzimzadə və B.Kəngərli haqqında bildiklərini müqayisə etməklə Venn diaqramını yerinə yetirirlər.

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Əzim Əzimzadə və Bəhrüz Kəngərli haqqında əlavə məlumat toplamaq.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Sadalama;
- Fərqləndirmə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Görkəmli Azərbaycan təsviri sənət nümayəndələrinin adlarını sadalamaqda çətinlik çəkir.	Görkəmli Azərbaycan təsviri sənət nümayəndələrinin müəllimin köməliyi ilə sadalayır.	Görkəmli Azərbaycan təsviri sənət nümayəndələrinin sadalayanda, əsərlərini qarışdırır.	Görkəmli Azərbaycan təsviri sənət nümayəndələrinin sərbəst sadalayır.
Ə.Əzimzadəni yaradıcılıq sahələrinə görə fərqləndirir, lakin B. Kəngərlinin yaradıcılığını fərqləndirməkdə çətinlik çəkir.	Görkəmli Azərbaycan təsviri sənət nümayəndələrinin müəllimin istiqamətləndirilmiş sualları əsasında fərqləndirir.	Ə.Əzimzadə və B. Kəngərli yaradıcılıq sahələrinə görə fərqləndirəndə kiçik səhvlər edir.	Ə.Əzimzadə və B. Kəngərli yaradıcılıq sahələrinə görə düzgün fərqləndirir.
Görkəmli Azərbaycan təsviri sənət nümayəndələri Ə.Əzimzadənin məşhur əsərlərini sadalayır, lakin və B. Kəngərlinin əsərlərini sadalamaqda çətinlik çəkir.	Görkəmli Azərbaycan təsviri sənət nümayəndələri Ə.Əzimzadə və B. Kəngərlinin məşhur əsərlərini tanıyır, suallar əsasında sadalayır.	Görkəmli Azərbaycan təsviri sənət nümayəndələri Ə.Əzimzadə və B. Kəngərlinin məşhur əsərlərini sadalayanda qeyri-dəqiqliyə yol verir.	Görkəmli Azərbaycan təsviri sənət nümayəndələri Ə.Əzimzadə və B. Kəngərlinin məşhur əsərlərini düzgün sadalayır.

12. QIŞIN MÖCÜZƏLƏRİ

Məşğələ növü	mövzu üzrə rəsm
Alt standart	1.1.1.; 1.1.2.; 2.2.1.; 2.2.2.
Təlim nəticələri	• qış fəslinin cəmiyyətdə rolunu sadalayır; • qış fəslinin cəmiyyətdə əsas roluna aid məlumatlar verir; • əsas rənglərdən alınmış çalarları adlandırır; • sadə və rəngli karandaşlar, pastel tabaşirlər, quş vasitəsilə qışın təsvirini çəkir.
İstifadə olunan iş formaları	qrup işi
İstifadə olunan üsullar	anlayışın çıxarılması, şəxələndirmə, müzakirə, Venn diaqramı
Fənlərarası integrasiya	İnf.1.1.3.; H-b. 1.3.2.; 2.3.2.; A-d.1.2.1.; Mus. 2.1.1.
Təchizat	quş, rəngli karandaşlar, pastel tabaşirlər, rəngli kağız

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Müəllim şagirdləri 5 qrupa ayırmaq üçün vərəqdə hərəsi bir rəngdə olmaqla sevinc, qar, soyuq, fəsil, xizək sözlərini yazır. Sonra onların hər birini 5-6 hissəyə (şagirdlərin sayından asılı olaraq) bölür. Rənglərə

görə şagirdlər asanlıqla qruplara ayrılırlar. Vərəq parçalarını birləşdirərək hansı sözün alındığına baxırlar. Müəllim sözləri soruşaraq yazı lövhəsinə yazır və deyir:

- Bu sözlər sizə nəyi xatırladır? (Qış fəslini).
 - Qış fəslə haqqında nə bilirsiniz? Onun möcüzələri dedikdə nə başa düşürsünüz?
- Şaxələndirmə üsulundan istifadə edərək, müəllim yazı lövhəsinin mərkəzində “Qış” sözünü yazır. Ətrafına isə şagirdlərin onun haqqında bildiklərini əlavə edir.

Tədqiqat sualı: Qış fəslini çəkmək üçün hansı təsvir qaydalarına əməl etmək lazımdır?
Fərziyyələr dinlənir.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Şagirdlər dərslikdə olan materiallarla tanış olurlar. Sonra müəllim deyir:

- Siz payız fəslini təsvir edərkən dərslikdə kompozisiyanın çəkilməsi ardıcılığı ilə tanış olmusunuz. Onları yadınıza salaraq, qış fəslini təsvir edin.

Qruplar qaydalardan istifadə edib, qış fəslini təsvir edirlər. Müəllim yaxınlaşıb qruplara istiqamət verir. XQEÖŞ-lərə qruplarda rəsm rənglənməsi tapşırıla bilər.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

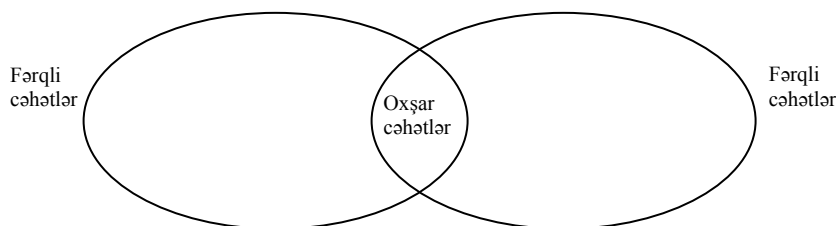
Qrupların çəkdiqləri mövzu üzrə rəsmlər yazı lövhəsindən asılır və digər qruplar fikirlərini bildirirlər.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

- Qış fəslini təsvir edərkən 1-ci mərhələdə nə etdiniz?
- 2-ci mərhələdə nə etdiniz? və s.
- Qış fəslini rəngləyən zaman çalarları hansı əsas rənglərdən aldınız?
- Mövzu üzrə rəsm zamanı ardıcılığa əməl olunarsa, rəsm uğurlu alınar.

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

Qış və payız fəslə sözlərini Venn diaqramı vasitəsilə müqayisə edib, kəsişmə hissəsində oxşar əlamətləri yazırlar.

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Rəngli kağızlardan istifadə edərək qış fəslinə aid aplikasiya düzəltmək.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Sadalama;
- Məlumatvermə;
- Adlandırma;
- Təsviretmə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Qış fəslinin cəmiyyətdə rolu haqqında sadalamaqda çətinlik çəkir.	Qış fəslinin cəmiyyətdə rolunu suallar əsasında sadalayır.	Qış fəslinin cəmiyyətdə rolunu sadalayanda qeyri-dəqiqliyə yol verir.	Qış fəslinin cəmiyyətdə rolunu düzgün sadalayır.

Qış fəslinin cəmiyyətdə əsas roluna aid məlumatlar verməkdə çətinlik çəkir.	Qış fəslinin cəmiyyətdə əsas roluna aid məlumatları sual və şəkillər əsasında verir.	Qış fəslinin cəmiyyətdə əsas roluna aid qısa məlumatlar verir.	Qış fəslinin cəmiyyətdə əsas roluna aid ətraflı məlumatlar verir.
Əsas rənglərdən alınmış çalarları çətinliklə adlandırır.	Əsas rənglərdən alınmış çalarları suallar əsasında adlandırır.	Əsas rənglərdən alınmış çalarları praktiki şəkildə nümayiş etdirərək adlandırır.	Əsas rənglərdən alınmış çalarları sərbəst adlandırır.
Sadə və rəngli karandaşlar vasitəsilə qışın təsvirini çəkir, pastel tabaşirlər, quaşla çətinlik çəkir.	Sadə və rəngli karandaşlar, pastel tabaşirlər, quaşla müəllimin köməkliyi ilə qışın təsvirini çəkir.	Sadə və rəngli karandaşlar, pastel tabaşirlər vasitəsilə qışın təsvirini çəkir, lakin quaş vasitəsilə düzgün, amma səliqəsiz işləyir.	Sadə və rəngli karandaşlar, pastel tabaşirlər, quaş vasitəsilə qışın təsvirini qaydalara əməl edərək çəkir.

13. ORIQAMI

Məşğələ növü	dekorativ-tətbiqi fəaliyyət
Alt standart	2.2.3.; 3.1.1.
Təlim nəticələri	- rəngli kağızlardan oriqami düzəldir; - verilmiş oriqami nümunələrinin onda yaratdığı əhvali-ruhiyyəni yaş səviyyəsinə uyğun şərh etməklə ona münasibət bildirir.
İstifadə olunan iş formaları	qrup işi
İstifadə olunan üsullar	müzakirə
Fənlərarası integrasiya	Tex.1.3.3.
Təchizat	rəngli və ağ kağızlar

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Kağızlardan düzəldilmiş müxtəlif konstruksiyaların (ev, oyuncaq, it, papaq, çiçək) təsviri yazı lövhəsindən asılır. Müəllim soruşur:

- Bunlar nədir? (Ev, oyuncaq, it, papaq, çiçək).
- Nəyin köməyi ilə düzəldilib? (Kağızın, qayçının, yapışqanın).
- Ev, oyuncaq kağızı kəsərək, yapışdıraraq düzəldilsə də, it, papaq, çiçək qayçı, yapışqan işlətmədən, sadəcə, kağızları qatlayaraq düzəldilib. Bu üsulla müxtəlif fiqurlar hazırlama sənətinə oriqami deyilir.

Tədqiqat sualı: Hansı oriqamini düzəldə bilərsiniz və necə?

Fərziyyələr dinlənir.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Şagirdlər dərslikdə olan materiallarla tanış olurlar. Onlar 4 qrupa ayrılırlar. 1 və 2-ci qruplar dərslikdə göstərilən mərhələlərə əməl etməklə papaq, 3 və 4-cü qruplar isə it fiquru düzəldirlər. Müəllim qruplara tapşırıq vermək üçün dərslikdə olan qərənildən də istifadə edə bilər. O, iş zamanı qruplara yaxınlaşır və istiqamətlər verir.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Qruplar oriqamilərini nümayiş etdirirlər. Digər qruplar ona aid fikirlərini bildirirlər.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

- Oriqamidən necə istifadə etmək olar?
- İlk oriqami nümunələri harada meydana gəlib?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

– Oriqami nədir? Onun digər konstruksiyalardan fərqi nədir?

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Təyyarə oriqami düzəltmək.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Quraşdırma;
- Münasibətbildirmə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Rəngli kağızlardan ori-qami düzəltməkdə çətinlik çəkir.	Rəngli kağızlardan ori-qamini müəllimin köməkliliylə düzəldir.	Rəngli kağızlardan ori-qamini düzgün, amma səliqəsiz düzəldir.	Rəngli kağızlardan sərbəst olaraq oriqami düzəldir.
Verilmiş oriqami nümunələrinin onda yaratdığı əhvali-ruhiyyəni yaş səviyyəsinə uyğun şərh etməkdə çətinlik çəkir.	Verilmiş oriqami nümunələrinin onda yaratdığı əhvali-ruhiyyəni yaş səviyyəsinə uyğun şərh etməklə suallar əsasında ona münasibət bildirir.	Verilmiş oriqami nümunələrinin onda yaratdığı əhvali-ruhiyyəni yaş səviyyəsinə uyğun şərh edir, lakin ona münasibət bildirəndə kiçik səhvlər edir.	Verilmiş oriqami nümunələrinin onda yaratdığı əhvali-ruhiyyəni yaş səviyyəsinə uyğun şərh etməklə ona düzgün münasibət bildirir.

14. PLASTİLİN NƏYİ BACARIR

Məşğələ növü	yapma
Alt standart	1.1.3.; 2.1.1.
Təlim nəticələri	• heykəltəraşlığın əsas rolunu fərqləndirir; • heykəltəraşlıq üzrə animalistik janrı tanıdığını nümayiş etdirir.
İstifadə olunan iş formaları	qrup işi
İstifadə olunan üsullar	müzakirə, qalereya gəzintisi
Fənlərarası integrasiya	H-b. 1.3.2.; Tex. 1.3.2.
Təchizat	plastilin və ya gil, plastik bıçaq və lövhə

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Müəllim müxtəlif heykəl təsvirləri olan şəkilləri yazı lövhəsindən asır və deyir:

- Bunlar nəyin şəkli? (Heykəllərin).
- Heykəl hansı materiallardan düzəldilir? (Daşdan, ağacdan, plastilindən və s.).
- Onların arasında ən yumşaqı hansıdır? (Plastilin).

Müəllim bu gün plastilinlə heyvan fiquru düzəldəcəklərini bildirir.

Tədqiqat sualı: Heyvan fiqurunu yapmaq üçün nəyi bilmək və etmək lazımdır?

Şagirdlərin dedikləri yazı lövhəsinə yazılır.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Şagirdlər dərslikdə olan məlumatla tanış olurlar. Müəllim uşaqları 1, 2, 3, 4 saymaqla 4 qrupa ayırır. 1, 2-ci qruplara tısbağa, 3, 4-cü qruplara isə zürafəni yapmaq və onların haqqında bildiklərini yazmaq tapşırılır. Qrupların sərbəst iş zamanı müəllim onlara müəyyən istiqamətlər verir.

XQEÖŞ-lər isə plastilindən meyvələr düzəldirlər.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Şagirdlər öz düzəltdiklərini nümayiş etdirmək üçün sərgi təşkil edirlər. Hər heyvan fiqurundan iki nümunə olduğu üçün onlar müqayisə olunur və əlavə fikirlər dinlənir.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

– Heyvan fiqurunu yapmaq üçün mərhələlər üzrə nə etmək lazımdır?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

– Plastilinlə necə işləmək lazımdır? Yapma ilə rəsmi fərqi nədir? Animalistik janr nədir?

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Bir-neçə heyvan fiqurundan ibarət kompozisiya yapmaq.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Fərqləndirmə;
- Nümayişetdirmə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Heykəltəraşlıq haqqında məlumata malikdir, lakin əsas rolunu fərqləndirməkdə çətinlik çəkir.	Heykəltəraşlığın əsas rolunu fərqləndirəndə kiçik səhvlər edir.	Heykəltəraşlığın əsas rolunu nümunələr əsasında fərqləndirir.	Heykəltəraşlığın əsas rolunu düzgün fərqləndirir.
Heykəltəraşlıq üzrə animalistik janrı tanıdığını nümayiş etdirməkdə çətinlik çəkir.	Heykəltəraşlıq üzrə animalistik janrı tanıdığını suallar əsasında nümayiş etdirir.	Heykəltəraşlıq üzrə animalistik janrı tanıdığını nümayiş etdirəndə qeyri-dəqiqliyə yol verir.	Heykəltəraşlıq üzrə animalistik janrı tanıdığını sərbəst nümayiş etdirir.

15. RƏSSAM-HEYKƏLTƏRAŞ

Məşğələ növü	yapma
Alt standart	1.2.1.; 3.1.1.
Təlim nəticələri	• görkəmli Azərbaycan heykəltəraşlarının adlarını sadalayır; • heykəltəraşlıq nümunəsi kimi insan fiqurunu mərhələlərlə plastilindən düzəldir; • verilmiş təsviri sənət nümunələrinə münasibət bildirir.
İstifadə olunan iş formaları	qrup işi
İstifadə olunan üsullar	müzakirə
Fənlərarası inteqrasiya	A-d.1.2.1.; Mus.2.1.1.
Təchizat	plastilin və ya gil, plastik bıçaq və lövhə

DƏRSİN GEDİŞİ

2.1.1. Təsviri incəsənət növləri üzrə mövcud olan əsas janrları sadalayır.

MOTİVASİYA

Yazı lövhəsindən hərəkətdə olan canlı insan və insan heykəlinin təsviri asılır.

- Birinci şəkillə ikinci şəklə fərqi nədir? (Birinci insan, ikinci heykəldir). Onlar nə edir? (Hərəkət edir).
- Bizim dərsimiz hərəkətdə olan insan fiqurunun yapılmasıdır.

Tədqiqat sualı: İnsan fiqurunu yapmaq üçün nə etmək lazımdır?

Fərziyyələr dinlənir.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Şagirdlər dərslikdə olan materiallarla tanış olurlar. Onlar verilmiş heykəltəraşlıq nümunələrinə münasibətlərini bildirirlər. Sonra insan fiqurlarının hərəkətdə (qaçan, idman edən, hoppanan, rəqs edən) təsvirləri ilə şagirdlər 4 qrupa ayrılırlar. Hərəkətdə olan insan şəkillərinin hər birindən şagirdlərin sayına görə 5-6 nümunə hazırlanır və onlara paylanır. Eyni şəkillər verilmiş uşaqlar bir qrupda toplaşirlər.

Qruplar dərslikdəki mövzuda göstərilən ardıcılığa əməl etməklə insan fiqurunu düzəldirlər. Müəllim işin sonunda insana uyğun hərəkəti verməyi tapşırır: 1-ci qrup qaçan, 2-ci qrup idman edən, 3-cü qrup hoppanan, 4-cü qrup rəqs edən. İş zamanı uyğun rəngləri seçirlər. Müəllim şagirdlərə çətinlik çəkdiyi zaman kömək edir. Müəyyən hissələri əyani göstərir.

XQEÖŞ-lər də hərəkətsiz insan fiquru düzəldirlər və yaxud qruplarda bəzi hissələrin düzəldilməsində yoldaşlarına kömək edirlər.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Qruplar tapmalarını təqdim edirlər. Bu zaman digər qruplar tapma haqqında fikirlərini bildirirlər.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

- Adam fiquru düzəltmək üçün nəyi nəzərə almaq lazımdır?
- Adam fiquru hansı hissələrdən ibarətdir? Onların ölçüləri arasında hansı fərq var?
- Yapmanı yerinə yetirmək üçün 1-ci mərhələdə nə etdiniz? 2-ci mərhələdə nə etdiniz? və s.

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

- Hansı heykəltəraşları tanıyırsınız?

YARADICI TƏTBİQETMƏ

- Plastilindən düzəldilmiş insan fiqurundan istifadə edərək hər hansı bir süjet yaratmaq.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Sadalama;
- Münasibətbildirmə;
- Yapma.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Görkəmli Azərbaycan heykəltəraşlarının adlarını sadalamaqda çətinlik çəkir.	Görkəmli Azərbaycan heykəltəraşlarının bir neçəsinin adını sadalayır.	Görkəmli Azərbaycan heykəltəraşlarının adlarını yaratdıqları əsərlərə əsasən xatırlayaraq sadalayır.	Görkəmli Azərbaycan heykəltəraşlarının adlarını düzgün sadalayır.
Heykəltəraşlıq nümunəsi kimi insan fiqurunu plastilindən çətinliklə düzəldir, mərhələlərə əməl etmir.	Heykəltəraşlıq nümunəsi kimi insan fiqurunu mərhələlərlə plastilindən müəllimin köməkliyi ilə düzəldir.	Heykəltəraşlıq nümunəsi kimi insan fiqurunu mərhələlərlə plastilindən düzəldəndə detalları əlavə etmir.	Heykəltəraşlıq nümunəsi kimi insan fiqurunu mərhələlərlə plastilindən sərbəst düzəldir.
Verilmiş təsviri sənət nümunələrinə münasibət bildirməkdə çətinlik çəkir.	Verilmiş təsviri sənət nümunələrinə suallar əsasında münasibət bildirir.	Verilmiş təsviri sənət nümunələrinə səthi şəkkildə münasibət bildirir.	Verilmiş təsviri sənət nümunələrinə düzgün münasibət bildirir.

16. MƏİŞƏT ƏŞYALARININ GÖZƏLLİYİ

Məşğələ növü	yapma
Alt standart	1.1.2.; 2.1.1.
Təlim nəticələri	• məişət əşyalarının cəmiyyətdə əsas roluna aid məlumat verir; • təsviri sənət natürmort janrını sadalayır; • natürmort janrına uyğun plastilindən məişət əşyaları düzəldir.
İstifadə olunan iş formaları	qrup işi
İstifadə olunan üsullar	müzakirə
Fənlərarası inteqrasiya	İnf. 1.1.3.
Təchizat	plastilin və ya gil, plastik lövhə

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Müəllim müxtəlif qab-qacaqların şəklini və ya onları əyani olaraq nümayiş etdirir (boşqab, stəkan, qaşiq, güldan və dolça).

- Gördüklərini ümumiləşdirərək, necə adlandırmaq olar? (Qab-qacaq).
- Onlar nə üçündür? (Gündəlik istifadə üçün).
- Belə qablara məişət əşyaları deyilir.
- Onlar hansı materiallardan hazırlanır? (Gildən, dəmirdən, plastmasdan, şüşədən və s.). Sonra müəllim dizayner haqqında məlumat verir.

Tədqiqat sualı: Plastilindən məişət əşyasını necə düzəltmək olar?

Şagirdlərin fərziyyələri dinlənir.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Şagirdlər dərslərdə olan materiallarla tanış olurlar. Onlar qab-qacaqların adlarına (güldan, dolça, fincan, çaynıq) görə 5-6 nəfərdən ibarət 4 qrupa ayrılırlar. Müəllim dərslərdə göstərilən yapma mərhələlərini onlara izah edir və qruplar işə başlayırlar. Şagirdlər əşyaları düzəltmədən sonra onları naxışlarla bəzəyirlər. Müəllim iş zamanı qruplara yaxınlaşıb kömək edir.

XQEÖŞ-lər də qruplara cəlb olunur. Tapşırıq mürəkkəb olmadığı üçün onlar yoldaşlarına kömək edə bilərlər.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Qruplar işlərini təqdim edirlər. Digər şagirdlər isə yapma haqqında fikirlərini söyləyirlər.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

Müəllim şagirdlərin diqqətini tədqiqat sualına yönəldərək soruşur:

- Məişət əşyalarını düzəldən zaman nəyi nəzərə aldınız? Hər bir mərhələdə nə etdiniz?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

– Dizayner kimdir? Məişət əşyalarına gözəl görkəm verən nədir? Məişət əşyasını yapan zaman onun hissələrini, onlar arasındakı fərqi, naxışlarını, rəngini diqqətlə müşahidə etmək lazımdır.

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Məişət əşyalarının aplikasiyasını düzəltmək.

QİYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Məlumat vermə;
- Sadalama;
- Yapma.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Məişət əşyalarının cəmiyyətdə əsas roluna aid məlumatlar verməkdə çətinlik çəkir.	Məişət əşyalarının cəmiyyətdə əsas roluna aid məlumatları sual və şəkillər əsasında verir.	Məişət əşyalarının cəmiyyətdə əsas roluna aid qısa məlumatlar verir.	Məişət əşyalarının cəmiyyətdə əsas roluna aid ətraflı məlumatlar verir.
Təsviri sənətin natürmort janrını sadalayaraq növlərlə qarışıq salır.	Təsviri sənətin natürmort janrını rəssam əsərləri və suallar əsasında sadalayır.	Təsviri sənətin natürmort janrını sadalayanda qeyri-dəqiqliyə yol verir.	Təsviri sənətin natürmort janrını düzgün sadalayır.
Natürmort janrına uyğun plastilindən məişət əşyalarını çətinliklə düzəldir.	Natürmort janrına uyğun plastilindən məişət əşyalarını müəllimin köməyi ilə düzəldir.	Natürmort janrına uyğun plastilindən məişət əşyaları düzəldəndə kiçik səhvlər edir.	Natürmort janrına uyğun plastilindən məişət əşyalarını düzgün düzəldir.

17. TƏSƏVVÜRƏ ƏSASƏN QUŞLARI ÇƏKİRİK

Məşğələ növü	naturadan rəsm (təsəvvürə əsasən)
Alt standart	1.1.2.; 2.1.1.; 2.2.2.
Təlim nəticələri	- quşların cəmiyyətdə əsas roluna aid məlumatlar verir; - animalist janr haqqında öyrəndiklərini sadalayır; - sadə və rəngli karandaş, flomasterlər, pastel təbəşirlər vasitəsi ilə quşların təsvirini yaradır.
İstifadə olunan iş formaları	qrup işi
İstifadə olunan üsullar	açar sözlər, müzakirə
Fənlərarası integrasiya	İnf. 1.1.3.; H-b. 1.3.2.; 2.3.2.; A-d. 1.2.1.
Təchizat	rəngli karandaşlar, flomasterlər, pastel təbəşirlər

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Müəllim şagirdləri qruplara ayırmaq üçün üzərinə rəngbərəng flomasterlərlə ifadələr yazılmış 5 vərəq hazırlayır: 1-ci vərəqdə “məşələrdə yaşayır” (yaşıl rəngdə); 2-ci vərəqdə “uçur” (qara rəngdə); 3-cü vərəqdə “çöllərdə yaşayır” (çəhrayı rəngdə); 4-cü vərəqdə “suda üzür” (qırmızı rəngdə); 5-ci vərəqdə “gözəldir” (göy rəngdə) sözləri yazılıb. Vərəqlər şagirdlərin sayından asılı olaraq 4-5 hissəyə bölünür. Hər hissə bir şagirdə verilir. Onlar uyğun rənglərə görə qruplaşdırılır və vərəqləri birləşdirərək sözləri bərpa edirlər. Müəllim alınan sözləri yazı lövhəsinə yazır və soruşur:

– Bu sözlər sizə nəyi xatırladır? (Quşları).

Tədqiqat sualı: Quşları vərəqdə çəkmək üçün nə etmək lazımdır? Təsəvvürə əsasən rəsm deyəndə nə başa düşürsünüz?

Fərziyyələr söylənilir.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Şagirdlər dərslikdə olan materiallarla tanış olurlar. Quşların çəkilmə mərhələlərinə əməl etməklə qruplardakı şagirdlər rəsmi təsvir edirlər. Bundan əlavə, quşlar haqqında məlumat toplayırlar. Hər qrupa dərslikdə təsvir ardıcılığı verilən müxtəlif quş şəkli tapşırıla bilər. Onların sərbəst işi zamanı müəllim lazımı istiqamətlər verir. İşin sonunda rəsmlər rənglənir.

XQEÖŞ-lər qruplarda rəngləmə işini yerinə yetirə bilərlər.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Qruplar rəsmlərini təqdim edirlər və quşlar haqqında məlumat verirlər. Bu zaman digər qruplar iş haqqında fikirlərini bildirirlər.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

– Quşları təsəvvürə əsasən çəkmək üçün onun hansı xüsusiyyətlərini nəzərə aldınız? Mərhələlərdə nə etdiniz?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

- Təsəvvürə əsasən rəsm nə deməkdir?
- Heyvan və quşları təsvir edən rəssam necə adlanır?
- Yaxşı təsəvvürə malik olmaq üçün diqqətli olmalı, müşahidələr aparmalı, gördüklərinizi yadda saxlamalısınız.

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Quşların üzərində olan naxışlardan istifadə edərək paltar bəzəmək.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Məlumatvermə;
- Sadalama;
- Təsvir etmə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Quşların cəmiyyətdə əsas roluna aid məlumat verməkdə çətinlik çəkir.	Quşların cəmiyyətdə əsas roluna aid məlumatları sual və şəkillər əsasında verir.	Quşların cəmiyyətdə əsas roluna aid qısa məlumatlar verir.	Quşların cəmiyyətdə əsas roluna aid ətraflı məlumatlar verir.
Animalist janr haqqında öyrəndiklərini sadalayaraq növlərlə qarışıq salır.	Animalist janr haqqında öyrəndiklərini rəssam əsərləri və suallar əsasında sadalayır.	Animalist janr haqqında öyrəndiklərini sadalayanda qeyri-dəqiqliyə yol verir.	Animalist janr haqqında öyrəndiklərini sərbəst sadalayır.
Sadə və rəngli karandaşlar, flomasterlər, pastel tabaşirlər vasitəsilə quşların təsvirini çətinlik yaradır.	Sadə və rəngli karandaşlar, flomasterlər, pastel tabaşirlər vasitəsilə müəllimin köməkliyi ilə quşların təsvirini yaradır.	Sadə və rəngli karandaşlar, flomasterlər, pastel tabaşirlər vasitəsilə quşların təsvirini yaradır, amma səliqəsiz işləyir.	Sadə və rəngli karandaşlar, flomasterlər, pastel tabaşirlər vasitəsilə quşların təsvirini qaydalara əməl edərək yaradır.

18. SUALTI DÜNYANIN SAKİNLƏRİ

Məşğələ növü	dekorativ-tətbiqi fəaliyyət
Alt standart	1.1.2.; 2.2.4.
Təlim nəticələri	• sualti dünyanın cəmiyyətdə roluna aid məlumatlar verir; • balıqların üzərində naxışlardan sadə dekorativ kompozisiyalar quraşdırır.
İstifadə olunan iş formaları	qrup işi
İstifadə olunan üsullar	müzakirə
Fənlərarası inteqrasiya	İnf.1.1.3.; Tex.1.3.3.; Riy.3.2.1.; A-d. 2.2.4.
Təchizat	rəngli karandaşlar, pastel tabaşirlər, flomasterlər

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Müəllim şagirdlərə aşağıdakı tapmacanı oxuyur:

Üzər suda, Batar suda, Gözər suda, Yatar suda,	Qanadları, Qolları var, Xərclənməyən Pulları var.
---	--

– Bu nədir? (Balıq). Hansı balıqları tanıyırsınız? (fərziyyələr).

Tədqiqat sualı: Balıqları vərəqdə çəkmək üçün nə etmək lazımdır?

Tədqiqat sualı nəticəsində şagirdlərin fərziyyələri dinlənir və yazı lövhəsində qeyd olunur.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Şagirdlər balıqların növlərinə görə qruplara bölünürlər. Hər növün şagirdlərin sayına görə 5-6 surəti verilir. Dərslikdən istifadə edərək tədqiqat işi aparılır. Qruplar orada verilən mərhələləri tətbiq etməklə balıqı təsvir edirlər.

XQEÖŞ-lər isə balıqı dərslikdə göstərilən ardıcılığa uyğun yapırırlar.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Qruplar balıq təsvirlərini təqdim edirlər. Bu zaman digər qruplar iş haqqında fikirlərini bildirirlər.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

– Balıqı təsvir etmək üçün onun hansı xüsusiyyətlərini nəzərə aldınız? Hər bir mərhələdə nə etdiniz?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

– Balıqların üzərindəki naxış və rəngləri harada tətbiq etmək olar? Balıqları təsvir edən zaman onun hissələrini, onlar arasındakı fərqi, rəngini, naxışlarını diqqətlə müşahidə etmək lazımdır.

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Delfin rəsmini çəkmək.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Məlumatvermə;
- Quraşdırma.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Sualtı dünyanın cəmiyyətə roluna aid məlumatlar verməkdə çətinlik çəkir.	Sualtı dünyanın cəmiyyətə roluna aid məlumatları sual və şəkillər əsasında verir.	Sualtı dünyanın cəmiyyətə roluna aid qısa məlumatlar verir.	Sualtı dünyanın cəmiyyətə roluna aid ətraflı məlumatlar verir.
Kompozisiya haqqında bilir, lakin quraşdırmaqda çətinlik çəkir.	Balıqların üzərində naxışlarından suallar əsasında sadə dekorativ kompozisiyalar quraşdırır.	Balıqların üzərində naxışlarından sadə dekorativ kompozisiyaları hazır nümunələr əsasında quraşdırır.	Balıqların üzərində naxışlardan sərbəst olaraq sadə dekorativ kompozisiyalar quraşdırır.

19. YURDUMUZA BAHAR GƏLİR

Məşğələ növü	mövzu üzrə rəsm
Alt standart	1.2.3.; 2.2.2.; 3.1.1.
Təlim nəticələri	• görkəmli Azərbaycan təsviri incəsənət nümayəndələrinin əsərlərini sadalayır; • sadə, rəngli karandaşlar, flomasterlər, quaş və pastel tabaşirlər vasitəsilə bahar fəslini çəkir; • verilmiş təsviri incəsənət nümunələrinə münasibət bildirir.
İstifadə olunan iş formaları	fərdi iş, qrup işi
İstifadə olunan üsullar	şaxələndirmə, müzakirə
Fənlərarası inteqrasiya	H-b. 1.3.2.; 2.3.2.; A-d.1.2.1.; Mus. 2.1.1.
Təchizat	quaş, pastel tabaşirlər, flomasterlər, rəngli kağız

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Günəş doğdu, yayıldı, Yatan ellər ayıldı. Açdı çiçəklər, güllər, Dilə gəldi bülüllər.	Qar, çovğun gözdən itdi, Dağlarda lalə bitdi. Qanadlandı buludlar, Cücərdi yaşıl otlar.	Artı suların səsi, Sevindirdi hər kəsi. <i>Səməd Vurğun</i>
--	--	---

Müəllim yuxarıdakı şeiri oxuduqdan sonra soruşur:

– Şeir nə haqqındadır? (Bahar). Şagirdlər mərkəzi sözü “Bahar” seçib onun haqqında bildiklərini fərdi şəkildə şaxələndirirlər. Sonra dərslikdə olan mətni oxuyurlar.

Tədqiqat sualı: Bahar fəslini rəsm edərkən hansı təsvir qaydalarını nəzərə almaq lazımdır?

Fərziyyələr söylənilir.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Şagirdlər bahar güllərinin (nərgiz, lalə, novruzgülü, bənövşə) şəkillərinə əsasən qruplara ayrılırlar. Qruplarda kompozisiya qaydalarını nəzərə alaraq bahar haqqında çəkəcəkləri rəsmi müzakirə edir və onu böyük vərəqlərdə təsvir edirlər. Bu zaman dərslikdə təsvir ardıcılığı verilən çiçəklənən ağac rəsmindən də istifadə edirlər. Onların sərbəst işi zamanı müəllim lazımı istiqamətlər verir. İşin sonunda rəsmlər rənglənilir.

XQEÖŞ-lər isə dərslikdə təsvir ardıcılığı verilən çiçəklənən ağacın rəsmiini çəkirlər.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Qruplar rəsmlərini təqdim edirlər. Bu zaman digər qruplar iş haqqında fikirlərini bildirirlər.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

- Rəsm zamanı bahar fəslinin hansı xüsusiyyətlərini nəzərə aldınız?
- Təbiətdə hansı yaz mənzərəsi sizi təəccübləndirib? Niyə?
- Hansı təsvir qaydalarını tətbiq etdiniz?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

- Yazı təsvir edən hansı rəssamlarımızı tanıyırsınız? Onların əsərləri haqqında nə deyə bilərsiniz?

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Bahara aid süjetli aplikasiya düzəltmək.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Sadalama;
- Təsviretmə;
- Münasibətbildirmə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Görkəmli Azərbaycan təsviri incəsənət nümayəndələrinin əsərlərini sadalamaqda çətinlik çəkir.	Görkəmli Azərbaycan təsviri incəsənət nümayəndələrinin əsərlərini bir neçəsinin adını sadalayır.	Görkəmli Azərbaycan təsviri incəsənət nümayəndələrinin əsərlərini sadalayanda qeyri-dəqiqliyə yol verir.	Görkəmli Azərbaycan təsviri incəsənət nümayəndələrinin əsərlərini düzgün sadalayır.
Sadə, rəngli karandaşlar vasitəsilə bahar fəslini çəkir, pastel tabaşirlərlə, quşla çətinlik çəkir.	Sadə, rəngli karandaşlar, pastel tabaşirlər, quşla müəllimin köməkliyi ilə bahar fəslini çəkir.	Sadə, rəngli karandaşlar, pastel tabaşirlər vasitəsilə bahar fəslini çəkir, lakin quş vasitəsilə düzgün, amma səliqəsiz işləyir.	Sadə, rəngli karandaşlar, pastel tabaşirlər, quş vasitəsilə bahar fəslini qaydalara əməl edərək çəkir.
Verilmiş təsviri incəsənət nümunələrinə münasibət bildirməkdə çətinlik çəkir.	Verilmiş təsviri incəsənət nümunələrinə suallar əsasında münasibət bildirir.	Verilmiş təsviri incəsənət nümunələrinə səthi şəkil-də münasibət bildirir.	Verilmiş təsviri incəsənət nümunələrinə düzgün münasibət bildirir.

20. XOŞ GƏLMİSƏN, ELİN ƏZİZ BAYRAMI!

Məşğələ növü	naturadan rəsm
Alt standart	1.1.3.; 2.2.2.
Təlim nəticələri	• təsviri incəsənətin cəmiyyətdə rolunu fərqləndirir; • sadə və rəngli karandaş, flomasterlər, quş vasitəsi ilə Novruz xonçasının təsvirini yaradır.
İstifadə olunan iş formaları	qrup işi
İstifadə olunan üsullar	müzakirə
Fənlərarası inteqrasiya	A-d.1.2.1.; H-b. 1.3.2.
Təchizat	quş, flomasterlər, pastel tabaşirlər

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Müəllim su, od, yel, torpaq şəkilləri olan vərəqlərdən şagirdlərin sayına uyğun olaraq 5-6 nümunə çıxardır. Onları şagirdlərə paylayır. Partaların üzərində həmin sözlərə uyğun şəkillər qoyulur. Hər şagird onda olan rəsme uyğun şəkl qoyulduğu partada əyləşərək qruplar yaradırlar. Müəllim hər qrupdan şəkildə nəyin təsvir olunmasını soruşur və onları yazı lövhəsindən asır.

- Şəkillərdə nə təsvir olunub? (Od, su, yel, torpaq).
- Bunlar sizə nəyi xatırladır? (fərziyyələr. Novruz bayramını).
- Çərşənbə axşamlarını hansı bayramda səbirsizliklə gözləyirik? (Novruz bayramında).
- Novruz bayramı haqqında nə bilirsiniz? (fərziyyələr).

Tədqiqat sualı: Novruz xonçasını naturadan necə çəkmək olar?

Fərziyyələr söylənilir və bəzi şagirdlər yazı lövhəsində əyani olaraq Novruz xonçasını bacardığı kimi çəkir.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Şagirdlər dərslikdə olan materiallarla tanış olurlar. Sonra qruplar naturada olan bayram xonçasını diqqətlə müşahidə edirlər və birlikdə çəkirlər. Bu zaman dərslikdə bayram xonçasını təşkil edən nemətlərin mərhələlərlə təsvirindən istifadə edilir. Müəllim qruplara yaxınlaşıb şagirdləri istiqamətləndirir.

XQEÖŞ-lər isə xonçaya daxil olan şirniyyatlardan (dərslikdə göstərilən təsvir ardıcılığına əməl etməklə) birini təsvir edə bilirlər.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Rəsmlər təsvir edildikdən sonra yazı lövhəsindən asılır və qruplar öz fikrini söyləyir.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

– Novruz bayramı hansı fəsilə əlaqədardır? Novruz xonçasını naturadan necə çəkdiniz?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

– Yeni il və Novruz bayramının fərqli xüsusiyyətləri hansılardır?

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Novruz bayramına aid süjetli rəsm çəkmək.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Fərqləndirmə;
- Təsviretmə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Təsviri incəsənətin cəmiyyətdə rolunu çətinliklə fərqləndirir.	Təsviri incəsənətin cəmiyyətdə rolunu müəllimin köməkliyi ilə fərqləndirir.	Təsviri incəsənətin cəmiyyətdə rolunu fərqləndirəndə kiçik nöqsanlara yol verir.	Təsviri incəsənətin cəmiyyətdə rolunu düzgün fərqləndirir.
Sadə və rəngli karandaşlar, flomasterlər, quş vasitəsilə Novruz xonçasının təsvirini çətinliklə yaradır.	Sadə və rəngli karandaşlar, flomasterlər, quş vasitəsilə suallar əsasında Novruz xonçasının təsvirini yaradır.	Sadə və rəngli karandaşlar, flomasterlər, quş vasitəsilə Novruz xonçasının təsvirini yaradır, amma səliqəsiz işləyir.	Sadə və rəngli karandaşlar, flomasterlər, quş vasitəsilə Novruz xonçasının təsvirini qaydalara əməl edərək yaradır.

4. GÖZƏLLİK ALƏMİNƏ SƏYAHƏT

21. TƏBİƏTİ QORUYAQ

Məşğələ növü	dekorativ-tətbiqi fəaliyyət / konstruksiya
Alt standart	1.1.1.; 2.1.2.; 2.2.3.
Təlim nəticələri	- tullantılardan düzəldilən konstruksiyanın cəmiyyətdə rolunu sadalayır; - dekorativ sənətin əsas növlərini istifadə olunan materiallara görə fərqləndirir; - sadə materiallardan (rəngli kağızlar, karton, parça və s.), həndəsi fiqurlardan və təbiət formalarından dekorativ kompozisiyalar tərtib edir.
İstifadə olunan iş formaları	qrup işi
İstifadə olunan üsullar	beyin həmləsi, müzakirə, qalereya gəzintisi, esse
Fənlərarası integrasiya	Tex. 1.3.2.; H-b.1.4.1.; 1.4.2.
Təchizat	müxtəlif tullantılar – rəngli kağız, karton, kağız və ya plastik qutular, flomasterlər, PVA yapışqanı, qayçı

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Gözəl təbiətin qoynunda zibillik – atılmış butulkalar, süd və konserv qutuları, paketlər və s. olan rəsm yazı lövhəsindən asılır. Müəllim:

- Bu şəkillərdə nə təsvir olunub? (fərziyyələr).
- Əgər belə davam edərsə, nə olar? (fərziyyələr).
- Bu mənzərəni kim yaradıb? (İnsanlar).
- Təbiəti nə üçün qorumaq lazımdır? Bunun üçün nə etmək olar? (fərziyyələr)
- “Təbiəti qorumaq yollarından biri də tullantıları lazımlı əşyalara çevirmək, onlarla ətrafı çirkləndirməməkdir”.

Tədqiqat sualı: Tullantıları lazımlı əşyalara necə çevirmək olar?

Fərziyyələr deyilir və müəllim onları yazı lövhəsində yazır.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Konserv qutusu və müxtəlif qutular, butulka, kağız qırıntılarının şəkilləri vasitəsilə şagirdlər 4 qrupa ayrılır. Hər tullantı şəklinə görə qrup yaranır. Şagirdlər dərslikdə olan mövzu ilə tanış olurlar. 1-ci qrupa şampun qabından, 2-ci qrupa konserv qutusunda, 3-cü qrupa ayaqqabı qutusunda, 4-cü qrupa isə karandaş yonqarlarından lazımlı əşyalar düzəltmək tapşırılır. Dərslikdən istifadə etməklə şagirdlər qruplarda tapşırıqlarını yerinə yetirirlər. Müəllim onlara yaxınlaşıb, lazımi istiqamətlər verir.

XQEOŞ-lər isə qruplara kömək edirlər.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Qruplar öz konstruksiyalarından sərgi təşkil edir və “Qalereya gəzintisi” vasitəsilə bir-birinin düzəltdiklərini müşahidə edirlər.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

– Konstruksiya nədir? Kompozisiya dedikdə nə başa düşürsünüz? Tullantılardan daha nə hazırlaya bilərsiniz?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

Müəllim “Təbiəti qoruyaq” adlı esse yazdırır və mətnlər yazı lövhəsindən asılır. Şagirdlər istədikləri esse ilə tanış ola bilirlər.

Qeyd: Esseni hər zaman oxutdurmaq vacib deyil. Onları toplayıb yazı lövhəsində bərkitmək olar və şagirdlər fasilələrdə oxuya bilərlər.

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Jurnal, qəzet tullantılarından maraqlı kompozisiya düzəltmək.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Sadalama;
- Fərqləndirmə;
- Tərtibetmə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Tullantılardan düzəldilən konstruksiyanın cəmiyyətə rolunu sadalamaqda çətinlik çəkir.	Tullantılardan düzəldilən konstruksiyanın cəmiyyətə rolunu suallar əsasında sadalayır.	Tullantılardan düzəldilən konstruksiyanın cəmiyyətə rolunu sadalayanda qeyri-dəqiqliyə yol verir.	Tullantılardan düzəldilən konstruksiyanın cəmiyyətə rolunu düzgün sadalayır.
Dekorativ sənətin əsas növlərini istifadə olunan materiallara görə çətinliklə fərqləndirir.	Dekorativ sənətin əsas növlərini istifadə olunan materiallara görə müəllimin köməkliyi ilə fərqləndirir.	Dekorativ sənətin əsas növlərini istifadə olunan materiallara görə fərqləndirəndə kiçik nöqsanlara yol verir.	Dekorativ sənətin əsas növlərini istifadə olunan materiallara görə düzgün fərqləndirir.
Sadə materiallardan (rəngli kağızlar, karton, parça və s.), həndəsi fiqurlardan və təbiət formalarından dekorativ kompozisiyaları tərtib etməkdə çətinlik çəkir.	Sadə materiallardan (rəngli kağızlar, karton, parça və s.), həndəsi fiqurlardan və təbiət formalarından dekorativ kompozisiyaları suallar əsasında tərtib edir.	Sadə materiallardan (rəngli kağızlar, karton, parça və s.), həndəsi fiqurlardan və təbiət formalarından dekorativ kompozisiyaları tərtib edəndə səliqəsizliyə yol verir.	Sadə materiallardan (rəngli kağızlar, karton, parça və s.), həndəsi fiqurlardan və təbiət formalarından sərbəst olaraq dekorativ kompozisiyalar tərtib edir.

22. NAĞILLARDA XEYİRXAHLIQ VƏ QƏDDARLIQ

Məşğələ növü	mövzu üzrə rəsm
Alt standart	2.1.1.; 2.2.2.
Təlim nəticələri	- təsviri incəsənət növləri üzrə mövcud olan süjetli rəsm janrını sadalayır; - sadə və rəngli karandaşlarla, flomasterlə və pastel tabaşirlərlə nağıllara illüstrasiya çəkir.
İstifadə olunan iş formaları	qrup işi
İstifadə olunan üsullar	müzakirə, t-sxem
Fənlərarası inteqrasiya	H-b.1.3.2.; 2.3.2.; A-d.1.2.1.
Təchizat	rəngli karandaşlar, flomasterlər, pastel tabaşirlər

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Müəllim Təpəgözün rəsmini göstərir.

– Bu, kimin rəsmidir? (Təpəgözün). O, kimdir? Onun haqqında nə bilərsiniz? (Nağıl qəhrəmanı).

Sonra kiçik qadın ayaqqabısı, odun şələsi, fındıq qabığı, un və ya xəmir şəkillərini göstərir.

– Göstərilən rəsmlərdəki əşyalar hansı nağıl qəhrəmanına aiddir? (fərziyyələr)

– Bu nağıllarda hansı qəhrəman xeyirxah, hansı qəddar obrazı ilə yadda qalıb? (fərziyyələr).

Müəllim şagirdləri nağıl personajlarına görə (Göyçək Fatma, Cırtan, Tıq-tıq xanım, Qoğal, Təpəgöz) qruplara ayıraraq, hər qrupa öz qəhrəmanı haqqında məlumat verməyi tapşırır. Hər qrup nümayəndələri öz aralarında müzakirə etdikləri qəhrəmanın “+” və “-” cəhətlərini t-xem vasitəsilə tərtib edərək cavablandırırlar.

“+” cəhətlər	“-” cəhətlər
–	–

Şagirdlər dərslikdə olan materiallarla tanış olurlar.

Tədqiqat sualı: İllüstrasiya çəkən zaman nəyi nəzərə almaq lazımdır?

Fərziyyələr dinlənir.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Qruplar öncə illüstrasiya çəkənləri nağılı müəyyənləşdirirlər. Sonra bu nağıldan bir süjet seçirlər. Kompozisiya qaydalarına əməl etməklə təsvir edirlər. Nəzərə alırlar ki, rəsmdə boşluq olmasın və personajlar arasında əlaqə yaransın. Müəllim də onlara müəyyən istiqamətlər verir və iş zamanı bütün uşaqların iştirakının vacibliyini xüsusi vurğulayır. Sadə karandaşla rəsmi qurduqdan sonra təsviri rəngləyirlər. XQEÖŞ-lər isə yalnız nağıl qəhrəmanını təsvir edirlər.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Qruplar rəsmlərini təqdim edirlər. Bu zaman digər qruplar iş haqqında fikirlərini bildirirlər.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

- İllüstrasiya nədir və onu necə çəkmək olar?
- Dərslikdəki illüstrasiyalar haqqında nə deyə bilərsiniz?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

- Süjetli rəsm deyəndə nə başa düşürsünüz?

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Hər hansı nağıl qəhrəmanını plastilindən etmək.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Sadalama;
- Təsviretmə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Təsviri incəsənət növləri üzrə mövcud olan süjetli rəsm janrını çətinliklə sadalayır	Təsviri incəsənət növləri üzrə mövcud olan süjetli rəsm janrını sadalayanda müəllimin göstərdiyi nümunə şəkillərdən istifadə edir.	Təsviri incəsənət növləri üzrə mövcud olan süjetli rəsm janrını sadalayanda kiçik səhvlər edir.	Təsviri incəsənət növləri üzrə mövcud olan süjetli rəsm janrını düzgün sadalayır.
Sadə və rəngli karandaşlarla, flomasterlə və pastel tabaşirlərlə nağıllara illüstrasiyanı təsvir etməkdə çətinlik çəkir.	Sadə və rəngli karandaşlarla, flomasterlə və pastel tabaşirlərlə müəllimin köməkliyi ilə nağıllara illüstrasiyanı çəkir.	Sadə və rəngli karandaşlarla, flomasterlə nağıllara illüstrasiya çəkir, lakin pastel tabaşirlərlə düzgün, amma səliqəsiz işləyir.	Sadə və rəngli karandaşlarla, flomasterlə və pastel tabaşirlərlə nağıllara sərbəst olaraq illüstrasiya çəkir.

23. NƏQLİYYAT VASİTƏLƏRİNİ ÇƏKİRİK

Məşğələ növü	naturadan rəsm (təsəvvürə əsasən)
Alt standart:	2.2.2.
Təlim nəticələri:	• sadə və rəngli karandaşlar, flomasterlər ilə nəqliyyat vasitələrinin rəsmini çəkir.
İstifadə olunan iş formaları	qrup işi
İstifadə olunan üsullar	müzakirə
Fənlərarası integrasiya	H-b. 1.3.2.; 2.3.2.; A-d.1.2.1.
Təchizat	flomasterlər, rəngli karandaşlar

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Müxtəlif maşın şəkilləri yazı lövhəsindən asılır. Müəllim soruşur:

- Bunlar nədir? (Maşınlar).
- Maşınlar nə üçün lazımdır? (Bizi bir yerdən digər yerə aparmaq üçün).
- Şəkillərdə gördüyünüz maşınlar – nəqliyyat vasitələri necə adlanır? (fərziyyələr)
- Daha hansı nəqliyyat vasitələrini tanıyırsınız? (fərziyyələr)

Tədqiqat sualı: Nəqliyyat vasitələrinin rəsmini təsəvvürə əsasən necə çəkmək olar?

Fərziyyələr deyilir. Bəzi şagirdlər yazı lövhəsində onları çəkirlər.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Vərəqlərdə yazılmış *avtobus*, *maşın*, *helikopter*, *gəmi* sözlərinə əsasən şagirdlər 4 qrupa ayrılırlar. 1-ci qrup avtobus, 2-ci qrup maşın, 3-cü qrup helikopter, 4-cü qrup gəmi təsvirini yaddaşa əsaslanaraq çəkir. Bunun üçün şagirdlər dərslikdə verilən mətnlə tanış olurlar. Orada göstərilən ardıcılığa əməl etməklə, nəqliyyat vasitələrini təsvir edirlər.

XQEÖŞ-lər isə avtobus çəkən qrupda əyləşə bilirlər.

ƏLAVƏ MATERİAL: Müəllim deyir: Uşaqlar, hamınız maşına minmisiniz və oyuncaqlarınızın arasında rəssam-konstruktorların sizin üçün yaratdıqları nəqliyyatın müxtəlif növləri də var: avtobus, tramvay, yük maşını, qatar, təyyarə, helikopter...

Evinizdə nə qədər oyuncaq maşın növləri var! Onlardan da çoxuna şəhərimizin küçələrində rast gəlmək olar! Sizin fikrinizə, müasir avtomobillərin formaları nə üçün axıcıdır? Müxtəlif növ maşınların yaradılmasında dizaynerin təbiəti müşahidə etməyinin nə kimi rolu var? Konstruktorlar təbiətin dərin sirlərinə nə dərəcədə yiyələnə bilirlər? Onların fantaziyasının hüdudu yoxdur, saysız-hesabsızdır! Məsələn, konstruktorlar kenquru-avtomobil icad etmək fikrindədirlər. Belə avtomobillərə yaxşı yollar lazım deyil, onlar hər yerdən keçəcək, bütün maneələri aşacaq. Diqqətəlayiq fakt ki, indi dizaynerlər pinqvinlərə də çox diqqət yetirirlər. Axı pinqvin ağır tərپənməyinə baxmayaraq, təhlükə vaxtı çox cəld və çevik ola bilir – qar üzərində uzanıb, ayaq və qanadları ilə çox sürətlə sürüşür.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Qruplar işlərini nümayiş etdirirlər. Digər qruplar fikirlərini bildirirlər.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

Müəllim diqqəti tədqiqat sualına yönəldir və soruşur:

- Nəqliyyat vasitələrini təsəvvürə əsasən çəkmək üçün onun hansı xüsusiyyətlərini nəzərə aldınız?
- Hər mərhələdə nə etdiniz?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

– Nəqliyyat vasitələri arasında hansı fərqlər var?

1, 2-ci qruplar avtobusla maşının, 3, 4-cü qruplar isə helikopter ilə gəminin fərqi, onlar haqqında bil-dikləri məlumatları söyləyirlər.

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Nəqliyyat vasitələrindən istifadə etməklə süjetli rəsm çəkmək.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Təsviretmə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Sadə və rəngli karan-daşlar, flomasterlər ilə nəqliyyat vasitələrini çəkməkdə çətinlik çəkir.	Sadə və rəngli karan-daşlar, flomasterlər ilə nəqliyyat vasitələrinin rəsmini müəllimin kö-məkliyiylə çəkir.	Sadə və rəngli karan-daşlar, flomasterlər ilə nəqliyyat vasitələrinin rəsmini çəkir, amma sə-liqəsiz işləyir.	Sadə və rəngli karan-daşlar, flomasterlər ilə nəqliyyat vasitələrinin rəsmini sərbəst çəkir.

24. GÜLLƏRİN MÖCÜZƏSİ

Məşğələ növü	dekorativ-tətbiqi fəaliyyət / aplikasiya
Alt standart	1.1.2.; 2.2.3.
Təlim nəticələri	• güllərin cəmiyyətdə əsas roluna aid məlumat verir; • sadə materiallardan və təbiət formalarından dekorativ kompozisiya – gülün aplikasiyasını tərtib edir.
İstifadə olunan iş formaları	fərdi iş
İstifadə olunan üsullar	müzakirə, qalereya gəzintisi, esse
Fənlərarası integrasiya	İnf.1.1.3.; Tex. 1.2.3.
Təchizat	rəngli kağızlar, karton, qayçı, yapışqan

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Müxtəlif gül dəstələrindən ibarət kompozisiyaların rəsmləri asılır.

- Gördüyünüz rəsmlərdə nələr təsvir olunub? (Güllər).
- Onlara ən çox haralarda rast gəlinir? (fərziyyələr)
- Güllərdən necə istifadə etmək olar? (fərziyyələr)
- Bu gün rəngli kağızlardan güllər düzəldəcəksiniz.

Tədqiqat sualı: Rəngli kağızlardan güllər düzəltmək üçün nə etmək lazımdır?

Fərziyyələr söylənilir.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Şagirdlər dərslikdə olan materiallarla tanış olurlar. Burada güllərdən aplikasiya düzəltməyin qaydası mərhələlərlə verilmişdir. Şagirdlər güllərdən aplikasiya düzəltmək üçün birinci mərhələdə rəngbərang dairə kəsir, simmetriya oxundan qatlayır.

İkinci mərhələdə qatlanmış yarım dairələri dörd bərabər hissəyə bölürlər. Üçüncü mərhələdə onu kiçik dairəyə kimi xətlər boyunca kəsirlər. Dördüncü mərhələdə kəsilmiş hissələri buraraq sıxırlar. Sonra bundan daha iki nümunə hazırlayırlar. Beşinci mərhələdə gülün hazırlanmış hər nümunəsini iç-içə yerləşdirərək bərkidirlər. Altıncı mərhələdə yarpaqlarını da göstərilən ardıcılıqla kəsərək onları uyğun bildikləri rəngli və-rəqə yapışdıraraq açıqca düzəldirlər.

XQEÖŞ-lər adi çobanyastığı gülünü düzəldə bilirlər.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Bütün düzəldilən açıqcalar sərgi şəklində yazı lövhəsinin qarşısına düzülür. Qalereya gəzintisi üsulundan istifadə etməklə şagirdlər yoldaşlarının işləri ilə tanış olurlar.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

Müəllim diqqəti tədqiqat sualına yönəldir və soruşur:

- Güllərdən aplikasiya düzəltmək üçün onun hansı xüsusiyyətlərini nəzərə aldınız?
- Hər bir mərhələdə nə etdiniz?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

Müəllim:

- Güllər haqqında 5 dəqiqəlik esse yazın.
- Hər kəs hazırladığı aplikasiyaları anasına hədiyyə verə bilər. Sizin düzəltdiyiniz gül dəstəsi ananızın çox xoşuna gələcək, onun üçün əsl hədiyyə olacaq – axı onu siz öz əllərinizlə düzəltmişiniz.

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Rəngli kağızlardan istədikləri gülü düzəltmək.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Məlumatvermə;
- Tərtibetmə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Güllərin cəmiyyətdə əsas roluna aid məlumatlar verməkdə çətinlik çəkir.	Güllərin cəmiyyətdə əsas roluna aid məlumatları sual və şəkillər əsasında verir.	Güllərin cəmiyyətdə əsas roluna aid qısa məlumatlar verir.	Güllərin cəmiyyətdə əsas roluna aid ətraflı məlumat verir.
Sadə materiallardan dekorativ kompozisiya – gülün aplikasiyasını tərtib etməkdə çətinlik çəkir.	Sadə materiallardan və təbiət formalarından dekorativ kompozisiya – gülün aplikasiyasını müəllimin köməyi ilə tərtib edir.	Sadə materiallardan və təbiət formalarından dekorativ kompozisiya – gülün aplikasiyasını hazır kəsilmiş hissələrdən tərtib edir.	Sadə materiallardan və təbiət formalarından dekorativ kompozisiya – gülün aplikasiyasını tərtib edir.

25. BƏZƏK ƏŞYALARI

Məşğələ növü	dekorativ-tətbiqi fəaliyyət
Alt standart	1.1.3.; 2.1.2.; 2.2.2.
Təlim nəticələri	• bəzək əşyalarının əsas rolunu fərqləndirir; • dekorativ sənətin əsas növlərindən olan zərgərliyi istifadə olunan materiallara görə fərqləndirir; • sadə karandaş və flomasterlər vasitəsi ilə muncuq təsvirləri yaradır.
İstifadə olunan iş formaları	qrup işi
İstifadə olunan üsullar	müzakirə, qalereya gəzintisi
Fənlərarası integrasiya	A-d. 1.2.1.; Mus.: 2.1.1.
Təchizat	flomasterlər, plastilin, məftil

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Müəllim şagirdləri muncuq, üzük, sırğa və boyunbağı şəkilləri ilə 4 qrupa ayırır. Qrupların qarşısına həmin bəzək əşyasının A4 formatda şəklini qoyur. Sonra həmin şəkilləri onlardan alıb yazı lövhəsinə bərkidir və soruşur:

- Bunlar nədir? (Muncuq, üzük, sırğa və boyunbağı şəkilləri).
- Birlikdə onları necə adlandırmaq olar? (Bəzək əşyaları).
- Bəzək əşyalarının rolu nədən ibarətdir? (fərziyyələr)

Tədqiqat sualı: Dekorativ sənətin əsas növlərindən olan zərgərliyi istifadə olunan materiallara görə necə fərqləndirmək olar? Muncuğu plastilindən yaratmaq üçün nə etmək lazımdır?

Fərziyyələr söylənilir.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Şagirdlər dərslikdə olan materiallarla tanış olurlar. Müəllim qruplara müxtəlif muncuq düzümü çəkməyi və onları flomasterlərlə rəngləməyi tapşırır. Sonra onlar ən çox xoşlarına gələn muncuğu seçib plastilindən düzəldirlər. Muncuğun plastilindən düzəldilməsi ardıcılığı dərslikdə verilib.

XQEÖŞ-lər də qrupların işinə cəlb oluna bilərlər. Müəllim nəzarət etməlidir ki, onlara daha bəsit tapşırıqlar verilsin.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Qruplar düzəldiklərini nümayiş etdirirlər və onları yazı lövhəsinin qarşısına düzürlər. Qalereya gəzintisi üsulu vasitəsilə digər qruplar işlərə öz münasibətini bildirirlər.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

- Bəzək əşyalarının gözəlliyi nədədir? Hər bir mərhələdə nə etdiniz?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

- Dekorativ-tətbiqi sənət nədir? Zərgər kimdir?
- Sizin fikrinizcə, rəssamlar bəzək əşyalarını nə üçün düşünüblər?

YARADICI TƏTBİQETMƏ

İstənilən bəzək əşyasının rəsmini çəkmək.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Fərqləndirmə;
- Münasibətbildirmə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Bəzək əşyalarının əsas rolunu çətinliklə fərqləndirir.	Bəzək əşyalarının əsas rolunu müəllimin köməkliyi ilə fərqləndirir.	Bəzək əşyalarının əsas rolunu fərqləndirəndə kiçik nöqsanlara yol verir.	Bəzək əşyalarının əsas rolunu düzgün fərqləndirir.
Dekorativ sənətin əsas növlərindən olan zərgərliyi istifadə olunan materiallara görə çətinliklə fərqləndirir.	Dekorativ sənətin əsas növlərindən olan zərgərliyi istifadə olunan materiallara görə müəllimin köməkliyi ilə fərqləndirir.	Dekorativ sənətin əsas növlərindən olan zərgərliyi istifadə olunan materiallara görə fərqləndirəndə kiçik nöqsanlara yol verir.	Dekorativ sənətin əsas növlərindən olan zərgərliyi istifadə olunan materiallara görə düzgün fərqləndirir.
Sadə karandaş və flomasterlər vasitəsi ilə muncuq təsvirlərini yaratmaqda çətinlik çəkir.	Sadə karandaş və flomasterlər vasitəsi ilə muncuq təsvirlərini müəllimin köməyi ilə yaradır.	Sadə karandaş və flomasterlər vasitəsi ilə muncuq təsvirləri yaratmada kiçik səhvlərə yol verir.	Sadə karandaş və flomasterlər vasitəsi ilə muncuq təsvirlərini zövqlə yaradır.

26. DÜNYA ŞÖHRƏTLİ AZƏRBAYCAN İNCİLƏRİ

Məşğələ növü	dekorativ-tətbiqi fəaliyyət
Alt standart	1.1.2.; 1.1.3.; 2.2.4.
Təlim nəticələri	• xalçaların əsas roluna aid məlumatlar verir; • xalçaların əsas rolunu fərqləndirir; • ənənəvi Azərbaycan naxışlarından sadə dekorativ kompozisiyalar quraşdırır.
İstifadə olunan iş formaları	qrup işi
İstifadə olunan üsullar	açar sözlər, müzakirə, şaxələndirmə
Fənlərarası integrasiya	İnf.1.1.3.; Tex.1.3.3.; Riy. 3.2.1.
Təchizat	rəngli karandaşlar, qələmlər, flomasterlər

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Müəllim yazı taxtasında açar sözlər yazır: nəfis naxışlarla bəzənib, dünyada məşhurdur, döşəməni bəzəyir, evə istilik verir, iplərdən toxunur. Sonra soruşur:

- Bu sözlər sizə nəyi xatırladır? (Xalçaları).
- Bu gün xalçaları bəzəyən naxışları çəkəcəksiniz.

Tədqiqat sualı: Milli xalçalarımızın əsas rolu və fərqli xüsusiyyətləri hansılardır?

Müəllim “Milli xalçalarımız” sözünü yazı lövhəsində yazaraq, orada şagirdlərin dediklərinə əsasən şaxələndirmə aparır.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Şagirdlər dərslikdə olan materiallarla tanış olurlar. Müəllim şagirdləri dərslikdə göstərilən müxtəlif buta şəkillərinə görə 5 qrupa ayırır. Hər qrup butadan istifadə etməklə fikirləşib milli naxışı çəkir. Sonra onu rəngli karandaşlarla və flomasterlərlə rəngləyirlər.

XQEÖŞ-lər isə istədikləri naxışı çəkmə bilirlər.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Qruplar işlərini nümayiş etdirirlər. Digər qruplar fikirlərini bildirirlər.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

- Azərbaycan xalqları nə üçün dünyada məşhurdur?
- Azərbaycan xalqlarını bəzəyən hansı elementləri tanıyırsınız?
- Milli naxışları çəkmə zaman hansı təsvir qaydalarını nəzərə aldınız?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

Şagirdlər yazı taxtasında tərtib edilən şəxələndirməyə xalça haqqında öyrəndiklərini əlavə edirlər.

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Buta təsvirləri olan xalçalar haqqında əlavə məlumat toplamaq.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Məlumatvermə;
- Fərqləndirmə;
- Quraşdırma.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Xalçaların haqqında ümumi məlumatlar verir.	Xalçaların əsas rolu barədə suallar əsasında məlumatlar verir.	Xalçaların əsas roluna aid kiçik məlumatlar verir.	Xalçaların əsas roluna aid geniş məlumatlar verir.
Xalçaların əsas rolunu çətinliklə fərqləndirir.	Xalçaların əsas rolunu müəllimin köməyiylə fərqləndirir.	Xalçaların əsas rolunu fərqləndirəndə kiçik səhvlər edir.	Xalçaların əsas rolunu düzgün fərqləndirir.
Ənənəvi Azərbaycan naxışlarından sadə dekorativ kompozisiyaları çətinliklə quraşdırır.	Ənənəvi Azərbaycan naxışlarından suallar əsasında sadə dekorativ kompozisiyalar quraşdırır.	Ənənəvi Azərbaycan naxışlarından sadə dekorativ kompozisiyaları hazır nümunələr əsasında quraşdırır.	Ənənəvi Azərbaycan naxışlarından sadə dekorativ kompozisiyalar quraşdırır.

27. AZƏRBAYCAN SƏNƏTKARLARI

Qəzənfər Xəlqov və Cəlal Qaryağdı

Məşğələ növü	təsviri sənət haqqında söhbət
Alt standart	1.2.1., 1.2.2.; 1.2.3.
Təlim nəticələri	• Azərbaycanın təsviri incəsənət nümayəndələrini sadalayır; • görkəmli təsviri incəsənət nümayəndələrindən Q.Xəlqovu və C.Qaryağdını yaradıcılıq sahələrinə görə fərqləndirir; • onların məşhur əsərlərini sadalayır.
İstifadə olunan iş formaları	cütlərlə iş
İstifadə olunan üsullar	beyin həmləsi, İQS (INSERT), konseptual cədvəl
Fənlərarası integrasiya	A-d.1.2.1.
Resurs	rəssamlara dair məlumatlar

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Müəllim müxtəlif rəngkarlıq əsərləri, karikaturalar, heykəl təsvirləri olan şəkilləri yazı lövhəsindən asır və deyir:

- Bunlar nədir? (Əsərlər, heykəllər). Onları kimlər yaradıb? (Rəssamlar, heykəltəraşlar).
- Azərbaycan rəssamlarından kimləri tanıyırsınız? (fərziyyələr)

- Heykəltəraşlarımızdan kimləri tanıyırsınız? (fərziyyələr)
- Bu gün dərsimiz Azərbaycanın Xalq rəssamı Qəzənfər Xalıqov və görkəmli heykəltəraşımız Cəlal Qaryağdı haqqındadır.

Tədqiqat sualı: Qəzənfər Xalıqov və Cəlal Qaryağdının həyat və yaradıcılığı haqqında nə bilirik?
Fərziyyələr yazı lövhəsində yazılır.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Şagirdlər 1, 2 saymaqla cütlərə ayrılır. Müəllim dərslikdəki mətnin əvvəlcədən çıxarılmış surətini paylayır. Sonra yazı lövhəsindən xüsusi işarələr (“√” – bilirəm, “+” – yeni informasiya) asaraq deyir:

– Mətni oxuyun və diqqətli olun. Bildiyiniz informasiyanın qarşısında “√”, bilmədiyinizin qarşısında isə “+” işarəsini qoyun.

Şagirdlər oxuduqdan sonra müəllim deyir:

– İndi işarələmə cədvəli tutun. Bunun üçün əvvəlcə bildiklərinizi və sonra yeni informasiyaları cədvəldə sistemləşdirin.

“√” – bilirəm	“+” – yeni informasiya
1.	1.
2.	2.
3.	3.

– 1-lər 2-lərlə yazdıqlarını bölüşsünlər.

XQEÖŞ-lər sənətkarlar haqqında məlumatı üzündən oxuya bilirlər.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Müəllim deyir:

– İstənilən cütlük işarələmə cədvəli ilə bizi də tanış edə bilər. Bəzi cütlər yazdıqlarını oxuyurlar. Bu zaman şagirdləri sənətkarların əsərləri ilə də tanış etmək olar.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

- İllüstrasiyaçı rəssamlardan kimi tanıyırsınız?
- Karikaturaçı rəssam kimdir?
- Heykəllə rəsmi fərqi nədir?

Şagirdlər müəllimin tərtib etdiyi konseptual cədvəli doldururlar. Buna əsasən qiymətləndirilir.

Rəssamlar	Yaşadığı dövr	Əsərləri	Əsərləri təsviri sənətin, əsasən, hansı növünə aiddir?
Qəzənfər Xalıqov			
Cəlal Qaryağdı			

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Qəzənfər Xalıqov və Cəlal Qaryağdı haqqında əlavə məlumat toplamaq.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Sadalama;
- Fərqləndirmə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Azərbaycanın təsviri incəsənət nümayəndələrini çətinliklə sadalayır.	Azərbaycanın təsviri incəsənət nümayəndələrini suallar vasitəsilə sadalayır.	Azərbaycanın təsviri incəsənət nümayəndələrini sadalayanda qeri-dəqiqliyə yol verir.	Azərbaycanın təsviri incəsənət nümayəndələrini düzgün sadalayır.

Görkəmli təsviri incəsənət nümayəndələrindən Q.Xalıqovu və C.Qaryağdını yaradıcılıq sahələrinə görə çətinliklə fərqləndirir.	Görkəmli təsviri incəsənət nümayəndələrindən Q.Xalıqovu və C.Qaryağdını yaradıcılıq sahələrinə görə müəllimin köməyiylə fərqləndirir.	Görkəmli təsviri incəsənət nümayəndələrindən Q.Xalıqovu və C.Qaryağdını yaradıcılıq sahələrinə görə fərqləndirəndə kiçik səhvlər edir.	Görkəmli təsviri incəsənət nümayəndələrindən Q.Xalıqovu və C.Qaryağdını yaradıcılıq sahələrinə görə düzgün fərqləndirir.
Onların məşhur əsərlərini sadalayanda adlarını səhv deyir.	Onların məşhur əsərlərini şəkillərə baxaraq sadalayır.	Onların məşhur əsərlərini sadalayanda qeyri-dəqiqliyə yol verir.	Onların məşhur əsərlərini düzgün sadalayır.

28. DÜNYANIN MƏŞHUR MUZEYLƏRİ

Məşğələ növü	təsviri sənət haqqında söhbət
Alt standart	1.1.1.; 3.1.1.
Təlim nəticələri	- təsviri incəsənətin cəmiyyətdə rolunu sadalayır; - verilmiş təsviri və dekorativ sənət nümunələrinə münasibət bildirir; - dünyanın məşhur muzeyləri haqqında öyrəndiklərini şərh edir.
İstifadə olunan iş formaları	qrup işi
İstifadə olunan üsullar	beyin həmləsi, ziqzaq
Fənlərarası integrasiya	A-d.1.2.1.; Mus. 2.1.1.
Təchizat	vatman vərəqi

DƏRSİN GEDİŞİ

MOTİVASİYA

Müəllim müxtəlif muzey şəkillərini yazı lövhəsindən asaraq soruşur:

- Şəkillərdə nəyin təsvirini görürsünüz? (fərziyyələr)
- Bunlar muzeylərin təsviridir. Muzey deyəndə nə başa düşürsünüz? (fərziyyələr. Xalq üçün dəyərli olan təsviri incəsənət əsərlərinin saxlandığı yer).

Tədqiqat sualı: İncəsənət əsərlərinin muzeylərdə saxlanılmasının səbəbi nədədir?

Müəllim şagirdlərin dedikləri bütün fikirləri yazı lövhəsinə yazır.

TƏDQİQATIN APARILMASI

Şagirdlər Topqapı sarayı, Luvr, Ermitaj və Azərbaycan İncəsənət muzeylərinin şəkilləri ilə 4 “doğma” qrupa ayrılırlar. Hər “doğma” qrupun üzvləri 1-dən 3-ə kimi sayırlar. Eyni rəqəmi sayan şagirdlər “ekspert” qruplarda əyləşirlər. 1-ci “ekspert” qrupu dərslərdən Luvr muzeyi, 2-ci “ekspert” qrupu Topqapı sarayı muzeyi və 3-cü “ekspert” qrupu isə Ermitaj muzeyi haqqında məlumatlanırlar. “Ekspert” qrupların hər biri öz muzeyi haqqında məlumatı dəqiqləşdirdikdən sonra “doğma” qruplarına qayıdırlar. “Doğma” qruplarda hər ekspertdən 1 və ya 2 nümayəndə olur. Onlar öz muzeyləri və orada saxlanılan nümunələr haqqında yoldaşlarına da məlumat verirlər. Nəticədə hər “doğma” qrup bütün muzeylər və oradakı nümunələr haqqında məlumat toplayır. Sonra mövzu haqqında təqdimat hazırlanı və vərəqdə tərtib edilir.

XQEÖŞ-lər muzeylərdən birinin şəklini çəkirlər.

MƏLUMAT MÜBADİLƏSİ

Hər qrup nümayəndəsi öyrəndikləri haqqında təqdimat verir. Digər şagirdlər də öz fikirlərini bildirirlər.

MƏLUMATIN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏŞKİLİ

Müəllim soruşur:

- Muzeylər haqqında nə öyrəndiniz? Azərbaycan sənətkarlarının əsərləri olan hansı muzeyləri tanıyırsınız? Muzeylər nə üçün yaradılır? Dünyanın məşhur muzeyləri hansılardır?

ÜMUMİLƏŞDİRMƏ VƏ NƏTİCƏ

Müəllim beyin həmləsi zamanı şagirdlərin muzeylər və nümunələr haqqında dedikləri fikirlərin üzərinə qaydır. Onları bir-bir oxuyur, düz və səhv fikirlər müzakirə olunur.

YARADICI TƏTBİQETMƏ

Məşhur muzeylər haqqında əlavə məlumat toplamaq.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Qiymətləndirmə meyarları:

- Sadalama;
- Münasibətbildirmə.

I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Təsviri incəsənətin cəmiyyətdə rolunu sadalamaqda çətinlik çəkir.	Təsviri incəsənətin cəmiyyətdə rolunu verilən yönəldici suallar əsasında sadalayır.	Təsviri incəsənətin cəmiyyətdə rolunu nümunələr əsasında sadalayır.	Təsviri incəsənətin cəmiyyətdə rolunu düzgün sadalayır.
Verilmiş təsviri və dekorativ sənət nümunələrinə münasibət bildirməkdə çətinlik çəkir.	Verilmiş təsviri və dekorativ sənət nümunələrinə suallar əsasında münasibət bildirir.	Verilmiş təsviri və dekorativ sənət nümunələrinə səthi şəkildə münasibət bildirir.	Verilmiş təsviri və dekorativ sənət nümunələrinə ətraflı münasibət bildirir.
Dünyanın məşhur muzeyləri haqqında öyrəndiklərini çətinliklə şərh edir.	Dünyanın məşhur muzeyləri haqqında öyrəndiklərini müəllimin köməyi ilə şərh edir.	Dünyanın məşhur muzeyləri haqqında öyrəndiklərini səthi şəkildə şərh edir.	Dünyanın məşhur muzeyləri haqqında öyrəndiklərini ətraflı şərh edir.

KİÇİK SUMMATİV QİYMƏTLƏNDİRMƏ NÜMUNƏLƏRİ

Qeyd. Summativ qiymətləndirmə nümunələrində tövsiyə olunan tapşırıqlar müxtəlifdir. Təqdim olunan tapşırıq nümunələri şagirdin bölmədə öyrəndikləri bilik və bacarıqları qiymətləndirmək üçün tərtib olunmuş tapşırıqlardır. Nümunələrdə sonuncu – yaradıcı tapşırıq şagirdin yaradıcılıq qabiliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün nəzərdə tutulmuşdur. Yaradıcı tapşırığın əhəmiyyəti böyük olduğu üçün şagirdi qiymətləndirərkən bu tapşırıqların yerinə yetirilməsinə üstünlük verilməsi məqsəda uyğundur. Müəllim kiçik summativ qiymətləndirmə zamanı şagirdin bilik və bacarığını yalnız yaradıcı tapşırıqla da yoxlaya bilər. Lakin bu, elə bir tapşırıq olmalıdır ki, bir neçə mövzunu özündə cəmləsin, bilik və bacarıqları da əks etdirsin. Nümunə olaraq KSQ №3-ə baxmaq olar.

KİÇİK SUMMATİV QİYMƏTLƏNDİRMƏ üzrə cavablar

KSQ № 1	Suallar	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
	Cavab variantı	a.	a.	a.	a.			
		b.	b.	b.	b.			
		c.	c.	c.	c.			

KSQ № 2	Suallar	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
	Cavab variantı	a.	a.	a.	a.	a.	a.	a.
		b.	b.	b.	b.	b.	b.	b.
		c.	c.	c.	c.	c.	c.	c.

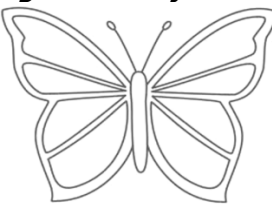
KSQ № 4	Suallar	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
	Cavab variantı	a.	a.	a.	a.	a.	a.	
		b.	b.	b.	b.	b.	b.	
		c.	c.	c.	c.	c.	c.	

KSQ № 5	Suallar	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
	Cavab variantı	a.	a.	a.	a.	a.		
		b.	b.	b.	b.	b.		
		c.	c.	c.	c.	c.		

KİÇİK SUMMATİV QIYMƏTLƏNDİRMƏ (KSQ №1)

Ad _____ Soyad _____ Sinif _____ Tarix _____

Suallar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		Mənzərə		Ümumi
Cavab variantı	a.	a.	a.	a.							Yaradıcı tapşırıq	Kompozisiya		Suallar+ yaradıcı tapşırıq
	b.	b.	b.	b.								Payız fəslı		
	c.	c.	c.	c.								Rəng həlli (qarışıq rəng)		
												Orijinallıq (yaradıcılıq)		
												Qiymət		
Qiymət														

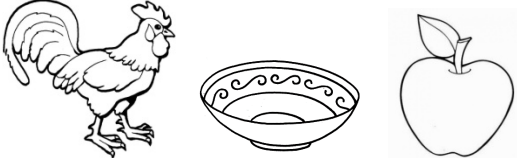
1. Rəssam — insandır: a. hekayələr yaradan b. musiqi bəstələyən c. incəsənət əsərləri yaradan	2. Akvarel boya: a. qatıdır, sudan az istifadə olunur b. yapışqandır, sudan istifadə olunmur c. şəffafdır, sudan çox istifadə olunur
3. Quş boya: a. qatıdır, sudan az istifadə olunur b. yapışqandır, sudan istifadə olunmur c. şəffafdır, sudan çox istifadə olunur	4. Payızın rəngləri hansılardır? a. qırmızı, sarı b. ağ, mavi c. yaşıl, çəhrayı
5. Əsas rəngli karandaşlarla boya. 	6. Qarışıq rəngli karandaşlarla boya.
7. İsti rəngli karandaşlarla boya. 	8. Soyuq rəngli karandaşlarla boya.
9. Hansı 2 rəngin qarışığından yaşıl rəng alınır? Rənglə və qeyd et. _____ + _____ = _____	10. Hansı 2 rəngin qarışığından bənövşəyi rəng alınır? Rənglə və qeyd et. _____ + _____ = _____

Yaradıcı tapşırıq. A4 formatlı vərəqdə qarışıq rənglərdən ibarət mənzərə çək. Mənzərədə payız fəslini göstərməyə çalış. Səliqəli rənglə, kompozisiyanı düzgün yerləşdir. Qiymətləndirmə meyarları ilə cədvəldə tanış ol.

KİÇİK SUMMATİV QİYMƏTLƏNDİRMƏ (KSQ № 2)

Ad _____ Soyad _____ Sinif _____ Tarix _____

Suallar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		Natürmort		Ümumi
Cavab variantı	a.	a.	a.	a.	a.	a.	a.				Yaradıcı tapşırıq	Kompozisiya		Suallar+yaradıcı tapşırıq
	b.	b.	b.	b.	b.	b.	b.					Simmetriya		
	c.	c.	c.	c.	c.	c.	c.					Rəngləmə		
												Orijinallıq (yaradıcılıq)		
Qiymət												Qiymət		

1. Naturadan rəsm nədir? a. ətrafa baxıb çəkmək b. oxunun əsasında çəkmək c. təxəyyülə əsasən çəkmək	2. Ornament nədir? a. təkrarlanan naxış b. bəzək əşyası c. bəzəkli xalça
3. Həndəsi ornament ibarətdir: a. bitkilərdən b. fiqurlardan c. heyvanlardan	4. Nəbati ornament ibarətdir: a. fiqurlardan b. bitkilərdən c. heyvanlardan
5. Aplikasiya — təsvirdir: a. rəngli kağızlarla yapışdırılmış b. plastilindən yapılmış c. boyalarla çəkilmiş	6. Simmetriya nə deməkdir? a. hissələr üst-üstə düşməlidir b. hissələr ayrı olmalıdır c. hissələr fərqlənməlidir
7. Təsviri sənətin janrları hansılardır? a. qrafika, rəngkarlıq, heykəltəraşlıq, dekorativ-tətbiqi sənət b. natürmort, rəngkarlıq, portret, qrafika c. süjetli əsərlər, portret, mənzərə, natürmort	8. Simmetrik olmayanı rənglə.
9. Mənzərə rəsminə təsvir olunanları rəngli karandaşlarla boy. 	10. Natürmortlarda təsvir olunanları rəngli karandaşlarla boy.
Yaradıcı tapşırıq: A4 formatlı rəsm vərəqində simmetrik obyektlərdən ibarət natürmort çək. Natürmortun kompozisiyasının düzgün qurulmasını nəzərə al. Qiymətləndirmə meyarları ilə cədvəldə tanış ol.	

KİÇİK SUMMATİV QIYMƏTLƏNDİRMƏ (KSQ № 3)

Ad _____ Soyad _____ Sinif _____ Tarix _____

- 1. Yaradıcı tapşırıq.** A 4 formatlı rəsm vərəqində daha çox soyuq rənglərdən istifadə edərək qış mənzərəsini təsvir et. Qış fəslinin əlamətlərini rəsminə göstərməyə çalış. Vərəqdə kompozisiyanı düzgün qur və səliqəli rənglə. Qiymətləndirmə meyarları ilə cədvəldə tanış ol.

№	Qiymətləndirmə meyarları:		Qiymət
1.	Qış mənzərəsi		
2.	Kompozisiyanın düzgün qurulması		
3.	Qış fəslinin əlamətləri		
4.	Soyuq rənglərdən istifadə		
5.	Səliqəli rəngləmə		

- 2.** Azərbaycanın görkəmli rəssamları haqqında bildiklərini yaz. Qiymətləndirmə meyarları ilə cədvəldə tanış ol.

№	Qiymətləndirmə meyarları:		Qiymət
1.	Rəssam əsərlərinin təhlili		
2.	Əsərlərin adı		
3.	Məlumatın dolğunluğu		

Rəssamlar	Rəssamın ən məşhur əsərlərinin adı	Rəssam öz əsərlərində daha çox nələri təsvir edirdi?	Rəssam əsərlərini təsviri sənətin hansı növündə yaratmışdır?
Əzim Əzimzadə			
Bəhruz Kəngərli			

Ümumi qiymət	Yaradıcı tapşırıq (1) + rəssamların yaradıcılığı (2)	
--------------	---	--

KİÇİK SUMMATİV QIYMƏTLƏNDİRMƏ (KSQ № 4)

Ad _____ Soyad _____ Sinif _____ Tarix _____

Suallar	1	2	3	4	5	6	7	8		Balıqlar və quşlar		Ümumi
Cavab variantı	a.	a.	a.	a.					Yaradıcı tapşırıq	Kompozisiya		Suallar + yaradıcı tapşırıq
	b.	b.	b.	b.						Ətraf mühit		
	c.	c.	c.	c.						Rəngləmə		
										Orijinallıq (yaradıcılıq)		
Qiymət										Qiymət		

1. Dizaynerin əsas məqsədi – hazırladığı əşyanın:

- rahat və faydalı olması
- gözəl görünməsi
- müxtəlif formalarda olması

2. Heyvan və quşları çəkən rəssam necə adlanır?

- mənzərəçi
- müşahidəçi
- animalist

3. Təsəvvür əsasında rəsm çəkilir:

- əvvəlki müşahidələrə əsasən
- ətrafa baxıb çəkərkən
- yadda saxlamaq əsasında

4. Yaz fəslində daha çox hansı rənglərə rast gəlinir?

- ağ, mavi
- qırmızı, sarı
- çəhrayı, yaşıl

5. Yaz fəslinə aid olanları rəngli karan-daşlarla boy.

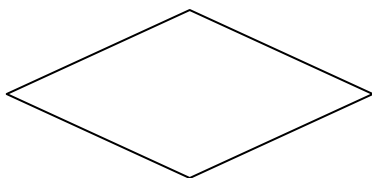
a. b. c.

6. Animalistika janrına aid olanları rəngli karandaşlarla boy.

a. b. c.

7. Verilmiş formaya uyğun balıq çək və rənglə.

8. Məişət əşyasının ikinci yarısını çəkərək tamamla. Üzərini naxışlarla bəzə və rənglə.

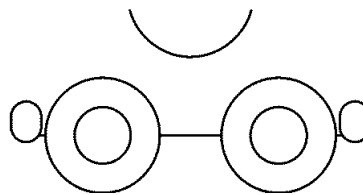
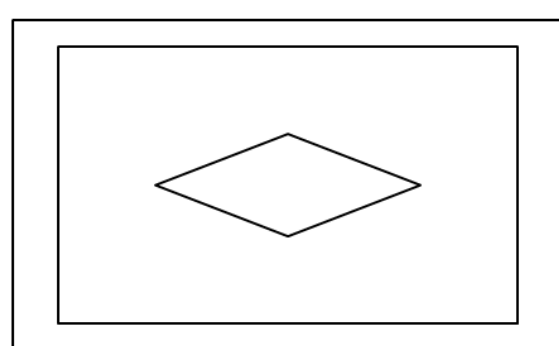

Yaradıcı tapşırıq: A4 formatlı rəsm vərəqində təsəvvürə əsasən quşlar və balıqlar düşün və çək. Onların yaşayış tərzini və əhatə edən mühiti də təsvir edə bilsən, maraqlı rəsm alınacaq. Rəsm kompozisiyasının düzgün qurulmasını nəzərə al. Qiymətləndirmə meyarları ilə cədvəldə tanış ol.

KİÇİK SUMMATİV QIYMƏTLƏNDİRMƏ (KSQ № 5)

Ad _____ Soyad _____ Sınıf _____ Tarix _____

Suallar	1	2	3	4	5	6	7	8		Nağıl		Ümumi
Cavab variantı	a.	a.	a.	a.	a.				Yaradıcı tapşırıq	Kompozisiya		Suallar + yaradıcı tapşırıq
	b.	b.	b.	b.	b.					Nəqliyyat vasitələri		
	c.	c.	c.	c.	c.					Rəngləmə		
										Orijinallıq (yaradıcılıq)		
Qiymət										Qiymət		

1. İllüstrasiya – təsvirdir: a. hekayəyə yazılmış b. mətnə çəkilmiş c. təxəyyülə əsasən çəkilmiş	2. Zərgər – rəssamdır: a. qab-qacaq düzəldən b. mebel quraşdıran c. bəzək əşyaları hazırlayan
3. Dekorativ-tətbiqi sənətə aiddir: a. rəngkarlıq b. zərgərlik c. heykəltəraşlıq	4. Dünya muzeylərində qorunub saxlanılır: a. xalçalar b. kitablar c. boyalar
5. Azərbaycan rəssamlarını qeyd et: a. Qara Qarayev, Üzeyir Hacıbəyli, Ağabacı Rzayeva b. Əzim Əzimzadə, Bəhrüz Kəngərli, Qəzənfər Xəlqov c. İlyas Tapdıq, Əhməd Cəmil, Hüseyn Cavid	6. Buta formasını bəzək əşyasına çevir və rənglə.
7. Nəqliyyat vasitəsini çəkərək tamamla və rənglə. 	8. Xalçanı çiçəklərlə bəzə və rənglə.

Yaradıcı tapşırıq: A4 formatlı rəsm vərəqində təxəyyülünə əsasən elə bir nağıl düşün və çək ki, orada nəqliyyat vasitələri olsun. Nağılın əsas qəhrəmanını müəyyən et. Vərəqdə nağılın kompozisiyasının düzgün qurulmasını nəzərə al. Çəkdiyin illüstrasiyanı adlandır. Qiymətləndirmə meyarları ilə cədvəldə tanış ol.

Müəllim qiymətləndirmə vasitələrinin hazırlanmasında dərsliyin hər bölmə üzrə “Ümumiləşdirici tapşırıqlar” blokunda olan tapşırıq növlərindən də istifadə edə bilər.

ÖZÜNÜ YOXLA
1-ci bölmə üzrə

1. Rəssamın istifadə etdiyi materialın ardıcılığı əsasən göstər:

qışq → pastel təbəqə → akvarel → plastilin

1 2 3 4

2. Əsas və qarışıq rəngləri sadəlaşdır.

1 2 3 4 5 6 7

3. Əsas rənglərdən hansı qarışıq rənglər alınır? Nümunələr əsasında izah et.

4. Rəssam əsərində müəyyən et: “Əsas və qarışıq rənglər”

*İsti və ya soyuq rənglər

GÜL MURTAZAYEVA. “Bakara Əsməli”

MƏLİK MƏMMƏDOV. “Nəfəsli qəbirlər”

5. Düzgün verilmiş kompozisiyanı müəyyən et.

1 2 3 4

15

ÖZÜNÜ YOXLA
3-cü bölmə üzrə

1. Özüm Özümədən və Bəhriz Kəngəlinin ən çox çəkdiyi təsviri fərdlərə əsasən seç:

İnsanın gündəlik həyatı Təbiət təsviri İnsanın xarakterinin təsviri

2. Rəssamda hansı janrları müəyyən etmək olar?

3. Orijinal və əpikasıyanı göstər. Onların bir-birindən fərqi izah et.

a b c d

4. Kağıza iş nümunələrində animalistika janrına aid olan müəyyən et.

5. Rəssam əsəri arasındakı fərqi izah et.

Tofrul Nəsimbəyov. “Muğam”

Zakir Əhmədov. “Muğam”

34

ÖZÜNÜ YOXLA
4-cü bölmə üzrə

1. Rəssamların nağıllara çəkdiyi rəsmlər necə adlanır?

2. Nağıllardakı xəyali obrazlar haqqında nə deyə bilərsiniz?

3. Nağıl nümunələrində bütünü müəyyən et.

4. Gördüyün əşyanın hansı tullantılardan hazırlandığını müəyyən et.

1 2 3 4 5

35

ÖZÜNÜ YOXLA
2-ci bölmə üzrə

1. Qeydərək əsərdə nağılları müəyyən et: “Nəbəli nağıllar” “Həndəsli nağıllar”

1 2 3 4

2. Qabdlar hansı materialdan hazırlanıb?

3. Qayışlardan sirməli olanı sadəlaşdır.

4. Rəssam əsərində janrları ardıcılığa əsasən müəyyən et:

manzara → natüramorfi → əpikasıya → portret

1 2 3 4

David Kazimov. “Səməl Vurğun”

Telman Əhmədov. “Kənd”

Rəşad Məmmədov. “Məğrib düşməni”

5. Hər bir rəssam əsərinə iki sual fikirləş. Bu sualları əsərin məzmununa aid olsun və təsviri sənətin janrını müəyyən etsin.

Məsələn:

1. David Kazimov əsərində kimin təsviri vardır? (S. Vurğun, insan)

2. İnsanın üz çəkilişi, xarakter, ehtiva təsviri olunan əsərlər necə adlanır? (portret)

25

ÖZÜNÜ YOXLA
3-cü bölmə üzrə

1. Rəssamların əsərində Novruz bayramının əsas xüsusiyyətləri haqqında danış.

1. Rəssamların əsərində Novruz bayramının əsas xüsusiyyətləri haqqında danış.

2. Əsərlər təsviri sənətin hansı janrını əks etdirir?

3. Rəssamlar daha çox isti və ya soyuq rənglərdən istifadə etmişlər?

4. Verilmiş qabdlar arasında yaz fəslinə aid olanı müəyyən et:

1 2 3 4

36

MƏNBƏLƏR

1. Ümumtəhsil məktəblərinin I–IV sinifləri üçün fənn kurikulumları. Bakı, “Təhsil”, 2008.
2. C.Həsənzadə, E.Hacınski. Ayna – Uşaq Ensiklopediyası. EXXON MMM. “İncəsənətin misilsiz sərvəti”, Bakı. “Ayna Mətbuat evi”, 1999.
3. “Bəhrüz Kəngərli”. Bakı, “Çaşıoğlu”, 2005.
4. Ə.R.Salamzadə, K.M.Məmmədzadə. “Şəki xanlarının sarayı”. Bakı, “Elm”, 1986.
5. A.Nəbiyev. “Novruz” (folklor materialları). Bakı, 1989.
6. S.A.Zamanlı. “Novruz” (Azərbaycan Respublikasının milli bayramları, tarixi günləri, metodik tövsiyələr). Bakı, 1999.
7. N.Rzayev, Q.Qeybullayev, Ş.Rzayev. “Rusca-azərbaycanca memarlıq-inşaat lüğəti”, Bakı, “Elm”, 1998.
8. Tahir Salakhov. “Aurora Art Publishers”, Printed in Austria. Leningrad, 1980.
9. М.Наджафов. “Саттар Бахлулзаде – живопись”. Москва, “Советский художник”, 1985.
10. Автор-составитель: М.Наджафов. “Живопись Азербайджанской ССР, 1960. “Советский художник”, Москва, 1976 г.
11. А.Дехтярь. Мастера Советского искусства. “Тогрул Нариманбеков – живопись”. Москва, “Советский художник”, 1984.
12. “Искусство Советского Азербайджана. Живопись. Графика. Скульптура”. Москва, “Советский художник”.
13. Лятиф Керимов. “Азербайджанский ковер”. Издательство “Гянджлик”, Баку, 1983, том 2.
14. “Художественные сокровища музеев Москвы”. Издательство “Советский художник”, 1978.
15. А.Куприн. “Избранные произведения”. “Советский художник”, Москва, 1984.
16. М.К.Преттье и А. Капальдо. “Творчество и выражение”, том 2. Москва, “Советский художник”, 1985.
17. А.Лозовой. “Варвара Бубнова. Графика. Живопись”. Москва, “Советский художник”, 1984.
18. И.В.Раздобреева, И.Левитан. Серия “Русские художники”. Издательство “Аврора”, Ленинград, 1971.
19. “Детская энциклопедия”, том 12. Издательство “Педагогика”, Москва, 1977.
20. А. Корзухин. “Беюк Ага Мирзаде”. “Советский художник”, Москва, 1980.
21. Франческо Галуцци. “Мастера живописи. Пикассо”. 1996, Giunti Gruppo Editoriale, Firenze. “Белый город”, 1998.
22. А. М.Лавров. “Школа. Учитель. Искусство”. Москва, “Просвещение”, 1981.
23. Э.М.Белютин. “Основы изобразительной грамоты”. Издательство “Советская Россия”, Москва, 1961.
24. “Рисунок и живопись” том 1. Государственное издательство “Искусство”. Москва, 1961.
25. “Энциклопедический словарь юного художника”. Москва, “Педагогика”, 1983.
26. Ю.Г.Шапиро. “По Эрмитажу без экскурсовода”. Издательство “Советский художник”, Ленинград, 1965.
27. И.Воейкова. “Искусство и быт”. Сборник, выпуск 3. Издательство “Советский художник”, Москва.

BURAXILIŞ MƏLUMATLARI

Təsviri incəsənət – 2
Ümumtəhsil məktəblərinin 2-ci sinfi üçün
Təsviri incəsənət fənni üzrə dərslərin
metodik vəsaiti

Tərtibçi heyət:

Müəlliflər: **Yeganə Qələndar qızı Cəlilova**
Kəmalə Əhməd qızı Cəfərzadə

Nəşriyyat redaktoru	Kəmalə Abbasova
Texniki redaktor	Zeynal İsayev
Dizayner	Taleh Məlikov
Korrektor	Aqşin Məsimov

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin qrif nömrəsi:
2018-020

© Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi – 2018

Müəlliflik hüquqları qorunur. Xüsusi icazə olmadan bu nəşri və yaxud onun hər hansı hissəsini yenidən çap etdirmək, surətini çıxarmaq, elektron informasiya vasitələri ilə yaymaq qanuna ziddir.

Hesab-nəşriyyat həcmi 5,6. Fiziki çap vərəqi 10. Səhifə sayı 64.
Kağız formatı 57x82 1/8. Tiraj 7514. Pulsuz. Bakı – 2018

“BAKİ” nəşriyyatı
Bakı, AZ 1001, H.Seyidbəyli küç. 30

Pulsuz